

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการสังเคราะห์องค์ความรู้จากปันทุนมลายูปาดานีเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือที่หลากหลายผ่านการสำรวจ สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้คำตอบตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย 3 ข้อ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้และคุณค่าของปันทุนมลายูปาดานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ในปันทุนมลายูปาดานีในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการนำปันทุนมลายูปาดานีในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยได้จำแนกหัวข้อการนำเสนอตามจุดประสงค์ของการวิจัยเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาด้านสถานการณ์การใช้ปันทุนมลายูปาดานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบไปด้วย

- 1.1 ลักษณะเนื้อหาที่ปรากฏในบทปันทุนมลายูปาดานี
- 1.2 ลักษณะการประพันธ์ของปันทุนมลายูปาดานี
- 1.3 บุคคลที่เกี่ยวข้องด้านปันทุนมลายูปาดานี
- 1.4 สถานการณ์การใช้ปันทุนมลายูปาดานีในสังคม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คุณค่าของปันทุนมลายูปาดานี

- 2.1 คุณค่าด้านวรรณศิลป์
- 2.2 คุณค่าด้านเนื้อหาสาระ
- 2.3 คุณค่าด้านสังคม
- 2.4 คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตอนที่ 3 ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ในปันทุนมลายูปาดานี

- 3.1 ปันทุนกับสุนทรียภาพทางภาษาในการขัดเกลาสังคมของชาวมลายู
- 3.2 ปันทุนกับบทบาทในการธำรงรักษาวัฒนธรรมมลายู
- 3.2 ปันทุนกับการเสริมสร้างค่านิยมในหลักศาสนา

ตอนที่ 4 ผลการศึกษารูปแบบการนำปันทุนมลายูปาดานีในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

4.1 ปันทุนกับโอกาสในการเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ในสถานศึกษา

4.2 การนำปันทุนไปใช้ในโรงเรียนตาดีกา

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสถานการณ์การใช้ปันทุนมลายูปาดานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษาศถานการณ์การใช้ปันทุนมลายูปาดานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลปันทุนจากผู้รู้ปันทุนโดยตรง ศึกษาภูมิหลังและบริบทแวดล้อมของผู้รู้ปันทุน การเข้าร่วมสังเกตกิจกรรมและวิถีชีวิตในชุมชน และการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้รู้ปันทุนและผู้รู้วรรณกรรมมลายู เพื่อสอบถามความคิดเห็นต่อสถานการณ์การใช้ปันทุนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน

ผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้ตอบคำถามการวิจัยข้อ 1 ในส่วนสถานการณ์การใช้ปันทุนมลายูปาดานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร

1.1 ลักษณะเนื้อหาที่ปรากฏในปันทุนมลายูปาดานี

หลังจากผู้วิจัยได้รวบรวมปันทุนจากผู้รู้ปันทุนและบางส่วนจากเอกสารสารที่มีการบันทึกปันทุนไว้ และผ่านการพิจารณาคัดกรองปันทุนเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาอย่างละเอียดที่ปรากฏในแต่ละบท เช่น คำสั่งสอน ภูมิปัญญา ประวัติศาสตร์ การนำไปใช้ เพื่อนำไปจำแนกแบ่งประเภทตามเนื้อหา โดยยึดหลักการแบ่งประเภทของ Zainal Abidin Bakar (1984) และ Amat Juhari Moain (2008) ผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาปันทุนมลายูปาดานีพบว่า ปันทุนมลายูปาดานีที่เก็บได้มีเนื้อหาที่แตกต่างกัน 18 ประเภท ดังต่อไปนี้

1) ปันทุนอบรมสั่งสอน (Pantun Pendidikan)

ปันทุนอบรมสั่งสอน เป็นปันทุนที่พบมากที่สุด มีเนื้อหาเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอน ให้การแนะแนว ให้คิดสอนใจ ทั้งการประพฤติตน การทำงานเลี้ยงชีพ การศึกษาหาความรู้ เพื่อเป็นการสั่งสอนลูกหลานในสิ่งที่ดี ซึ่งจะเป็นแนวทางการดำรงชีวิตต่อไป การสั่งสอนบุตรหลานผ่านปันทุน ทั้งในรูปเพลงกล่อมเด็ก เพลงประกอบการละเล่น และอื่นๆ ได้ซึมซับเข้าสู่จิตใจของบุตรหลานอย่างอ่อนโยน แต่ฝังรากลึกและมั่นคงยิ่ง ดังจะกล่าวเป็นตัวอย่างในด้านต่างๆ ดังนี้

1.1) สอนให้ระมัดระวังคำพูด เช่น

Tinggi di dahan sarang kelulut,
Di pokok jering buahnya lebat;
Jikalau berkata sesedap mulut,
Pedih terluka hati sahabat.

(No. 70)

ชั้นโรงทำรัง ที่กิ่งสูง
ที่ต้นเนียง ออกผลดก
ถ้าพูดกล่าว ตามสนุกปาก
ย่อมเชือดเฉือน จิตใจเพื่อน

Pokok durian berbuah di dusun,
Berkawan terbang burung merpati;
Bahasanya menarik dipilih disusun,
Nikmatnya terlekat di dalam hati.

(No. 71)

ต้นทุเรียน ออกผลที่สวน
นกพิราบโฉบบิน กันเป็นฝูง
ภาษาคัดสรร มาร้อยเรียง
ย่อมตราตรึง ในหัวใจคน

Menanam sirih cepat berhenti,
Pagi hari menanam lada;
Perkataan sedih lekat di hati,
Seperti duri di dalam dada.

(No. 154)

ปลูกใบพลู เสร็จเร็วนัก
แต่เข้าตรู่ ไปปลูกพริก
คำพูดซ้ำใจ ชนิกอยู่ในทรวง
เปรียบดั่ง หนามยอกอกอยู่

Pagi hari menanam lada,
Pokok melati lama berpucuk;
Seperti duri di dalam dada,
Terpacak di hati sepanjang hidup.

(No. 155)

แต่เข้าตรู่ ไปปลูกพริก
ต้นมะลิ แตกยอดแล้ว
เปรียบดั่ง หนามยอกอกอยู่
ทิ่มแทงใจ อยู่ตลอดชีวิต

Pohon melati lama berpucuk,
Pohon senduduk tumbuh di kebun;
Terpacak di hati seumur hidup,
Walau pun hidup seratus tahun.

(No. 156)

ต้นมะลิแตกยอดแล้ว
ต้นโคลงเคลงงอกอยู่ในสวน
ทิ่มแทงใจ อยู่ตลอดชีวิต
แม้ชีวิตยั่งยืนเป็นร้อยปี

บทปันทุนข้างต้นให้การอบรมสั่งสอนถึงการระมัดระวังคำพูด ให้คิดก่อนพูด อย่าพูดก่อนคิด เพราะเมื่อพูดไปแล้ว ผลที่ตามมาตนเองต้องเป็นผู้รับผิดชอบตราบนานาน ดังสุภาษิตไทยที่ว่า ปลาหมอตายเพราะปาก บทปันทุนได้เปรียบเปรยคำพูดที่เสียดแทงความรู้สึกของคนอื่นว่า เหมือนหนามที่ยอกอยู่ในทรวงอก เป็นความปวดร้าวภายใน บางครั้งไม่ได้แสดงออกให้เห็น แต่จะเก็บความ

คับแคบ ความน้อยใจ ความเข้าใจไว้ภายใน ตรงกันข้ามหากใช้คำพูดดีๆ ย่อมสร้างความประทับใจ เสริมสร้างสัมพันธไมตรีที่ดีต่อกัน

1.2) สอนให้หมั่นศึกษาหาความรู้ เช่น

Bertemu teruna sudahnya pergi,	พบชายโสด เดินจากไป
Cuaca fajar pergi sekolah;	รุ่งอรุณ ไปโรงเรียน
Ilmu laksana buah yang tinggi,	วิชาความรู้ เปรียบดังผลไม้บนกิ่งสูง
Membaca menghafaz menjadi gah.	การอ่านท่อง เป็นดังไม้สอย

(No. 140)

Bertemu teruna datang melayar,	พบชายโสด ออกแล่นเรือ
Cuaca putih kembali memukat;	อรุณรุ่ง กลับดักอวน
Ilmu laksana binatang yang liar,	วิชาความรู้ เปรียบดังสัตว์เปรี้ยว
Membaca menulis tali pengikat.	การอ่านเขียน เป็นเชือกผูกกล่าม

(No. 138)

Cuaca putih datang ke Palas,	อรุณรุ่ง ออกปาลัส
Muda belia mencuci temu;	ชายหนุ่ม ล้างขมิ้นขาว
Membaca menulis jangan dimalaz,	การอ่านเขียน อย่าได้เกียจคร้าน
Kerana dia anak kunci ilmu.	เพราะนั่นคือ กุญแจความรู้

(No. 21)

บทปันทุนข้างต้นได้เปรียบเปรยความรู้ด้วยสิ่งแวดลอมรอบตัว ที่สามารถมโนภาพได้ง่ายว่า เป็นดังผลไม้บนต้นสูง ยากที่จะเก็บเกี่ยว เป็นดังสัตว์ที่ไม่เชื่องยากที่จะจับขัง เป็นเสมือนสิ่งล้ำค่าที่ผนึกปิดไว้ยากที่จะแกะเปิด สิ่งดังกล่าวนี้แม้เป็นสิ่งที่ค่อนข้างยาก แต่ล้วนมีวิธีการและขั้นตอนที่สามารถกระทำได้ ถ้ามีความพยายามอย่างไม่ลดละ เช่น ใช้ไม้สอยในการสอยผลไม้ ใช้เชือกในการล่ามสัตว์ และใช้กุญแจในการเปิดล็อคต่างๆ การศึกษาหาความรู้ ในสาขาต่างๆ ก็เช่นกัน ล้วนมีกลวิธีที่แตกต่างกันออกไป ถ้ามีความพยายามบนแนวทางที่ถูกต้องแล้ว ความสำเร็จย่อมไม่ใช่สิ่งไกลเกินเอื้อมแต่อย่างใด บทปันทุนยังได้ส่งเสริมให้หมั่นอ่านเขียนให้มากเพราะถือเป็นคุณลักษณะพื้นฐานสำคัญที่ผู้รักการเรียนรู้ต้องหมั่นฝึกเป็นนิสัย

1.3) สอนให้เชื่อฟังและระลึกถึงบุญคุณบิดามารดา เช่น

Burung tiung terbang tinggi,	นกขุนทอง โบายบินสูง
Tinggi naik tiga batu;	บินสูงไกล สามกิโล
Kalau adik nak senang hati,	หากน้อง อวยกสบายใจ
Kena turut perkataan ibu.	จงเชื่อฟัง คำสอนมารดา

(No. 64)

Pulang di bukit membawa lilin,	กลับจากเขา พาเทียนไข
Balik bersurai di tanah medan;	กลับไปแยกย้าย ที่ลานกว้าง
Alangkah sakit ibu bersalin,	แสนเจ็บปวด ยามแม่คลอดบุตร
Hampir bercerai nyawa di badan	แทบจะแยกวิญญาณ จากเรือนร่าง

(No. 267)

บทปันทุนข้างต้นสอนให้ผู้เป็นลูกมีความกตัญญูทเวที เชื่อฟังบิดามารดา โดยเฉพาะผู้เป็นมารดา ลูกต้องตระหนักในความยากลำบากของท่านในการเลี้ยงดูลูก โดยเฉพาะในช่วงเสี่ยงปีนเสี่ยงตายให้กำเนิดเรา ลูกจึงไม่มีสิทธิ์ใดๆ ที่จะเนรคุณต่อมารดา เป็นหน้าที่ของผู้เป็นลูกต้องตอบแทนบุญคุณมารดา การเชื่อฟังท่านถือเป็นการให้ความเคารพท่าน ในอิสลามได้ให้ความสำคัญกับมารดาอย่างสูงส่ง ถึงกับระบุว่า “สวรรค์อยู่ใต้ฝ่าเท้าของมารดา” หมายความว่า ผู้เป็นลูกจะไม่มีสิทธิ์เข้าสวรรค์ของพระเจ้าโดยเด็ดขาดตราบใดที่มารดาของเขารู้สึกไม่สบายใจหรือไม่พอใจต่อเขา ผู้เป็นลูกจึงต้องกตัญญูรู้คุณ หมั่นทำดีต่อมารดา และต้องหลีกเลี่ยงพฤติกรรมใดๆ ที่อาจสร้างความขุ่นเคืองใจต่อมารดา

1.4) สอนให้ทำดีกับคนอื่น เช่น

Ikut benang di batang pisang,	ผูกด้าย ที่ต้นกล้วย
Ikut tali di batang tebu;	ผูกเชือก ที่ต้นอ้อย
Yang menang jadi arang,	ผู้ชนะ เป็นถ่าน
Yang kalah jadi abu.	ผู้แพ้ เป็นเถ้า

(No. 1)

การผูกเชือกผูกด้าย เปรียบเสมือนการผูกมิตร สร้างสัมพันธ์ไมตรีต่อกัน เสริมสร้างสังคมแห่งการช่วยเหลือเกื้อกูล ในทางตรงกันข้าม หากเกิดการทะเลาะเบาะแว้งกัน ในบทปันทุนข้างต้นได้ใช้การเปรียบเทียบง่ายๆ แต่สามารถมโนภาพได้ชัดเจน คือ เมื่อทะเลาะกันแล้ว แม้จะชนะ

หรือแพ้ ก็คงบอบช้ำ ไร้ศักดิ์ศรี ไม่สง่างาม ผู้ชนะเปรียบเสมือนไม้ที่ถูกเผาไหม้จนเป็นถ่าน ส่วนผู้แพ้กี้เช่นกันมีแต่สูญเสีย เปรียบเสมือนไม้ตีมีค่า เมื่อถูกไฟเผากลายเป็นขี้เถ้าไร้ราคา

1.5) สอนให้รักใคร่สามัคคี เช่น

Semut mengakut sarang ke lorong,	มดย้ายรัง ไปตามทาง
Tanda hujan kan turun lebat;	กลางบอกว่า ฝนจะตกหนัก
Kalau hidup bergotong royong,	ถ้าเราอยู่ ช่วยเหลือสามัคคี
Kejayaan tentu cepat didapat.	ความสำเร็จ ย่อมได้ในไม่ช้า

(No. 77)

เป็นบทปณิธานที่ใช้วรรคพรรณนาที่วรรคความหมายได้สอดคล้องกันมาก คือ นอกจากใช้คำสัมผัสเสียงตามการบังคับของปณิธานแล้ว ยังมีความสัมพันธ์ในเชิงความหมายที่พรรณนาถึงมดเพื่อให้เห็นถึงความพยายามอย่างไม่ย่อท้อ การทำงานเป็นทีม ความมีระเบียบ ความมูมานะในหน้าที่ การร่วมเดินทางสู่เป้าหมายประสงค์เดียวกัน จนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่ได้ เฉกเช่นเดียวกับคน หากมีความสามัคคีกลมเกลียว มองเป้าหมายส่วนรวมเป็นสำคัญ ความสำเร็จย่อมเกิดขึ้นโดยไม่ยาก เพราะสามัคคี คือพลัง

นอกจากนี้ ยังเป็นการสอนเด็กให้รู้จักสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งหลายๆ อย่างไม่ได้เป็นสิ่งที่ไร้ค่าเสมอไป เช่น เราอาจรำคาญที่มีมดมากัดกินอาหาร แต่ในบางครั้ง มดกลับเป็นกลาง บอกเหตุว่าฝนใหญ่จะมาแล้ว ให้เตรียมความพร้อมแต่เนิ่นๆ

1.6) สอนให้ขยันทำมาหากิน เช่น

Orang rajin kerja kuat,	คนขยัน ทำงานหนัก
Lantai patah tolong tukar;	พื้นกระดานหัก ช่วยกันเปลี่ยน
Ringan tulang perut berat,	กระดูกเบา ท้องหนัก
Berat tulang perut lapar.	กระดูกหนัก ท้องหิว

(No. 68)

บทปณิธานบทนี้ เป็นคติสอนใจให้มีความพยายาม ขยันทำมาหากิน คำว่า กระดูกเบา ในวรรคที่สาม หมายถึงความขยัน ตั้งแต่เช้า ลุกไปทำงานง่าย คุณลักษณะอย่างนี้ย่อมสามารถหารายได้ได้ไม่ยาก มีอาหารกินอิ่มทุกมื้อ ซึ่งในบทปณิธานข้างต้นใช้คำว่า ท้องหนัก หมายถึงอิ่ม ตรงกันข้าม หากเป็นคนกระดูกหนัก หมายถึง ขี้เกียจสันหลังยาว ย่อมทำให้ท้องหิว

1.7) สอนให้เห็นคุณค่าของเวลา เช่น

Orang bukit datang ke desa,	ชาวเขา เข้าหมู่บ้าน
Di sana desa ada kayu cengal;	ที่นอกหมู่บ้าน มีต้นตะเคียน
Janganlah adik membuang masa,	ลูกๆ จงอย่า สูญเสียเวลา
Kerana masa terlalu mahal.	เพราะว่าเวลา ค่าแสนแพง

(No. 31)

Nenas masak di tempat asli,	สับปะรดสุก อยู่ที่ต้น
Angsa dan belibis duduk sekali;	ห่านและเป็ดน้ำ อยู่ด้วยกัน
Emas dan perak dapat kembali,	ทรัพย์เงินทอง หาคืนได้
Masa yang habis tidak kembali.	เวลาที่หมดไป มีอาจหวนคืน

(No. 32)

การอบรมสั่งสอนลูกๆ ให้รู้จักค่าของเวลา เป็นหน้าที่ของพ่อแม่ต้องปลูกฝังให้เกิดค่านิยมในด้านการเป็นคนตรงต่อเวลา มีกิจวัตรประจำวันที่ต้องรับผิดชอบ ครอบครัวยุวชนวัยส่วนใหญ่จะเริ่มการปลูกฝังการรู้จักรักษาเวลาด้วยการให้ฝึกละหมาดวันละห้าเวลา การละหมาดเป็นการฝึกตนที่มากกว่าเป็นการปฏิบัติศาสนกิจ กระทำตามหน้าที่ในฐานะบ่าวของพระเจ้าเท่านั้น แต่เป็นการฝึกการรักษาเวลา ฝึกระเบียบ ฝึกสมาธิ และฝึกให้ระลึกถึงความเท่าเทียมกันในฐานะมนุษย์ คำสอนด้านการรักษาเวลาจึงพบอยู่ในรูปของบทปันทุนเป็นจำนวนมากไม่น้อย ดังบทปันทุนข้างต้น

นอกจากคำสอนที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีคำสอนปลีกย่อยที่ปรากฏอยู่ในปันทุนอีกหลากหลายที่ไม่ได้นำมากล่าวในที่นี้ เช่น สอนให้มีความรับผิดชอบ มีความพอเพียง มีความอดทนอดกลั้น ให้ยึดมั่นในหลักศาสนา มีจิตอาสา เป็นต้น เพราะบทปันทุนเกิดขึ้นตามบริบทและสถานการณ์ เป็นทักษะการสื่อสารประการหนึ่งที่มุ่งสื่อสารเพื่อให้ผู้รับสารได้ตระหนักรับรู้ และนำไปพิจารณาปรับใช้กับแต่ละคน

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 1-86)

2) ปันทุนคุณธรรมจริยธรรม (Pantun Budi)

ปันทุนคุณธรรมจริยธรรม เป็นปันทุนที่มีเนื้อหาและค่านิยมที่สูงส่งมาก เป็นการส่งเสริมให้ใช้สติปัญญาและความรอบคอบก่อนจะประพฤติปฏิบัติต่อกันอื่น ให้มีสามัญสำนึกในกิจกรรมารยาท ความสุภาพเรียบร้อย ซื่อสัตย์สุจริต รู้จักกาลเทศะ ส่งเสริมการสร้างบุญคุณ รู้คุณค่าของผู้มีบุญคุณ การกตัญญูรู้คุณ ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมมาอยู่ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ในสังคมชาว

มลายูปาตานี บุญคุณถือว่าเป็นสิ่งที่สูงส่ง การสร้างบุญคุณคือการให้โดยบริสุทธิ์ใจไม่หวังในผลตอบแทน ผู้มีบุญคุณได้รับการยกย่องนับถือในสังคม การสร้างบุญคุณย่อมมีการตอบแทนบุญคุณก่อให้เกิดสังคมที่เอื้อเฟื้อต่อกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรักใคร่ปรองดอง ดังจะสังเกตได้จากหลักปฏิบัติต่อเพื่อนบ้านเรือนเคียงเช่น เมื่อบ้านหนึ่งทำแกงก็จะนำไปให้เพื่อนบ้านได้ลิ้มรสด้วย เจ้าของบ้านที่ได้รับแกงจะไม่ส่งคืนถ้วยแกงในทันทีจนกว่าตนเองจะทำอาหารบางอย่าง จึงจะส่งคืนถ้วยพร้อมอาหารไป หรือในสังคมที่ใหญ่ขึ้น จะสังเกตเห็นภาพของการร่วมด้วยช่วยกันของผู้คนทั้งหมู่บ้านในงานจัดเลี้ยงเนื่องในพิธีแต่งงาน หรือการไปให้ความช่วยเหลือในกรณีได้รับภัยพิบัติแม้จะไม่รู้จักกันมาก่อนก็ตาม

จากการศึกษาเนื้อหาบทปันทุนที่ได้รวบรวมในการวิจัยในครั้งนี้ พบปันทุนที่มีเนื้อหาด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นจำนวนมาก เช่น

Di kedai Budi orang sembahyang,	ที่ตลาดบูดี คนร่วมละหมาด
Pohon salak di ladang getah;	ต้นสละ ที่สวนยาง
Pandai berbudi orang sayang,	สร้างคุณเก่ง ใครก็รัก
Walaupun anak orang susah.	แม้เป็นลูก คนยากลำบาก

(No. 87)

Di Kedai Budi orang kasih,	ที่ตลาดบูดี คนแฉ่รัก
Pohon salak di ladang Pak Sin;	ต้นสละ ที่สวนเปาะซิน
Pandai berbudi orang kasih,	สร้างคุณเก่ง คนเขารัก
Walaupun anak orang miskin.	แม้เป็นลูก คนยากจน

(No. 88)

Di kedai budi keluarga berjual,	ที่ตลาดบูดี เขาค้าขาย
Pohon salak di ladang desa;	ต้นสละ ที่สวนบ้าน
Pandai berbudi harga mahal,	สร้างคุณเก่ง แสนมีค่า
Walaupun anak orang biasa.	แม้เป็นลูก คนธรรมดา

(No. 89)

Ke kedai budi makan pengat,	ที่ตลาดบูดี กินแกงบวด
Pohon salak di ladang sana;	ต้นสละ ที่สวนไกล
Pandai berbudi orang ingat,	สร้างคุณเก่ง คนคิดถึง
Walaupun anak orang hina.	แม้เป็นลูก คนรังเกียจ

(No. 90)

Ke Kedai Budi orang di tanjung, Pohon salak di Kuala Becah; Pandai berbudi orang sanjung, Walau pun anak gemala gajah.	ที่ตลาดบุดี ชนชาวแหลม ต้นสละ ที่ทำป้อเงาะ สร้างคุณเก่ง คนเชิดชู แม้เป็นลูก เจ้าความูซ่าง
---	---

(No. 91)

Ke Kedai Budi orang khidmat, Pohon salak di sana pulau; Pandai berbudi orang hormat, Walaupun anak gemala kerbau.	ที่ตลาดบุดี ทำจิตอาสา ต้นสละ อยู่ฝั่งเกาะ สร้างคุณเก่ง เขาเคารพ แม้เป็นลูก คนเลี้ยงควาย
--	--

(No. 92)

Ke Kedai Budi orang kaya, Pohon salak di Kuala Jambu; Pandai berbudi orang mulia, Walaupun anak gemala lembu.	ที่ตลาดบุดี คนร่ำรวย ต้นสละ ที่ทำยามู สร้างคุณเก่ง เขาให้เกียรติ แม้เป็นลูก คนเลี้ยงวัว
--	--

(No. 93)

Ke Kedai Budi membawa biji, Pohon salak di tepi perigi; Pandai berbudi orang puji, Walaupun anak gemala bebiri.	ที่ตลาดบุดี พาผลไม้ ต้นสละ ที่ข้างบ่อ สร้างคุณเก่ง เขาสรรเสริญ แม้เป็นลูก คนเลี้ยงแกะ
--	--

(No. 94)

บทปันทุนข้างต้นได้กล่าวพรรณนาถึงบรรยากาศทั่วไปของตลาดบุดี มีการทำมาค้าขายด้วยอธยาศัยยิ้มแย้มแจ่มใส การร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กล่าวถึงสภาพธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ชายทะเล ปากแม่น้ำ เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ ถือเป็นการใช้วรรณคดีที่สอดคล้องกับส่วนเนื้อหาที่กล่าวถึงคุณค่าของการมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นคุณความดีที่แท้จริง คุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งที่ทุกคนเลือกทำได้แม้จะเลือกเกิดไม่ได้ แม้สถานะทางครอบครัว การประกอบอาชีพ การศึกษา รูปร่างหน้าตา หรือวงศ์ตระกูลไม่ได้สูงส่งในสังคม แต่ด้วยการเป็นคนมีจริยธรรมที่ดีเด่น ซึ่งเป็นความดีแท้ที่เป็นคุณค่าของคนๆ หนึ่ง คุณค่าความดีของคนเมื่อเป็นที่ประจักษ์ จะได้รับการได้รับการเชิดชู การยกย่องให้เกียรติ การเคารพ ได้รับความรักจากสังคม เป็นที่กล่าวถึงเชิงชื่นชมอย่างไม่สิ้นสุด

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 87-105)

3) ปันตุนสำหรับเด็ก (Pantun Kanak-kanak)

ปันตุนสำหรับเด็ก เป็นบทปันตุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการละเล่น การอธิบายวิถีชีวิตของเด็กๆ ใช้วรรณกรรมเลียนเสียงธรรมชาติ โดยส่วนใหญ่จะเป็นประโยคสั้นๆ เท่านั้น เช่น ปันตุนที่มีเนื้อหาการหาความรู้ การกตัญญูต่อบิดามารดา กิริยามารยาทต่างๆ การตระหนักถึงคำสอนของ ครูบาอาจารย์ เป็นต้น บทปันตุนลักษณะนี้ส่วนมากใช้เป็นเพลงกล่อมเด็ก มีทำนองที่ไพเราะ ชัดเคลาให้ลูกน้อยรู้จักเสียงดนตรี มีจิตใจที่อ่อนโยน แม้ยังไม่อาจเข้าใจความหมายของบทปันตุนได้ก็ตาม ดังปรากฏในบทปันตุน เช่น

Kuk kelek kuk,	เอ้ก อีเอ้ก เอ้ก
Ayam balung mas;	ไก่หงอนทอง
Duk buat apa oh Tuk,	โอ้ ยายจำ กำลังทำอะไรอยู่
Duk menyayur nanas,	กำลังแกงกะทิสับปรด
Nak semangkuk oh Tuk,	ขอสักถ้วยเถอะ โอ้ยายจำ
Kaha dulu panas.	เดี๋ยวก่อนลูก ยังร้อนอยู่

(No. 119)

Tepuk amai-amai,	ปรบมือซ่าๆ
Belalang kupu-kupu;	แมลงเดินคุ่ม
Tepuk adik pandai,	ปรบมือน้องคนเก่ง
Nak umpah minum susu.	แล้วจะให้ดื่มนม
Susu lemak manis,	นมแสนหวานมันอร่อย
Santan nyiur muda;	กะทิมะพร้าวอ่อน
Adik jangan menangis,	ลูกน้อยเจ้าอย่าร้องไห้
Emak nak pergi kerja.	แม่เจ้าจะทำงาน

(No. 129)

Endoi-endoi tiak,	เปลเอ๋ย เปล นกกระจาบ
Tiak makan padi;	นกกระจาบกินข้าวเปลือก
Adik jangan teriak,	ลูกอย่าร้องไห้
Emak cari padi.	แม่ออกหาข้าวเปลือก

(No. 120)

ปันตุนทั้งสามบท เหมาะสมสำหรับใช้ขับให้เด็กเล็กๆ ฟัง พรรณนาด้วยการใช้เสียงร้องของไก่ ลักษณะของท่าทางของแมลง และเหล่านกกระจาบที่โฉบบินตามท้องทุ่ง ซึ่งสัตว์เหล่านี้เป็นสัตว์

ใกล้ตัวเด็กในหมู่บ้าน ใช้สิ่งแวดล้อมที่สวยงามในชนบทเพื่อเสริมสร้างการจินตนาการให้กับเด็ก แล้วเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมรอบตัว เป็นกิจกรรมในบ้านที่เด็กพบเห็นเป็นประจำ คือในยามที่พ่อแม่ไปทำงาน เด็กมักจะคลุกคลีอยู่กับคุณยาย ซึ่งมักทำอาหารให้เด็กได้กินกันเสมอ สะท้อนให้เห็นความอบอุ่นของครอบครัวใหญ่ในอดีตที่มีพ่อแม่ ลูกๆ และคุณปู่คุณย่าอยู่ด้วยกัน ในบทปันทุนบทนี้ ยังแสดงถึงความอ่อนโยนของภาษาในการสื่อสาร ระหว่างเด็กๆ กับผู้อุโสในครอบครัว ขณะที่ในปันทุนบทที่สองใช้ซบซนหยอกเล่นกับเด็กเล็กๆ ที่กำลังฝึกการประมือ หรือใช้ซบเวลาเด็กงอแงร้องไห้ เชิงปลอบให้หยุดร้อง เพราะพ่อแม่ต้องไปทำงานหาเงิน สอดคล้องกับปันทุนในบทที่สามที่ใช้สำหรับกล่อมเด็กนอนหรือปลอบเด็กให้อยู่อย่างเรียบร้อย อย่างอแง เพื่อจะได้ไม่เป็นภาระให้แก่พ่อแม่ ซึ่งจะต้องออกไปทำงานหาปัจจัยยังชีพมาเลี้ยงครอบครัว และเป็นการสอนให้ลูกๆ เชื่อฟัง กตัญญูต่อพ่อแม่ ที่เลี้ยงดูตนเองตั้งแต่เล็กจนเติบโตใหญ่ ครั้นเมื่อคุณแม่กลับมา เด็กๆ จะวิ่งมาหาและโผเข้ากอดด้วยความเบิกบานใจที่ได้อยู่พร้อมหน้ากันอีก ดังบทปันทุนที่ว่า

Anak kumbang jati,	ลูกด้วง ตัวน้อยๆ
Suka korek tiang;	ชอบทำรู ที่หัวเสา
Senang rasa hati,	สบายใจ เป็นนกหนา
Emak sudah pulang.	คุณแม่รัก กลับมาแล้ว

(No. 112)

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 106-130)

4) ปันทุนเปรียบเปรย (Pantun Kiasan dan Ibarat)

ปันทุนเปรียบเปรย เป็นบทปันทุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบสิ่งๆ หนึ่งกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ในมิติต่างๆ เพื่อเป็นการตักเตือนโดยทางอ้อมหรือกล่าวเป็นนัย แฝงด้วยความหมายที่ลึกซึ้ง แทนที่จะใช้คำทั่วไปกล่าวตรงไปตรงมา ซึ่งอาจจะสะท้อนต่อความรู้สึกคู่เจรจามากเกินไป การพูดเปรียบเปรยถือเป็นการให้เกียรติและเป็นมารยาทของการพูดสนทนาของชาวมลายู ดังตัวอย่างบทปันทุนต่อไปนี้

Tebing tinggi pangkalan lama,	ตลิ่งชัน ณ ท่าเรือเก่า
Pintu sasak memagar lorong;	ประตูไม้ไผ่ กั้นซอยไว้
Abang pergi janganlah lama,	พี่จากไป อย่างนานนัก
Buah masak makannan burung.	ผลที่สุก กลายเป็นอาหารนก

Burung pucung terbang sekawawn,	นกกระยาง บินเป็นฝูง
Jatuh ke baruh menjadi bangau;	ตกในน้ำลุ่ม กลายเป็นกระสา

Bunga tanjung molek di likaran,
Jatuh ke tubuh menjadi panau.

ดอกพิกุลสวย เมื่อร้อยเป็นมาลัย
ตกที่กาย กลายเป็นเกลื่อน

(No. 185)

บทปันทุนทั้งสองบทนี้ มีความเกี่ยวโยงกันตามลักษณะการประพันธ์ประเภทหนึ่ง ที่ค้นพบในปันทุนมลายูปัตตานี คือ เอาคำสุดท้ายของวรรคสุดท้ายในบทแรก มาเป็นคำแรกของวรรคแรกในบทถัดมา ส่วนในด้านเนื้อหาของบทปันทุนข้างต้นถือว่าใช้การเปรียบเทียบที่ลุ่มลึกยิ่ง กล่าวเชิงเปรียบเปรยว่าเมื่อมีโอกาสต้องรีบคว้าไว้ อย่าให้หลุดลอยไปโดยไร้ประโยชน์ ดังสุภาษิตไทยว่า น้ำขึ้นให้รีบตัก โดยในบรรทัดสุดท้ายของบทแรกกล่าวเพื่อให้ตระหนักในเรื่องนี้ว่า ผลไม้ที่สูงงอมแล้วเมื่อไม่ไปเก็บเกี่ยวก็จะกลายเป็นอาหารอันโอชะของนก ส่วนในบทที่สองถือเป็นปันทุนคุณภาพสูงบทหนึ่ง ทั้งในด้านลักษณะการประพันธ์ที่มีทั้งการสัมผัสนอกสัมผัสใน และด้านความหมายที่ต้องการเตือนสติว่า สิ่งหนึ่งสิ่งใดแม้ปกติจะเป็นสิ่งที่ดีงามในตัวของมันเอง แต่หากนำไปวางหรือใช้ผิดที่ผิดทางอาจเกิดผลเสียหายได้ โดยในบทปันทุนกล่าวถึงดอกพิกุลว่าจะสวยงามยิ่งเมื่อนำมาร้อยเป็นมาลัย แต่เมื่อตกที่ร่างกายคนจะกลายเป็นเกลื่อน ในที่นี้ต้องอธิบายเพิ่มเติมว่า ดอกพิกุลมิได้มีพิษภัยที่นำไปสู่การเกิดเกลื่อนตามร่างกายแต่อย่างใด แต่คำว่า ดอกพิกุล (bungga tanjung) ที่มีตามร่างกายนั้นหมายถึงชื่อเรียกเกลื่อนชนิดหนึ่ง ทั้งนี้ชาวมลายูปัตตานีจะเรียกชื่อเกลื่อนตามรูปลักษณะที่ปรากฏ เช่น ปานา บีแด (เกลื่อนดาว) ปานา บุงอ ตาญง (เกลื่อนดอกพิกุล) ปานากาโบะ (เกลื่อนซี่ฝุ่น) เป็นต้น

ในอีกตัวอย่างหนึ่ง กล่าวเปรียบเทียบความรักของคู่รักเป็นดั่งเลือดกับเนื้อที่มีอาจแยกออกจากกันได้ ความรักเป็นสิ่งที่สวยงาม ทุกคนอยากมีความรัก แต่ความรักอาจไม่สมหวังตลอดไป ความผิดหวังนำไปสู่การหย่าร้าง แต่ความผูกพันที่เคยมี เมื่อแยกทางกันแล้วย่อมเกิดความเจ็บปวดสร้างความปวดร้าวกับทั้งสองฝ่าย ซึ่งเปรียบเสมือนเนื้อที่ไม่มีเลือด โดยปกติแล้วเนื้อกับเลือดจะอยู่ด้วยกัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ถ้าไม่มีเลือดก็ทำให้เนื้อเสียและเน่าไปในที่สุด ถ้าไม่มีเนื้อ เลือดก็จะแห้งหายไปเช่นกัน การแยกเลือดออกจากเนื้อจึงเป็นไปได้เฉกเช่นเดียวกับจะแยกคู่รักออกจากกัน ดังบทปันทุนต่อไปนี้

Bulan cerah cuaca putih,
Orang bergala menyadak tebing;
Bukan mudah tinggal kekasih,
Seperti darah tinggal daging.

ดวงเดือน ทอแสงสว่างจ้า
ไถนาเพลิน ไถยคันดิน
ไม่ใช่ง่าย จะลาจากคนรัก
เสมือนแยกเลือด ออกจากเนื้อหนัง

(No. 170)

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 131-187)

5) ปันตุนประเพณีและวิถีชีวิต (Pantun Adat dan Resam Manusia)

ขนบธรรมเนียมประเพณีถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละชนชาติหรือสังคม สำหรับชาวมลายูปาตานีมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่หลากหลายโดยส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากการนับถือศาสนาของชาวมลายูทั้งในอดีตและปัจจุบันนั่นคือศาสนาฮินดู พุทธ และอิสลาม การเข้ามาของอิสลามนำความเปลี่ยนแปลงอย่างมากต่อสังคมมลายูเพราะอิสลามได้กลายเป็นธรรมเนียมชีวิต สามารถจำแนกลักษณะของประเพณีหลังการเข้ามาของอิสลามได้ 3 ประเภท คือ (1) ประเพณีเดิมที่ขัดกับหลักของศาสนาอิสลาม ประเพณีเหล่านี้จะค่อยๆ ถูกละทิ้ง ไม่มีการสืบทอดจนเลือนหายไปจากสังคมมลายูในที่สุด (2) ประเพณีเดิมที่สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับหลักศาสนาอิสลาม แต่เดิมจะทำพิธีกรรมตามศาสนาฮินดูเมื่อชาวมลายูรับอิสลามก็ยังคงประเพณีเหล่านี้ไว้เพียงแต่ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องและไม่ขัดกับหลักศาสนา และ (3) ประเพณีใหม่ที่มีขึ้นหลังชาวมลายูเข้ารับอิสลาม ประเพณีเหล่านี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับศาสนาอิสลาม ประวัติศาสตร์อิสลาม เป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการศรัทธามั่นในศาสนา

ประเพณีต่างๆ เหล่านี้ปรากฏในตำนานเรื่องเล่า นิทานพื้นบ้าน และในบทปันตุน ถือเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญอย่างหนึ่งที่เราควรเก็บรักษาไว้ เพราะวรรณกรรมพื้นบ้านเหล่านี้ ถือกำเนิดจากบริบทของความเป็นท้องถิ่น ดังตัวอย่างบทปันตุนที่สื่อให้เห็นถึงประเพณีการแต่งงานของชาวมลายูในอดีต เช่น

Ayun lambat laju,
Sarap batang nipah;
Tenun kain baju,
Buat pakai menikah.

(No. 189)

Ada sirih ada pinang,
Nanti gambir dengan kapur;
Sudah dipilih sudah di pinang,
Hanya menanti ijab kabul.

(No. 207)

Apa guna orang bergatih
Ambil benang balutkan lokli
Apa guna orang berkasih
Hulur pinang picit jari

(No. 191)

ไกวเปลสูงเร็วลอยละลิว
ก้านใบจาก
ทอเสื่อผ้าแพรพรรณ
ไว้ใส่วันแต่งงาน

ใบพลูมี ผลหมากพร้อม
รอเพียง สีเสียดกับปูน
ได้คัดเลือก ได้จัดหมั้นแล้ว
เพียงแต่รอ พิธีแต่งงาน

เป็นประโยชน์ฉันใด คนปันด้าย
ถ้าไม่เอาด้าย พันรอบแกน
เป็นประโยชน์ฉันใด คนรักกัน
ถ้าไม่นำขันหมาก ไปสู่ขอ

Buah ketepan kuning	นมแมว เหลืองอร่าม
Buah larak masak	นมควาย สุกงอม
Bersimpan hari ini	เตรียมพร้อม วันนี้
Nak berarak hari esok	จะแห่ขันหมาก ในวันพรุ่ง

(No. 192)

บทปันทุนบทแรกใช้ซ้ำร้องเป็นเพลงกล่อมเด็ก เนื้อหาได้กล่าวถึงการทอผ้าเพื่อสวมใส่ในวันแต่งงาน ซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่รู้จักกันดีในสังคมมลายูปาตานีในสมัยก่อน งานแต่งงานนั้นนับว่าเป็นประเพณีที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ชาวมลายูได้ให้ความสำคัญ ผู้ที่จะไปร่วมงานแต่งงานจะสรรหาเสื้อผ้า หรือ ชุดใหม่ ใส่ไปงานแต่งงาน นอกจากงานแต่งงานแล้ว ในวันตรุษ (วันรายอ) ชาวมลายูมุสลิมก็จะสวมใส่เสื้อผ้าใหม่ เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองวันสำคัญทางศาสนาอิสลามอีกด้วย จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่เด็กผู้หญิงต้องเรียนรู้วิชาการทอผ้าเพื่อผลิตเสื้อผ้าไปใช้เองในครอบครัวหรือเพื่อเสริมสร้างรายได้ โดยในสังคมมลายูสมัยก่อนนั้น วิชาทอผ้าถือเป็นคุณสมบัติของการเป็นกุลสตรีของสังคมมลายูในอดีต จากการสอบถามผู้รู้ ในอดีตการทอผ้ามีการทำเป็นอุตสาหกรรมครัวเรือน ผ้าทอจากปาตานีเป็นที่รู้จักในแหลมมลายู ด้วยศิลปะการทอที่วิจิตรงดงาม การทอผ้าได้หายจากสังคมมลายูปาตานีนับตั้งแต่สิ้นสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา เพราะวัตถุดิบคือด้ายที่นำเข้ามาจากจีนมีราคาแพงขึ้น ประกอบกับเริ่มมีผ้าทอด้วยเครื่องจักรจากโรงงานซึ่งมีราคาถูกกว่ามากมาวางจำหน่าย

ส่วนบทปันทุนที่เหลือจะกล่าวถึงธรรมเนียมปฏิบัติและพิธีกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการแต่งงาน ในบรรทัดสุดท้ายของปันทุนบทที่สอง ได้กล่าวถึงคำว่า “*ijab kabul*” เป็นคำภาษาอาหรับ หมายถึง การกล่าวประโยคแต่งงานโดยผู้ทำพิธีและกล่าวรับคำแต่งโดยเจ้าบ่าว

คำว่า “*picit jari*” ในบรรทัดสุดท้ายของปันทุนบทที่สาม แปลว่าบิบบิ้วมือ หมายถึงพิธีกรรมแต่งงานเมื่อผู้ทำพิธีซึ่งปกติจะเป็นอิมามประจำหมู่บ้านนั่งหันหน้าสู่ว่าที่เจ้าบ่าวโดยมีสักขีพยานนั่งรายล้อมใกล้ๆ จากนั้นอิมามจะจับมือเจ้าบ่าวและกล่าวประโยคแต่งงานเช่น “ฉันได้แต่งงานเจ้ากับ.....(ชื่อเจ้าสาว).....ด้วยสินสอด...(ระบุจำนวนสินสอด)....” เมื่อจบประโยคอิมามก็จะบิบบิ้วมือเจ้าบ่าวเบาๆ เป็นการให้สัญญาณว่าให้กล่าวตอบโดยทันที อย่าทิ้งช่วงนาน โดยเจ้าบ่าวจะกล่าวตอบรับว่า “ฉันรับการแต่งงานดังกล่าวด้วยสินสอดตามที่กล่าวมา” จากนั้นก็จะถามสักขีพยานที่รายล้อมว่าได้ยินชัดเจนและถูกต้องหรือไม่ ถ้าไม่มีปัญหาประการใด ก็เป็นอันเสร็จพิธีทางศาสนา ณ วินาทีนั้นเจ้าสาวและเจ้าบ่าวถือเป็นสามีภรรยาถูกต้องตามหลักศาสนา

ขณะที่ปันทุนบทสุดท้ายได้กล่าวถึงการแห่ขบวน หมายถึง การแห่ขันหมาก โดยผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าบ่าวจะตระเตรียมขบวนแห่อันประกอบไปด้วย

- (1) เงินสินสอดใส่ในภาตทองแดงหรือทองเหลืองที่มีฝาปิด
- (2) แหวนทองหรือแหวนพลอยบรรจุในกล่องทองแดง

- (3) ชุดเสื้อผ้าอย่างดีจำนวน 2 ชุด ในถาดทองแดงหรือทองเหลือง
- (4) ขนมห่มพื้นบ้านหลายชนิดใส่ในงานขนาดใหญ่หรือถาดตกแต่งสวยงาม
- (5) ผลไม้สดหลายชนิดใส่ในงานขนาดใหญ่หรือถาด
- (6) ขันหมากตกแต่งอย่างสวยงามอาจวางบนพานทองแดงหรือพานเงิน

สิ่งเหล่านี้ได้ถูกเตรียมให้พร้อมก่อนวันพิธีหนึ่งวัน ในพิธีแห่งนี้จะมีผู้ถือถาดเหล่านี้คนละถาดเรียงแถวไปบ้านเจ้าสาว ผู้ถือจะแต่งกายด้วยชุดสวยงามนำหน้าขบวน ส่วนเจ้าสาวหากยังไม่ได้ทำพิธีแต่งงานมาก่อนหน้านี้ ไม่ควรออกนอกบ้านมาต้อนรับ แต่ถ้าแต่งงานมาก่อนวันจัดงานก็สามารถออกมาต้อนรับพร้อมกับญาติๆ ได้ (Mohd. Zamberi A. Malek, 1994: 200-201)

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 188-192)

6) ปันทุน ผจญภัย หรือ ท่องเที่ยว (Pantun Kembara dan Perantaun)

ปันทุน ผจญภัย หรือ ท่องเที่ยว เป็นบทปันทุนที่มีเนื้อหาบรรยายถึงการใช้ชีวิตที่เร่ร่อนในการหาเงินทองมาใช้ในชีวิตประจำวัน บางครั้งต้องจากบ้านเกิด จากคนที่รักเพื่อออกไปหางานในต่างถิ่น บางครั้งต้องจากไปเพราะเกิดภัยธรรมชาติ ภัยสงคราม จำเป็นต้องอพยพหาที่อยู่ใหม่ บางกลุ่มอพยพไปบุกเบิกแหล่งที่อยู่ใหม่ในป่าลึก บางกลุ่มอพยพข้ามแดนไปอาศัยในรัฐเพื่อนบ้าน เช่น เกดดาห์ กลันตัน ตรังกานุ เป็นต้น ความสัมพันธ์ฉันพี่น้องระหว่างชาวปาตานีกับรัฐเหล่านี้จึงยังคงมีอยู่ตราบเท่าทุกวันนี้ ลักษณะการผจญภัยของชาวมลายูปาตานีปรากฏในบทปันทุน เช่น

Jeruk kangkung maman berduri,	ดองผักบุง ดองผักเสี้ยน
Jeruk lada di dalam cupak;	ดองพริกไว้ ในกระป๋องลิตร
Keluar kampung tinggal negeri,	ออกจากบ้าน ทิ้งลาเมือง
Air mata membilang telapak.	น้ำตาหยด ตามรอยเท้า

(No. 197)

บทปันทุนข้างต้น ในส่วนวรรณกรรมนาได้บรรยายถึงวิถีชีวิตคนมลายูในอดีต ที่มีการต้องอาหารเพื่อให้สามารถเก็บอาหารได้เป็นเวลานาน ไว้ใช้ในยามขาดแคลนหรือจัดเป็นเสบียงเมื่อต้องออกเดินทางไกล ใช้เวลาเดินทางหลายวัน ส่วนในวรรณกรรมความหมายได้อธิบายถึงการดำรงชีวิตของคนมลายูที่ต้องอพยพออกจากหมู่บ้านหรือแผ่นดินเกิดที่เขารัก เพราะเหตุจำเป็นต่างๆ เช่น ถูกเนรเทศ แพ้สงคราม ถูกย้าย หรือมีความจำเป็นบางประการ ซึ่งการเดินทางละทิ้งบ้านเกิดนั้นเป็นสิ่งที่ทำใจยากยิ่ง ทำให้เกิดความโศกเศร้าเสียใจจนน้ำตาไหลหยดตลอดทางที่ก้าวเดินไป เพราะความคิดถึงบ้านเกิดเมืองนอนของตน ในปันทุนนี้จะสื่อความหมายอีกทางหนึ่งคือ ถึงแม้ตนจะต้องทิ้งบ้านทิ้งเมืองออกไปอยู่ต่างแดน แต่หัวใจยังรักและหวังจะกลับบ้านเกิดตลอดเวลา

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 193-204)

7) ปันตุนสนุกสนานและการละเล่น (Pantun Jenaka dan Permainan)

ปันตุนสนุกสนานเป็นบทปันตุนที่มีเนื้อหา ตลก ขบขัน รื่นเริง โดยส่วนใหญ่จะบรรยายถึงสิ่งที่ผู้ขับร้องประสบมาในชีวิตประจำวัน จะไม่ค่อยเน้นในเรื่องของสาระเนื้อหาหรือคติสอนใจต่างๆ มากนัก บางปันตุนแทบจะหาสาระไม่ได้แต่มีความไพเราะของการสัมผัสคำ ท่วงทำนอง และเป็นจุดเด่นคือจะแฝงมุขตลกให้ผู้ฟังได้หัวเราะอยู่เสมอ ปันตุน ลักษณะนี้มักจะใช้ขับร้องกับบุคคลที่เป็นกันเองมีความสนิทสนมสามารถหยอกล้อกันได้ เช่น

Endoi endoi papan,	เปลเอ๋ย เปลไม้กระดาน
Serunai daun buluh;	ขลุ่ยใบไผ่
Cucu Tok Wan lapan,	หลานโต่ะแหวแปด
Cicik dua puluh.	เหลนยี่สิบ

(No. 122)

เป็นบทปันตุนใช้ขับร้องเป็นเพลงกล่อมเด็ก วรรณกรรมฉากกล่าวถึงภูมิปัญญาการทำเปลด้วยไม้กระดาน และใช้ใบไผ่ เป่าเป็นเสียงดนตรี เพื่อให้เด็กน้อยในเปลหลับไป ขณะที่ในวรรณคดีความหมาย ได้กล่าวเชิงหยอกล้อถึงการมีลูกหลานมากมายของผู้เป็นปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งชาวมลายูเรียก “โต่ะเจะ” กับ “โต่ะแหว” การมีลูกหลานมากในสังคมมลายูในอดีต ถือว่าเป็นสิ่งที่น่ายินดี เป็นความภาคภูมิใจของวงศ์ตระกูล หาเป็นเรื่องที่น่าอับอายไม่ ด้วยความเป็นอยู่ในลักษณะครอบครัวใหญ่ จึงมีผู้คอยช่วยเหลือดูแลเด็กอยู่หลายคน ช่วยแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังสื่อถึงความอบอุ่นในครอบครัว ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ทำให้เด็กๆ เจริญเติบโตและได้เรียนรู้จากบริบทแวดล้อมที่ดี การอบรมเลี้ยงดูเด็กในระดับสถาบันครอบครัว เป็นสิ่งที่ชาวมลายูในอดีตให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

(ศึกษาบทปันตุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันตุนลำดับที่ 205-212)

8) ปันตุนสุภาพ (Pantun Peribahasa)

ปันตุนสุภาพ เป็นบทปันตุนที่มีการใช้คำสุภาพประกอบอยู่ในบทปันตุน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสั่งสอน บอกรำลึก หรือแนะแนวโดยไม่ใช้คำพูดตรงไปตรงมา แต่ใช้ความสละสลวยของสุภาพ ความล้าลึกของหมายในแต่ละสุภาพ จะเป็นคติสอนใจในแต่ละบทปันตุน เช่น

Ulam ulam pucuk jenerih,	ผักเอ๋ยผักยอดต้นชะเอม
Air setimba bertupah ruah;	น้ำในถังหกกระจาย
Ulang ulang hendakkan nak boleh,	ติดตามไม่เคยห่างหวังว่าจะได้
Seperti kerengga tunggu buah.	เสมือนมดแดงเฝ้าผลไม้

(No. 179)

สุภาษิตมลายูปาทานี “มดแดงเผ่าผลไม้” หมายถึงการเผ่ารอสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยตัวเองไม่มีโอกาสได้ครองเป็นเจ้าของหรือรับประโยชน์จากสิ่งนั้นเลย บทปันทุนได้กล่าวล้อเลียนชายที่หลงรักและเผ่ารอสาวอยู่แต่ฝ่ายเดียวเหมือนมดแดงเผ่ารอผล เมื่อผลสุกเจ้าของก็มาเด็ดเก็บไป โดยที่ตนเองได้แต่มอง ไม่สามารถจะปกป้องใดๆได้ เป็นการทุ่มเทเวลาและทรัพย์สินที่สูญเปล่า

สุภาษิตหรือสำนวนมลายูส่วนมากเป็นการอุปมาอุปมัยกับสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวที่เราสามารถพบเห็นเป็นประจำ ใช้คำสั้นๆ แต่ให้ความหมายลึกซึ้ง เช่น

Nangka sejati di dalam perahu,	ขนุนแท้ อยู่ในเรือ
Pergi berlangsung jangan beradu;	เดินทางผ่านไป อย่าได้หยุดพัก
Luka di hati orang tak tahu,	บาดซ้ำในหัวใจ ไม่มีใครรู้
Seperti racun di dalam madu.	เหมือนยาพิษ ในน้ำผึ้ง

(No. 181)

Banyak pinang sudahlah layu,	ผลหมาก สุกงอม
Pokok jambu di Kuala Jambu;	ผลฝรั่ง ที่ทำยามู
Ingatlah pesanan pepatah Melayu,	จดจำไว้ สำนวนชาวมลายู
Mulut kamu harimau kamu.	ปากเจ้า คือเสือเจ้า

(No. 158)

สำนวน “ยาพิษในน้ำผึ้ง” เป็นสำนวนมลายูปาทานี กล่าวถึงสิ่งอันตรายที่แฝงอยู่กับสิ่งหนึ่งที่อาจดูดีมีคุณค่าสูงจากภายนอก เป็นการเตือนสติให้ระมัดระวังการใช้ชีวิตประจำวันที่ต้องผ่านพบกับสิ่งต่างๆ มากมาย ควรพิจารณาอย่างรอบคอบ ไม่ด่วนตัดสินใจว่าดี เพียงการได้เห็นจากภายนอก ในบทปันทุนข้างต้น ได้ใช้เปรียบเทียบอาการของความเจ็บช้ำน้ำใจของคนๆ หนึ่งว่าเหมือนยาพิษในน้ำผึ้ง จึงเป็นการพูดอธิบายที่ลุ่มลึกยิ่ง เพราะอาการความรู้สึกบางครั้งไม่ได้แสดงออกให้เห็น แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่รู้สึกรู้

นอกจากตัวอย่างข้างต้น ยังมีสำนวน หรือสุภาษิตมลายูที่ปรากฏในบทปันทุนอีกมากมาย เช่น

“Anjing di orang raja di ibu” แปลว่า สุนัขในสายตาคณอื่น ราชาในสายตาแม่

“Api bernyala di dalam lubuk Ikan bermain di dalam padang” แปลว่า ไฟคุโชนในหลุมพรุ ปลาแหวกว่ายอยู่กลางสนาม หมายถึง เหตุการณ์หรือการกระทำใดๆ ที่เกิดขึ้นผิดที่ ผิดเวลา

“Sepandai-pandai tupai melompat adakala jatuh ke tanah” แปลว่า เจ้ากระรอกกระโดดเก่งกาจ ก็ยังมีพลาดตกสู่ดิน หมายความว่า แม้จะมีความเชี่ยวชาญเก่งกาจขนาดไหน ก็อาจมีวันผิดพลาดหรือพ่ายแพ้ได้เสมอ จึงควรมีความระมัดระวังอยู่ตลอดเวลา ไม่ตั้งอยู่ในความประมาท

“Jauh berbeza asam garam” แปลว่า แตกต่างไกลลิบ ราวสัมผัสกับเกลือ หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งของ คน หรือพฤติกรรมที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงราวฟ้ากับดิน

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 213-217)

9) ปันทุนศาสนาและความเชื่อ (Pantun Agama dan Kepercayaan)

ปันทุนศาสนาเป็นบทปันทุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสั่งสอน แนะนำ บอกกล่าว หรืออบรมตามหลักการของศาสนา ซึ่งหมายถึงศาสนาอิสลามเพราะศาสนาอิสลามเป็นศาสนาหลักของชาวมลายูปาตานี การเรียนรู้ศาสนาในอิสลามถือเป็นการบังคับ ผู้ที่ต้องสอนคนที่ยังไม่รู้ พ่อแม่ต้องจัดหาสถานที่และโอกาสให้ลูกๆ ได้เรียนรู้ การเรียนรู้ศาสนาในสังคมมุสลิมจึงเกิดขึ้นตั้งแต่อยู่ในเปลถึงหลุมฝังศพ โดยมีวรรณกรรมกีตาบ (Kitab) หรือตำราศาสนาเป็นสื่อหลักในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านศาสนาจากรุ่นสู่รุ่นอย่างเข้มแข็ง เป็นวรรณกรรมที่นำความเปลี่ยนแปลงสู่สังคมมลายูอย่างขนานใหญ่ สำหรับวรรณกรรมประเภทร้อยกรอง หากมีเนื้อหาเชิงศาสนาแล้ว มักจะถูกประพันธ์ในรูปแบบซาอ์ร์ (Syair) แต่ก็มีจำนวนไม่น้อยที่ปรากฏในรูปแบบปันทุนเช่นกัน ดังตัวอย่างปันทุนที่กล่าวถึงหลักปฏิบัติในศาสนาอิสลามห้าประการที่มุสลิมทุกคนต้องรู้และยึดปฏิบัติ

Turun bermalam di sana utara,
Lama bercakap di rumah Saadah;
Rukun Islam lima perkara,
Pertama mengucapkan kalimah syahadah.

(No. 232)

Membawa layang lama di situ,
Warga yang dekat cepat ke desa;
Kedua sembahyang lima waktu,
Ketiga zakat keempat puasa.

(No. 233)

Turun bersama remaja mengaji,
Lamanya duduk membeli barang;
Rukun kelima mengerjakan haji,

ลงไปพักแรม ฝั่งทางเหนือ
คุยอยู่นาน ที่บ้านสะอาดะห์
หลักอิสลาม มีห้าประการ
อันดับแรก กล่าวคำปฏิญาณตน

ไปเล่นว่าว อยู่เนิ่นนาน
บ้างออกไป ทำงานสวน
อันดับสอง ละหมาดห้าเวลา
สามจ่ายทาน สี่ถือศีลอด

เด็กหนุ่ม ออกไปร่ำเรียน
หยุดซื้อของ เสียเนิ่นนาน
หลักที่ห้า ประกอบพิธีฮัจญ์

Selama hidup sekali seorang.

ตลอดชีวิตอย่างน้อยหนึ่งครั้ง

(No. 234)

หลักปฏิบัติ 5 ประการในศาสนาอิสลาม คือ การปฏิญาณตน การละหมาด การจ่ายชะกาต การถือศีลอดและการบำเพ็ญฮัจญ์ หลักปฏิบัติเหล่านี้ เป็นการแสดงออกถึงความศรัทธา เพราะการศรัทธาเป็นอาการที่เกิดอยู่ในจิตใจ ยากที่จะหยั่งรู้ได้ ดังนั้น การปฏิบัติจึงเป็นสิ่งบ่งบอกความศรัทธาประการหนึ่ง เป็นการยืนยันถึงความศรัทธาว่า มั่นคง หนักแน่น เพียงไร ถ้าไม่มีการปฏิบัติ ก็ไม่มีหลักฐานที่แสดงถึงความศรัทธา

หลักปฏิบัติในอิสลาม สามารถแบ่งได้เป็น 3 ภาค คือ ภาคบังคับเป็นรายบุคคล ภาคบังคับเป็นส่วนรวม และภาคความสมัครใจ การปฏิบัติตามหลักการทั้ง 5 ประการนี้ เป็นการปฏิบัติภารกิจต่อพระเจ้าและต่อเพื่อนมนุษย์ ก่อให้เกิดประโยชน์ แก่มนุษย์เอง มิใช่เพื่อประโยชน์ของอัลลอฮ์ เพราะมุสลิมถือว่า อัลลอฮ์มีความพร้อมบริบูรณ์ มีความเพียงพออยู่ในพระองค์เอง จึงไม่ต้องการสิ่งใดจากมนุษย์อีก การปฏิบัติตามหลักปฏิบัติ 5 ประการนี้ จะมีผลต่อการกระทำความดี ดังนี้

(1) การปฏิญาณตน เป็นการให้สัญญาต่ออัลลอฮ์ ผู้ทรงเดชานุภาพอันหาที่สุดมิได้ การปฏิบัติตนตามสัญญานั้น ทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นคุณธรรมอย่างหนึ่ง และการละเมิดสัญญานั้น ก็เป็นการละเมิดคุณธรรมเช่นเดียวกัน เว้นแต่การละเมิดสัญญา ที่ขาดความเป็นธรรม สาระสำคัญของสัญญานี้ คือ การปฏิเสธการมีอยู่ของพระเจ้าอื่นๆ ทั้งหมด ยอมรับแต่อัลลอฮ์องค์เดียว และยอมรับแบบอย่างของศาสดามุฮัมมัด เป็นแบบอย่างของตน กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นการประกาศยอมรับปฏิบัติตาม อัลกุรอาน และอัลหะดีษ หรือวจนะของศาสนทูต นั้นเอง

(2) การละหมาด ผู้ที่ทำการละหมาดสม่ำเสมอ วันละ 5 เวลา จะทำให้จิตใจของเขาได้รับการซักฟอกให้สะอาดบริสุทธิ์ ตรงเวลา ซื่อสัตย์สุจริต อดทน และระลึกถึงอัลลอฮ์อยู่ตลอดเวลา จิตใจที่ระลึกแต่อัลลอฮ์ ย่อมไม่เปิดโอกาสให้คิดทำความชั่วต่างๆ และในคำกล่าวที่ใช้ในขณะละหมาดนั้น ก็มีคำสอน คำเตือนใจ ให้ปฏิบัติอยู่มากมาย หลายประการ

(3) การจ่ายชะกาต การจ่ายชะกาต เป็นการฝึกให้มีความเสียสละ ให้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ลดความตระหนี่ ส่งเสริมให้คนยากจน ได้รับความช่วยเหลือ การสังคมสงเคราะห์ และการกระจายรายได้ เมื่อทุกคนได้รับการสงเคราะห์อย่างทั่วถึง ก็จะลดปัญหาการลักขโมย การปล้นจี้ และฉกชิงวิ่งราวต่างๆ อาจมีบางคนเข้าใจว่า เป็นการส่งเสริมให้คนงอมืองอเท้ารอคอยชะกาต แต่โดยเนื้อแท้แล้ว อิสลามสอนให้ทุกคน ขวนขวายทำมาหากินเลี้ยงชีพโดยสุจริต จนถึงขั้นเป็นผู้จ่ายชะกาต มิใช่ส่งเสริมให้เป็นผู้รับชะกาต

(4) การถือศีลอด - การถือบวช คุณธรรมที่เกิดจากการถือศีลอดที่เห็นได้ชัดเจน อาทิเช่น ก่อให้เกิดความเสมอภาคในระหว่างผู้มีฐานะต่างกัน เพราะทุกคนได้ลิ้มรสของความหิวโหยเท่าเทียมกัน ก่อให้เกิดความซื่อสัตย์ สุจริต เกิดความอดทนอดกลั้น เกิดความเมตตา สงสาร เห็นอก

เห็นใจผู้อดอยากหิวโหย ได้สำนึกในความสำคัญของอาหารและเครื่องดื่ม และซาบซึ้งถึงความเมตตา
กรุณาของอัลลอฮ์ ที่ประทานอาหาร และเครื่องดื่มมาให้

(5) การบำเพ็ญฮัจญ์ อิสลามสอนว่า ทุกคนเป็นลูกหลานของอาดัม มนุษย์คนแรก
ของโลก ทุกคนจึงมีความเท่าเทียมกัน ไม่มีชั้น วรรณะ และทุกคนก็มีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติกัน
ทั่วโลก การบำเพ็ญฮัจญ์ เปิดโอกาสให้มุสลิมจากทุกมุมโลก มาพบกัน ได้เห็นผู้คนที่มหน้าตา
ผิวพรรณ ภาษา ที่แตกต่างกัน มารวมอยู่ ณ ที่แห่งเดียวกัน ด้วยเป้าหมายเดียวกัน ความแตกต่างทาง
ภาษา ผิวพรรณ รูปร่าง หน้าตา และ ฐานะ ไม่ก่อให้เกิดอภิสิทธิ์ใดๆ นั่นคือ ภราดรภาพ หรือ ความ
เป็นพี่น้องกันของมนุษย์ทั่วโลก ได้ปรากฏเป็นภาพชัดเจนทุกๆ ปี

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 218-256)

10) ปันทุนความรัก (Pantun Percintaan)

ปันทุนความรักเป็นบทปันทุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักความใคร่ เกี่ยวพาราสี
ของคนหนุ่มสาว ความรักความห่วงใยระหว่างพ่อแม่กับลูกๆ และความรักความสามัคคีในหมู่เพื่อน
มนุษย์เพื่อบรรยายถึงบรรยากาศชีวิตที่มีความสุขสดชื่นตามวิถีแห่งความพอเพียงของชาวมลายู เช่น

Tetak palas ke tunggul gila,	พันต้นกะพ้อ เหลือแต่ต่อ
Pucuk budi peracur kapur;	เอายอดโพ บดเคล้ากับปูน
Rupa paras hamba tak gila,	รูปร่างหน้าตา ฉันทันไม่ลุ่มหลง
Gila budi hatinya hancur.	แต่ใจละลาย เพราะหลงในบุญคุณ

(No. 286)

Layang-layang terbang melayag,	ว่าวบินล่องลอย
Layang nak jatuh di tanjung jati;	ว่าวจะตกที่ต้นยางยาดิ (แหลมสัก)
Darimana datangnya sayang,	จากไหนมาสุดที่รัก
Dari mata turun ke hati.	จากดวงตาสู่ดวงใจ

(No. 287)

ความสวยงามเป็นสิ่งที่ไม่คงกระพัน เมื่อแก่เฒ่าชราภาพ ความสวยงามก็หายไป
แต่สิ่งที่อยู่กับตัวตราบนานาน คือจิตใจที่งดงาม หรือคุณความดี สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้จิตใจคนเคลิ้ม
หรือหลงใหลไปด้วยเช่นกัน ดังนั้น การจะเลือกหญิงสาวมาเป็นคู่ครองนั้น อย่าพิจารณาแต่ความสวย
ความงามแต่ภายนอก แต่ให้ศึกษาที่จิตใจเป็นสำคัญ เพราะนั่นคือฐานความดีของแต่ละคน

ป็นตนบางบทได้ประพันธ์ให้สื่อถึงความรักความห่วงใย ระหว่างผู้เป็นแม่กับลูกๆ เป็นความรักแสนบริสุทธิ์ ไม่มีความรักไหนจะยิ่งใหญ่เท่าความรักของแม่ที่มีต่อลูก ดังปรากฏในบท ปันตนที่ว่า

Pergi ke gua di sana medan,	ออกไปถ้ำ ณ ชายทุ่ง
Sudah menanak hendak sembahyang;	หุงข้าวเสร็จ เตรียมละหมาด
Selagi nyawa ada di badan,	ตราบที่ลมหายใจ ยังคงอยู่
Wajah anak terbayang –bayang.	ใบหน้าลูก ติดตาตลอด

(No. 262)

Burung cak cak di pohon bedara,	นกกระจาบ บนต้นพุทรา
Di pokok kabu di pokok keriang;	บนต้นนุ่น บนต้นหว้า
Walaupun cacat walaupun cedera,	แม้จะด้อย แม้จะพิการ
Ayah dan ibu tetap sayang.	พ่อแม่อริก ตราบเท่านั้น

(No. 263)

(ศึกษาบทปันตนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันตนลำดับที่ 257-296)

11) ปันตนการพบกัน (Pantun Pertemuan)

ปันตนพบกัน เป็นบทปันตนที่ใช้ในการกล่าวทักทาย กล่าวก่อนเริ่มพิธีงานต่างๆ มีการใช้คำอวยพรให้เกิดความสุข ความสันติ ใช้คำแสดงความยินดี ดีใจที่ได้พบได้ทักทายกัน เช่น

Bunga sekuntum bunga melati,	ดอกเป็นช่อ ดอกมะลิ
Putih berseri harum baunya;	ขาวละมุน หอมละไม
Assalamu alaikum selamat pagi,	อัสซาลามูออลัยกุม ¹ อรุณสวัสดิ์
Semoga hari ini sehat bahagia.	อวยพรวันนี้ สุขกายสบายใจ

(No. 297)

Pohon sebatang daunnya lebat,	ต้นไม้ต้นหนึ่ง มีใบดก
Tumbuh subur di kampung Jabat;	งอกสมบูรณ์ ณ บ้านยาบะ
Saya datang bukan nak berdebat,	ฉันมามิใช่ เพื่อการโต้เถียง
Tegur menegur meramaikan sahabat.	ทักทายว่ากล่าว เสริมเพิ่มมิตรสหาย

¹ อัสซาลามูออลัยกุม เป็นคำภาษาอาหรับ ใช้ในการกล่าวทักทายเมื่อพบเจอกัน แปลว่า ขอความสันติสุขจงมีแด่ท่าน และเป็นการบังคับ ในอิสลามที่ผู้รับต้องกล่าวตอบว่า “วาออลัยกุมุสซาลาม” แปลว่า ขอความสันติสุขจงมีแด่ท่านเช่นกัน

Tumbuh subur di kampung Jabat	งอกสมบูรณ์ ณ บ้านยาบะ
Mashurnya nama jauh dan dekat	เป็นที่เลื่องลือ ทั้งใกล้ไกล
Tegur menegur ramaikan sahabat	ทักทายว่ากล่าว เสริมเพิ่มมิตรสหาย
Iratkan hubungan membawa barakat	เชื่อมชิดสายสัมพันธ์ นำสู่มงคล

(No. 300)

วัฒนธรรมการทักทายของชาวมลายูได้ยึดตามรูปแบบของศาสนาอิสลาม ด้วยการกล่าวสลาม ด้วยการกล่าว “*อัสซาลามูออลัยกุม*” แปลว่า ขอความสันติสุขจงมีแด่ท่าน และเป็นการบังคับในอิสลามที่ผู้รับต้องกล่าวตอบว่า “*วาออลัยกุมุสซาลาม*” แปลว่า ขอความสันติสุขจงมีแด่ท่าน เช่นกัน การกล่าวสลามถือเป็นการขอพรให้ซึ่งกันและกัน คนที่หมั่นทักทายเพื่อนย่อมเป็นคนชอบผูกมิตร มีอัธยาศัยดี ชาวมลายูจะกล่าวทักทายด้วยสลามเสมอในทุกๆ โอกาส แม้กับคนที่ไม่รู้จัก โดยมายาทแล้วผู้ที่อาวุโสน้อยกว่า จะเป็นผู้กล่าวให้สลามต่อผู้อาวุโสมากกว่า คนที่เดินมาหาจะเป็นผู้กล่าวให้สลามผู้ที่นั่งอยู่ และผู้รับสลามควรกล่าวตอบสลามด้วยคำกล่าวที่ยาวกว่า เช่น เมื่อมีคนกล่าว “*อัสซาลามูออลัยกุม*” ให้ตอบว่า “*วาออลัยกุมุสซาลาม วาเราะห์มาตุลลอฮ*” เป็นต้น

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 297-300)

12) ปันทุนอำลา (Pantun Perceraian)

ปันทุนอำลาเป็นบทปันทุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการกล่าวอำลา ไม่ว่าจะอยู่ในโอกาสใดก็ตาม เช่น ก่อนเลิกงานแต่ง งานสัมมนา การจากลาเพื่อเดินทาง เป็นต้น ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น

Ayam balik bulu belipat,	ไก่ชนกลับ งอกสลับด้าน
Kayu jati buat penolak;	เอาไม้สัก มาทำคั้นไถ
Aku balik di kampung tempat,	ฉันกลับไป ที่บ้านเกิด
Kalau tak mati kita jumpa pula.	ถ้าไม่ตาย คงได้พบกันอีก

(No. 302)

Putik pauh delima batu,	มะม่วงอ่อน ทับทิมหิน
Anak sembilang di tapak tangan;	ลูกปลาตุกทะเล อยู่บนฝ่ามือ
Sungguh jauh negerinya satu,	ถึงจะไกลกัน ก็ผืนดินเดียวกัน
Hilang di mat di hati jangan.	ห่างไกลแค่สายตา แต่ในใจไม่

(No. 301)

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 301-304)

13) ปันตุนประวัติศาสตร์ (Pantun Sejarah)

ปันตุนประวัติศาสตร์เป็นบทปันตุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น ผู้ประพันธ์มีเจตนาที่จะถ่ายทอดประวัติศาสตร์ให้ชนรุ่นหลังได้รับรู้ถึงเหตุการณ์ในอดีต เพื่อเป็นบทเรียนให้ชนรุ่นหลังได้ตระหนัก ไม่ลืมรากเหง้าของตนเอง ภาคภูมิใจในตัวตน เช่น

Tetak tebu betung,	พินตันอ้อยตง
Sandar pohon pinang;	พิงไว้ที่ต้นหมาก
Berarak dalam dusun,	เดินแท้ในสวน
Hindik gajah Tok Nang.	ชี้ข้างเจ้านาย
Gajah Tok Nang Budur,	ข้างเจ้านายแห่งบ้านบูโด
Belaga balik seberang;	ไปชนข้างที่ฝั่งโน้น
Semalam tidak tidur,	เมื่อคืนไม่ได้หลับนอน
Berjaga tengok wayang.	เพราะเฝ้าดูหนัง
Wayang balik pintu,	หนังหลังประตู
Ketopeng balik dinding;	หูนอยู่หลังฝา
Timbang anak datu,	ยกลูกดาตูดด้วยมือสองข้าง
Jatuh timpa lembing.	ลูกดาตูดตกโดนทอกทิม
Leming buatan Siam,	ทอกจากเมืองสยาม
Tikam tujuh relong;	พุ่งไปไกลถึงเจ็ดร้อยอง ²
Zaman musuh Siam,	สมัยสงครามสยาม
Makan sagu mulung.	อดอยากต้องกินสาคุ
Mulung sepelepah,	ต้นลานใบทางเดียว
Mulung kampung Datuk;	ต้นลานแห่งบ้านดาโต๊ะ
Angkat tangan sembah,	ยกมือไหว้
Pinta ampun datuk.	ขอร้องโทษต่อเจ้านาย
Datuk nak berjalan,	เจ้านายจะเดินทาง
Banyak orang iring.	คนมากมายเดินขนาบข้าง
Iring kerbau jalang,	จูงควายป่า
Elak masuk cat;	ต้อนเข้าคอก
Taruh rambut panjang,	ไว้ผมยาว

² ร้อยอง (relong) เป็นมาตรวัดที่ชาวมลายูใช้กับขนาดของผืนดิน 1 ร้อยอง = 0.71 เอเคอร์

Makan sirih lipat.	กินใบพลูพับ
Pandai lipat kain,	เก่งพับผ้า
Lipat kasur merah;	พับผ้ากาโซแดง
Sepuluh orang lain,	สิบคนอื่นนั้น
Tak sama sedang sedarah.	ไม่เท่าเลือดเนื้อเดียวกัน

(No. 310)

บทปันทุนข้างตัน ใช้ขับเป็นเพลงกล่อมเด็ก และขับร้องเพื่อความบันเทิง เป็นบทปันทุนเก่าแก่ในลักษณะมุขปาฐะ ไม่สามารถระบุผู้ประพันธ์ได้ ในบทนี้จะกล่าวถึงวิถีชีวิตของชาวปัตตานีในสมัยสงครามสยาม จากการศึกษาประวัติศาสตร์พบว่าชาวสยามได้ยกทัพมาโจมตีปัตตานีหลายครั้งในรัชสมัยราชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ความยากลำบากของชาวปัตตานีดังปรากฏในวรรณคดีว่า “สมัยสงครามสยาม อดอยากกินสาคุ” เกิดขึ้นเมื่อครั้งปัตตานีถูกสยามตีแตกในการยกทัพมาโจมตีครั้งที่ 5 ในเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2329 ความพ่ายแพ้เป็นครั้งแรกของปัตตานีนำมาซึ่งความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ปัตตานี มีผู้คนล้มตายเนื่องจากสงครามจำนวนมาก ถูกจับเป็นเชลย บ้านเมืองถูกเผาทำลาย ทรัพย์สินถูกริบหรือไม่ก็ถูกทำลาย กระทั่งนาข้าวก็ถูกเผาจนหมดสิ้น เป็นเหตุให้เกิดวิกฤติขาดแคลนอาหารอย่างเลวร้ายจนกระทั่งต้องกินแม้กระทั่งลำต้นสาคุเพื่อประทังชีวิต (Mohd. Zamberi A. Malek, 2005)

ในบทปันทุนนี้ยังได้กล่าวถึงการให้เกียรติผู้หลักผู้ใหญ่เพื่อแสดงความเคารพนับถือ เช่น เมื่อท่านจะเดินทางไปไหน ก็จะมีผู้คนมากมายเดินขนาบข้างและออกมาให้การต้อนรับ ต่อมาได้กล่าวถึงความสัมพันธ์กับประเทศสยาม ซึ่งมีการนำหอกที่ผลิตจากสยามมาใช้ และสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อ เนื่องจากหอกที่ผลิตจากประเทศสยามเป็นหอกที่มีประสิทธิภาพมาก สามารถพุ่งแทงไปได้ในระยะทางที่ไกลมาก ในบทปันทุนที่กล่าวถึง การพับผ้ากาโซสีแดงสะท้อนและยืนยันให้เห็นว่าคนในอดีตได้มีการติดต่อค้าขายกับชาวจีน เพราะสีแดงเป็นสัญลักษณ์แห่งความรุ่งโรจน์ของชาวจีน สำหรับ “ผ้ากาโซ” เป็นคำศัพท์โบราณ หมายถึง ผ้าชนิดหนึ่งนิยมใช้เป็นผ้าปูในกลุ่มชนมลาญสมัยก่อน ปัจจุบันน้อยคนนักที่จะรู้จัก

ส่วนสำนวนสอนใจที่สำคัญยิ่งในบทปันทุนนี้ปรากฏในสองวรรคสุดท้าย คือ “สิบคนเลือดเนื้ออื่น ไม่เท่าหนึ่งเลือดเนื้อเดียวกัน” เป็นการเน้นให้สมัครสมานสามัคคี โดยเฉพาะในหมู่ญาติมิตร หรือชาติเดียวกัน อย่าไปหวังพึ่งพาหรือไว้วางใจใครอื่นมากไปกว่าคนร่วมสายโลหิต จากคำบอกเล่าของผู้รู้ปันทุน นายสาหะ แวสะมะแอ สำนวนสอนใจดังกล่าวได้กล่าวถึงนายจันทร์ทอง ซึ่งเดิมเป็นชาวสยามจากเมืองนครศรีธรรมราชเข้ารับอิสลามและอาศัยอยู่ที่ปัตตานีมานานจนได้รับความไว้วางใจจากสุลต่านมูฮัมหมัดษัตริย์ปัตตานีในขณะนั้นได้รับราชการเป็นถึงแม่ทัพคนหนึ่งของปัตตานี แต่ท้ายที่สุดแล้วนายจันทร์ทองกลับทรยศและขายความลับในการป้องกันเมืองของกองทัพปัตตานีแก่

สยาม จนเป็นเหตุให้พ่ายแพ้สงครามในที่สุด จึงเป็นบทสอนใจให้อย่าไว้วางใจใครที่มีใจเลื้อดเนื้อเชื้อชาติเดียวกันกับตนง่าย ๆ อีก เพราะโดยสัญชาตญาณมนุษย์ เมื่อใดที่เกิดความทุกข์ยากขึ้นย่อมจะต้องช่วยเหลือพวกพ้องชนเดียวกันกับตนเป็นอันดับแรกเสมอ ส่วนวนเดือนใจลักษณะนี้ย่อมเป็นเรื่องปกติ เพราะถือกำเนิดในบริบทที่รัฐสยามกับรัฐปัตตานีกำลังมีสงครามต่อกัน การทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้งจึงต้องศึกษาบริบทของวรรณกรรมด้วย ตามแนวคิดของการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคม

ป็นต้นอีกบทหนึ่งกล่าวถึงประวัติศาสตร์ช่วงที่ราชโอรสแห่งรัฐยะโฮร์มาอภิเษกสมรสกับราชินีกุนิงแห่งปัตตานี แต่กลับลุ่มหลงนักร้องประจำราชวัง จนนำไปสู่เหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ปัตตานีอีกเหตุการณ์หนึ่ง ดังปรากฏในบทป็นต้นดังนี้

Zaman – zaman terkukur mati,	ในยุคสมัย นกเขาชวาตาย
Mati di bawah terung perat;	ตายอยู่ใต้ มะเขือเปราะ
Zaman-zaman anak raja Johor mari,	ในยุคสมัย พระโอรสแห่งยะโฮร์มา
Mari membunuh Dang Sirat.	มาเพื่อฆ่า ดังซีรัต

(No. 305)

Dari Patani ke tanjung Kandis,	จากปัตตานี สู່แหลมกันดิส
Di tiup angin selatan daya;	ลมพัดพา ผ่านช่องแคบ
Dari mula ianya manis,	ในตอนแรก นางดูแสนหวาน
Rupanya Sultan kena pedaya.	ราวกับว่าสุลต่าน ถูกหลอกหลวง

(No. 306)

จากการบอกเล่าของนายอิสมาอิล เบ็ญจสมิทร์ นักประวัติศาสตร์ผู้เป็นผู้บุกเบิกประวัติศาสตร์ปัตตานีคนสำคัญ ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ในช่วงนี้ว่า ในสมัยการปกครองของราชินีกุนิง (พ.ศ. 2178 - 2194) รัฐยะโฮร์ถือเป็นดินแดนส่วนหนึ่งที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักรปัตตานี ดารุสาลาม ครั้นเมื่อมกุฎราชกุมารแห่งยะโฮร์มาอภิเษกสมรสกับราชินีกุนิงแห่งปัตตานี ราชินีกุนิงได้มอบเกาะสิงคโปร์และรัฐปาหังให้สุลต่านยะโฮร์เป็นผู้ดูแล มกุฎราชกุมารแห่งยะโฮร์ยะโฮร์มาอยู่ช่วยว่าราชการราชินีกุนิงได้ไม่นาน ก็เกิดลุ่มหลงเสน่ห์นักร้องประจำวังราชตำหนักนี้ล้มคนหนึ่งชื่อ ดังซีรัต (Dang Sirat) ดังซีรัตเป็นสาวนักร้องผิวดำ น่ารักไม่สวย แต่มีน้ำเสียงที่ไพเราะจับใจ มกุฎราชกุมารแห่งยะโฮร์ลุ่มหลงถึงขั้นยอมทำตามดังซีรัตทุกอย่าง เช่น ทำเลื้อทองให้ ยอมอุ้มลงอาบน้ำในสระหลวง สร้างความอับอายให้ราชินีกุนิงเป็นอย่างยิ่ง สุดท้ายท่านจึงยอมให้มกุฎราชกุมารแห่งยะโฮร์ออกจากวังไปแต่งงานกับดังซีรัตเสีย

การแต่งงานเตรียมจัดที่บ้านเดิมของดังซีรัต คือบ้านกระโถด เขตอำเภอยะรัง ในปัจจุบัน แต่ขณะที่พิธีแต่งงานกำลังจะเริ่ม ปรากฏว่ามีกองทัพช้างจากวังหลวงมาบุกเพื่อจะจับตัวทั้งสองเสียก่อน มกุฎราชกุมารแห่งยะโฮร์จึงรับนำดังซีรัตขี่ช้างหนีขึ้นเขาตาแบห์ เมื่อขี่ช้างหนีไปถึง

บริเวณใกล้กับบ้านปาลัสในปัจจุบัน เครื่องรางที่ตั้งซิริตสวมใส่มาตลอดก็เกิดหลุด และตกสูญหายไป ตั้งซิริตที่ตุงดงามยิ่งในสายตามกุฎราชกุมารแห่งยะโฮร์ก็กลับเป็นคนละคนในทันใด มกุฎราชกุมารแห่งยะโฮร์โกรธมาก ฟังตระหนักได้ว่าถูกหลอกจึงได้แทงตั้งซิริตด้วยกริชประจำกายเสียชีวิตและฝังร่างของนางบนเขาตาแบห์นั่นเอง

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 305-310)

14) ปันทุนวาสนา (Pantun Nasib)

ปันทุนวาสนาเป็นบทปันทุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโชควาสนาที่ไม่ดีในการดำรงชีวิต ความลำบากใจ ความท้อแท้ บรรยายถึงความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้น แต่สำหรับชาวมลายูแล้ว ค่านิยมของอิสลามได้ซึมซับสู่วิถีชีวิต จึงมีทัศนคติและมุมมองในมิติต่างๆ ที่สุดท้ายแล้วยอมรับและนอบน้อมต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไปแล้ว โดยถือว่าเป็นกำหนดการที่ลิขิตไว้แล้วโดยพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ ปันทุนที่ว่า

Pucuk paku di sana kolam,	ยอดผักกูด อยู่ปากฝิ่งบึง
Membeli banyak orang dewasa;	คนขอซื้อ ช่างมากมาย
Tidak bertaku bencana alam,	ภัยธรรมชาติ ย่อมไม่เกิด
Kecuali kehendak yang Maha Kuasa	เว้นแต่เป็นพระประสงค์ องค์อภิบาล

(No. 312)

Pergi ke kebun balik ke seberang,	ออกไปสวน กลับไปทุ่ง
Buah rambutan banyak dijual;	ผลเงาะ มีขายมากมาย
Rugi dan untung nasib seseorang,	กำไรหรือขาดทุน ถือเป็นโชคแต่ละคน
Sudah suratan semenjak di awal.	ถูกลิขิต มาแต่ต้น

(No. 315)

การเชื่อและยอมรับในลิขิตของพระเจ้า นับเป็นหลักศรัทธาข้อที่ 6 ในหลักศรัทธาหกประการในอิสลาม คือ ศรัทธาในพระเจ้า ศรัทธาต่อบรรดาเทวทูตของพระเจ้า ศรัทธาต่อบรรดาศาสนทูตของพระเจ้า ศรัทธาต่อวันปรโลก และศรัทธาต่อกำหนดการของพระเจ้าทั้งความดีและความชั่ว ความเชื่อในกำหนดการของพระเจ้านี้ กลายเป็นจุดแข็งประการหนึ่งของชาวมุสลิม เมื่อประสบกับภัยพิบัติ ประสบกับความสูญเสียที่รุนแรง ย่อมเป็นเรื่องยากที่จะทำใจหรืออดทนได้ แต่ชาวมุสลิมเชื่อว่า ทุกอย่างล้วนเป็นกำหนดการของพระเจ้า ถ้าวางพระเจ้าได้ทดสอบบ่าวของพระองค์ ผู้เป็นบ่าวที่ดีต้องอดทนให้ได้ ต้องทบทวนการกระทำของตนเองเพื่อเป็นบทเรียน และหมั่นขอพรจากพระเจ้าให้มากขึ้น เป็นแนวคิดที่ยอมจำนนโดยสิ้นเชิงต่อพระเจ้า ด้วยความเคร่งครัดในศาสนาของชาวมลายู จึงพบว่ามีสถิติการฆ่าตัวตายเมื่อประสบกับมรสุมชีวิตที่น้อยมากๆ หรือแทบไม่มีเลย

ป็นตนบางบทมีเนื้อหาอธิบายความรู้สึกน้อยอกน้อยใจ ความผิดหวังจากสิ่งที่ได้ตั้งใจไว้ไม่ประสบผล อยากบอกกล่าวให้คนที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ และตระหนักถึงความตั้งใจของตน แต่กระนั้นขวามหลายก็ยังคงถือว่าเหตุการณ์ทั้งหมดเป็นสิ่งพระเจ้ากำหนดไว้แล้ว เรามีหน้าที่แค่คาดหวังและพยายาม หากสิ่งใดไม่เป็นไปตามคาด ก็ถือว่าไม่ใช่พระประสงค์ของพระเจ้า อาจเสียใจได้แต่ต้องยอมรับในลิขิตที่พระเจ้ากำหนดไว้ เช่น

Malam berlabuh suasana damai,	ยามค่ำคืน เข้าเทียบท่าสงบนิ่ง
Di langit pula gelap gelita;	ท้องฟ้าปิด ดำมืดมิด
Kasih sayang telahku semai,	ความรักความเอ็นดู ที่บ่มเพาะไว้
Tapi sayang tumbuhnya derita.	เสียดายนัก โฉนงอกเป็นทุกข์ระทม

(No. 284)

Perlahan mentari dibawa hari,	ตะวันเดินคล้อย ตามช่วงวัน
Berubah masa memancar cahaya senja;	เวลาผันเปลี่ยน ยอแสงสายัณห์
Perasaan di hati tiada siapa peduli,	ความรู้สึกในหัวใจ ไร้ใครเหลียวแล
Sudah terluka dibiar sahaja.	หัวใจปวดร้าว ปล่อยตามยถากรรม

(No. 336)

บทป็นตนข้างต้นกล่าวถึงความผิดหวังของพ่อแม่ที่มีต่อลูก หรือใครสักคนที่มีต่อคนรัก เมื่อความพยายามใส่ใจ ให้ความรักความอบอุ่นเสมอมา โดยมุ่งหวังอนาคตที่สดใสของลูกๆ หรือคนรัก แต่เมื่อโตขึ้นหรือเมื่อเวลาผ่านไป กลับเป็นผู้สร้างความทุกข์ใส่ตัว เช่น ลูกประพฤติไม่ดี หรือคนรักออกห่างจากตน เป็นต้น ย่อมสร้างความปวดร้าวในจิตใจและว่าเหว่ รวาทูกทอดทิ้งเดียวดาย

(ศึกษาบทป็นตนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ป็นตนลำดับที่ 311-348)

15) ป็นตนเสียดสี (Pantun Sindiran)

ป็นตนเสียดสี เป็นบทป็นตนที่เลือกใช้คำสละสลวยและไม่กระทบต่อความรู้สึกของผู้ฟังเมื่อใช้พูดเสียดสี เพราะการเสียดสีหากใช้คำอย่างตรงไปตรงมา ใช้คำที่โจ่งแจ้งเกินไป ย่อมเกิดบรรยากาศที่ไม่สู้ดีต่อผู้ฟัง และมีโอกาสสูงที่จะเป็นบ่อเกิดของความเข้าใจผิดต่อกัน เช่น

Pagi-pagi turun ke bendang,	เช้าๆ ออกไปนา
Bendang ada di hujung tanjung;	นาอยู่ไกล ที่ปลายแหลม
Budi bahasa tidak dipandang,	คุณความดี ไม่ได้เหลียวมอง
Emas permata juga disanjung.	เพชรพลอยเงินทอง นิยมเชิดชู

(No. 374)

Hilir ke Nongcik memebeli mangkuk,	ไปซื้อถ้วย ไกลถึงหนองจิก
Mangkuk berisi buah berangan;	ถ้วยบรรจุ ลูกเกาลัด
Tahan racik burung tak masuk,	ดักแร้ว แต่นกไม่เข้า
Burung biasa makan di tangan.	เพราะนกเคยชิน กินจากในมือ

(No. 370)

ปันทุนบทแรกกล่าวเสียดสีถึงบุคคลที่ตัดสินความดีงามของคนเพียงทรัพย์สินเงินทอง แต่กลับไม่เหลียวมองคุณความดีที่คนอื่นมี ขณะที่ปันทุนในบทที่สองเป็นการพูดเสียดสีอย่างลุ่มลึกถึงบุคคลที่เราดูแลพุ่มพักมากับมือ ย่อมรู้จักเราเป็นอย่างดี ย่อมยากที่จะทำกุศลโลบายบางอย่าง ผู้พูดจึงกล่าวเชิงเสียดสีแต่เพื่อลดการสื่อสารในลักษณะโจ่งแจ้ง จึงใช้นกเป็นตัวนำเรื่องแทน

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 349-386)

16) ปันทุนการต่อสู้ (Pantun Kepahlawanan)

ปันทุนการต่อสู้ เป็นปันทุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสรรเสริญนักต่อสู้ แร่งบันดาลใจ กิริยามารยาท ความจงรักภักดีของนักสู้ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ความตระหนักถึงการเป็นนักต่อสู้ที่แท้จริง ปันทุนการต่อสู้เป็นวรรณกรรมลักษณะโลกทัศน์เผชิญ หมายถึง การมองโลกตามสภาพที่เป็นจริงด้วยพลังศรัทธา แม้ความเป็นจริงเป็นภาวะที่ไม่พึงปรารถนา แต่ก็มีหวังว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพที่ดีกว่า

จากบริบทการเผชิญหน้ากันมาอย่างยาวนานของความแตกต่างระหว่างจุดมุ่งหมายและความคาดหวังจากรัฐบาลกับความต้องการและความใฝ่ฝันของชาวมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกัน เกิดกระแสการต่อต้านนโยบายใดๆ ที่เห็นว่าเป็นการคุกคามอัตลักษณ์และสิทธิของตน ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา การศึกษา การเมือง เศรษฐกิจ ประเพณี วัฒนธรรม จนก่อให้เกิดวรรณกรรมที่สื่อถึงความหวังแห่งในอัตลักษณ์และสิทธิแห่งตนมากมาย ทั้งในรูปแบบชาญัก ชาอ็ีร อานาซิด แม้แต่ในปันทุนก็มีจำนวนไม่น้อยที่สื่อถึงวีรกรรม หรือการต่อสู้ในด้านต่างๆ ดังปรากฏในตัวอย่าง ดังนี้

Satu hilang dua terbilang,	หนึ่งหาย นับเป็นสอง
Patah tumbuh hilang berganti;	หักงอก หายทดแทน
Sumbangkan bakti jika ingin cemerlang,	ช่วยกันอาสา หากหวังรุ่งเรือง
Bukan hanya hidup menunggu mati.	ไม่ใช่เพียงแต่ รอความตาย

(No. 392)

ในวรรณกรรมของบทปันทุนข้างต้นมีการใช้สำนวนโวหารมลายูถึงสองสำนวน คือ *Satu hilang dua terbilang* หมายถึงแม้สักคนหนึ่งล้มหายตายจากไป ย่อมมีเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่น่าิยมชมชอบและยกย่องเขาเป็นวีรชน มาทดแทนสานต่ออุดมการณ์ในจำนวนคนที่มากขึ้น ทวีคูณ สอดคล้องกับวรรณคดีตามมาที่ใช้อีกสำนวนว่า *Patah tumbuh hilang berganti* หมายถึง การสืบสานหน้าที่จากรุ่นสู่รุ่นอย่าได้ขาดตอน เมื่อถึงหนึ่งหัก ก็ใหม่ก็แตกงอก เมื่อคนหนึ่งหายคนใหม่ต้องมาทดแทน ในส่วนความหมายของบทปันทุนนี้จึงได้เน้นย้ำให้ผู้อ่านถึงที่สุดจึงจะประสบความสำเร็จ ไม่ใช่รอโชคชะตาโดยไม่ทำอะไรเลย

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 386-400)

17) ปันทุนชอบใจ (Pantun Sukacita)

ปันทุนชอบใจ เป็นบทปันทุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการระบายถึงอารมณ์ชอบใจ ประทับใจ ชื่นชมในสิ่งที่ได้รับ หรือพบเห็น โดยส่วนใหญ่จะมีการขับร้องเป็นบทเพลงเพื่อเพิ่มความไพเราะและสุนทรีย์ เช่น

Siang hujan malam pun hujan,	ฝนตกลงมา ทั้งคืนวัน
Dingin terasa di siang hari;	รู้สึกเย็นกาย ในกลางวัน
Begitu indahnya perjalanan alam,	ช่างสวยงาม วิถีธรรมชาติ
Ciptaan Tuhan tiada tandingi.	พระเจ้าสรรคสร้าง ไร้เทียบเคียง

(No. 401)

บทปันทุนข้างต้นได้สะท้อนบรรยากาศช่วงฤดูฝน ในคืนวันที่อากาศหนาวเย็น เป็นช่วงที่มักจะเว้นว่างจากการทำงาน มีโอกาสได้อยู่พร้อมหน้ากับครอบครัวมากที่สุด การบอกเล่า นิทาน การขับปันทุน มักจะถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความสนุกสนาน สุนทรีย์ แฝงด้วยการอบรมสั่งสอน สมาชิกในครอบครัว ในวรรณคดีความหมายของบทปันทุนข้างต้น ได้กล่าวถึงธรรมชาติวิถี ถือเป็นความโปรดปรานของพระเจ้า ที่ประทานฤดูกาลต่างๆ สลับหมุนเวียนกันไป เราในฐานะบ่าวของพระองค์จึงต้องรู้จักขอบคุณพระองค์ เป็นบทปันทุนที่สะท้อนค่านิยมในศาสนา ซึ่งซึมซับในทุกวิถีชีวิตของชาวมลายู

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 401-405)

18) ปันตุนปริศนาคำทาย (Pantun Teka teki)

ปันตุนปริศนาคำทายเป็นบทปันตุนเชิงปจจฉาวิสัย ทดสอบเชาวน์ปัญญา มีเนื้อหาเป็นคำถามเพื่อให้ผู้อื่นหรือผู้ที่ขับปันตุนด้วยกันได้โต้ตอบกัน โดยทั่วไปแล้ว ผู้ตอบจะตอบกลับในรูปแบบปันตุนเหมือนกัน แต่บางครั้งอาจจะตอบกลับโดยไม่ใช้รูปแบบปันตุนก็ได้ ตัวอย่าง เช่น

Kalau tuan pergi ke kedai,	หากว่าเจ้า จะไปตลาด
Belikan saya buah keranji;	ซื้อลูกหมี ให้ฉันทนอย
Kalau tuan bijak pandai,	หากว่าเจ้า เก่งกาจนัก
Apakah binatang keris di kaki.	สัตว์อะไรเอ๋ย มีกริชอยู่ที่ขา

บทปันตุนข้างต้นเป็นปจจฉาวิสัย ใช้เล่นทายปัญหาสำหรับเด็กๆ โดยใช้กริชซึ่งเป็นอาวุธประจำกายของชาวมลายู ความแหลมคมของกริช อุปมาความแหลมคมของเตี้ยไก่ คำตอบของคำทายข้างต้น ดังปรากฏเป็นบทปันตุน

Nanti aku belikan keranji,	ฉันทซื้อ ลูกหมีให้
Kalau pergi ke kedai nanti;	หากว่าฉันท ได้ไปตลาด
Binatang berkeris di dua kaki,	เจ้าสัตว์มี กริชทั้งสองขา
Itulah ayam jatan jati.	นั่นคือไก่ ตัวผู้ตัวแท้

(No. 406)

(ศึกษาบทปันตุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันตุนลำดับที่ 406-409)

การวิเคราะห์แยกประเภทเนื้อหาของบทปันตุนดังกล่าวนี้ ถือเป็นกรวิเคราะห์เนื้อหาในส่วนที่บทปันตุนต้องการสื่อถึง หรือเรียกว่าวิเคราะห์เนื้อหาตามชนิดผู้ฟัง จากการวิเคราะห์พบว่าบทปันตุนมลายูมีเนื้อหาที่หลากหลาย ครอบคลุมเกือบทุกมิติในสังคม เป็นปันตุนที่มีเนื้อหาสำหรับเด็กๆ สำหรับคนหนุ่มสาว และสำหรับผู้ใหญ่ สอดคล้องกับ Zainal Abidin Bakar (1984, น. 23-34) ที่ระบุว่า ปันตุนสามารถแบ่งตามช่วงวัยอายุของผู้ฟังได้ 3 ประเภท คือ 1) ปันตุนสำหรับเด็ก เป็นปันตุนที่มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัยเด็ก ส่วนใหญ่จะมีการสั่งสอน ส่งเสริมการศึกษา บาปบุญคุณโทษ หรือการเปรียบเทียบที่让孩子สามารถเป็นบทเรียนต่อไป 2) ปันตุนสำหรับคนหนุ่มสาวหรือวัยรุ่น เป็นปันตุนที่มีเนื้อหาที่บรรยายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม การเกี่ยวพาราตี และการสั่งสอนเกี่ยวกับการมีชีวิตคู่ต่างๆ เป็นต้น และ 3) ปันตุนสำหรับผู้ใหญ่ เป็นปันตุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิต การพรรณนาถึงอาชีพที่ประกอบอยู่ ขนบธรรมเนียม วิถีชาวบ้าน การรักษาโรคต่างๆ เป็นต้น และจากการวิเคราะห์เนื้อหาของบทปันตุนมลายูปาดานีแยกย่อยตามลักษณะการแยกประเภทเนื้อหาของปันตุนของ Amat Juhari Moain (2008) พบมีเนื้อหาสามารถแยกย่อยเป็น 18 ประเภท โดยในแต่ละ

ประเภทที่มีจำนวนบทป็นต้นที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ในการนับจำนวนป็นต้น กรณีที่เป็นป็นต้นแบบต่อเนื่อง และป็นต้นแนวบทเพลง ซึ่งมีหลายบทต่อเนื่องกัน จะถูกนับเป็นหนึ่งป็นต้นเท่านั้น ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนป็นต้นแยกตามประเภทของเนื้อหา

ลำดับที่	ประเภทเนื้อหา	จำนวนป็นต้น	คิดเป็นร้อยละ
1	ป็นต้นอบรมสั่งสอน	86	21.03
2	ป็นต้นคุณธรรมจริยธรรม	19	4.64
3	ป็นต้นสำหรับเด็ก	25	6.11
4	ป็นต้นเปรียบเปรย	57	13.94
5	ป็นต้นประเพณีและวิถีชีวิต	5	1.22
6	ป็นต้นผจญภัย หรือ ท่องเที่ยว	12	2.93
7	ป็นต้นสนุกสนานและการละเล่น	8	1.95
8	ป็นต้นสุภาพ	5	1.22
9	ป็นต้นศาสนาและความเชื่อ	39	9.53
10	ป็นต้นความรัก	40	9.78
11	ป็นต้นพบกัน	4	0.98
12	ป็นต้นอำนาจ	5	1.22
13	ป็นต้นประวัติศาสตร์	6	1.46
14	ป็นต้นวาสนา	38	9.29
15	ป็นต้นเสียดสี	37	9.04
16	ป็นต้นการต่อสู้	14	3.42
17	ป็นต้นชอบใจ	5	1.22
18	ป็นต้นปริศนาคำทาย	4	0.98
	รวม	409	

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเนื้อหาของป็นต้นมลายูปาตานีส่วนมากแล้วมีเนื้อหาเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอน การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม จำนวน 86 ป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 21.03 รองลงมาเป็นป็นต้นเปรียบเปรย จำนวน 57 ป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 13.94 สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “ลักษณะที่โดดเด่นของป็นต้นคือ เป็นวรรณกรรมเชิงอบรมสั่งสอนขัดเกลาสังคม โดยใช้ภาษาที่นุ่มนวล อุปลามูปลมัย หลีกเลี่ยงการกล่าวอย่างตรงไปตรงมา”

1.2 ลักษณะการประพันธ์ของปันทุนมลายูปาตานี

ลักษณะการประพันธ์หรือฉันทลักษณ์ของปันทุนมลายูมีวิวัฒนาการมาจากปันทุนแบบสองวรรค มีวรรคแรกเป็นส่วนพรรณนา และวรรคหลังเป็นส่วนแสดงความหมาย มีการสัมผัสเสียงที่คำสุดท้ายของแต่ละวรรค ต่อมาได้พัฒนารูปแบบที่ยาวขึ้นเป็นสี่วรรค จนเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย ปันทุนสี่วรรค มีสองวรรคแรกเป็นวรรคพรรณนา สองวรรคหลังเป็นวรรคความหมาย มีลักษณะการสัมผัสเป็น a-b, a-b ซึ่งถือเป็นรูปแบบดั้งเดิมของปันทุนที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ต่อมาได้มีการพัฒนาการเป็นลักษณะที่ซับซ้อนมากขึ้นอีก เช่น ปันทุนหกวรรค ปันทุนแปดวรรค ปันทุนสิบวรรค ปันทุนต่อเนื่อง เป็นต้น บางครั้งมีการนำสุภาษิตมลายูมาแต่งเป็นปันทุน ซึ่งสามารถพบได้ในปันทุนแบบสองวรรค ส่วน Amat Juhari Moain (2008) ได้แบ่งลักษณะการประพันธ์ของปันทุนไว้ถึง 11 ลักษณะ คือ ปันทุนสองวรรค ปันทุนสี่วรรค ปันทุนหกวรรค หรือตาลีบัน ปันทุนแปดวรรค ปันทุนสิบวรรค ปันทุนสิบสองวรรค ปันทุนสิบสี่วรรค ปันทุนเซอโลกา (Seloka) ปันทุนต่อเนื่อง (Berkait) ปันทุนปริศนาคำทาย และปันทุนรื้อยั้ง (Rejang)

จากการวิเคราะห์ลักษณะการประพันธ์ของปันทุนมลายูปาตานีที่รวบรวมได้นั้น ผู้วิจัยได้ค้นพบลักษณะการประพันธ์ปันทุนเพียง 4 ลักษณะ คือ ปันทุนสองวรรค ปันทุนสี่วรรค ปันทุนต่อเนื่อง และปันทุนแนวบทเพลง โดยมีรูปแบบการใช้คำในแต่ละวรรค ตั้งแต่ 3-5 คำ ดังรายละเอียดและตัวอย่างของแต่ละลักษณะต่อไปนี้

1) ปันทุนสองวรรค (Pantun Dua Kerat)

ปันทุนสองวรรคมีลักษณะคือ วรรคแรกเป็นส่วนพรรณนา วรรคที่สองเป็นส่วนความหมาย โดยคำสุดท้ายของวรรคแรกจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สอง โดยส่วนใหญ่แล้วปันทุนสองวรรคเกิดจากการนำสำนวนสุภาษิต หรือสำนวนโวหารมาแต่งเป็นปันทุน ดังตัวอย่างเช่น

Sang kancil di tepi pagar, กระงน้อย ที่ ข้าง รั้ว	○ ○ ○ ○	} (a)
Sejak kecil mulai belajar. ตั้งแต่ เล็ก เริ่ม เรียน	○ ○ ○ ○	

(No. 108)

2) ปันทุนสี่วรรค (Pantun Empat Kerat)

ปันทุนสี่วรรคมีรูปแบบคือ สองวรรคแรกเป็นส่วนพรรณนา สองวรรคสุดท้ายเป็นส่วนความหมาย โดยคำสุดท้ายของวรรคที่หนึ่งจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สาม และคำสุดท้ายของวรรคที่สองจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สี่ เป็นบทปันทุนที่พบมากที่สุด ดังตัวอย่างเช่น

Embun bertakung di daun keladi,

น้ำค้าง ชิง บน ใบบอน

Keladi subur di pinggiran taman;

ใบบอน สมบูรณ์ อยู่ ริม สวน

Pantun indah ibarat telaga budi,

ป็นตุน งดงาม เสมือน บ่อ จริยธรรม

Siapa terminum menjadi budiman.

ใคร ได้ดี เป็นผู้ฉลาดสุภูมิ

○ ○ ○ ○ (a)

○ ○ ○ ○ (b)

○ ○ ○ ○ (a)

○ ○ ○ ○ (b)

(No. 175)

ป็นตุนสี่วรรคที่เก็บได้ มีจำนวนไม่น้อยที่มีลักษณะสัมผัสทั้งที่คำสุดท้าย เป็น a-b, a-b ที่คำสุดท้ายในแต่ละวรรค และมีการสัมผัสรองที่คำตรงกลางของแต่ละวรรค ในลักษณะ a-b, a-b เช่นกัน การเพิ่มส่วนสัมผัสในบทป็นตุนจะยิ่งเพิ่มความไพเราะในการฟัง แต่ทำให้ประพันธ์ยาก ขึ้นตามไปด้วย ดังตัวอย่าง

Tanam kapas tanam pinang,

ปลูก สาลี ปลูก หมาก

Buah pinang di bawah rumput;

ผลหมาก อยู่ใต้ กอหญ้า

Barang yang lepas jangan dikenang,

เรื่อง พันผ่าน อย่าได้ ระลึก

Kalau dikenang bertambah serabut.

ถ้า ระลึกถึง ยิ่งเพิ่ม ความกลุ้มใจ

○ ○ ○ ○ (a)

○ ○ ○ ○ (b)

○ ○ ○ ○ (a)

○ ○ ○ ○ (b)

(No. 45)

3) ป็นตุนทกวรรค (Pantun Enam Kerat)

ป็นตุนทกวรรคมีรูปแบบคือ สามวรรคแรกเป็นส่วนพรรณนา สามวรรคหลังเป็นส่วนความหมาย โดยคำสุดท้ายของวรรคที่หนึ่งจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สี่ คำสุดท้ายของวรรคที่สองจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ห้า และคำสุดท้ายของวรรคที่สามจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่หก เป็นบทป็นตุนที่พบไม่มากนัก และไม่ค่อยเป็นที่นิยม ดังตัวอย่างเช่น

Tahi mala di atas <i>beno</i> , ³ กวางครึ่งอยู่บนขอบหิน	○ ○ ○ ○	(a)
Cabut <i>kemuncu</i> , ⁴ ถอนหน้าเข้าผู้	○ ○ ○ ○	(b)
Berjalan ke <i>humo</i> ; ⁵ เดินไปยังนาไหล่เขา	○ ○ ○ ○	(c)
Kaki balar jangan <i>dihunyo</i> , ⁶ เท้าเป็นเมือกอย่าเหยียดออกไป	○ ○ ○ ○	(a)
Salah <i>terjempu</i> , ⁷ หลงไปเหยียบ	○ ○ ○ ○	(b)
Kata ke <i>bungo</i> . ⁸ นึกว่าเป็นดอกไม้	○ ○ ○ ○	(c)

(No. 211)

บทปันทุนข้างต้น เป็นบทปันทุนที่ซับซ้อนด้วยสำเนียงภาษามลายูถิ่นปาตานี หากนำมาเขียนหรือออกเสียงตามภาษามลายูกกลางแล้วจะไม่สัมผัสตามหลักการสัมผัสของปันทุน ลักษณะการสัมผัสที่ต้องออกเสียงตามสำเนียงภาษามลายูปาตานีเท่านั้นตามปรากฏในบทปันทุนข้างต้น บ่งชี้ถึงความเป็นปันทุนดั้งเดิมของชาวมลายูปาตานีอย่างแท้จริง

4) ปันทุนต่อเนื่อง (Pantun Berkait)

ปันทุนต่อเนื่องมีรูปแบบคือ เป็นปันทุนที่มีวรรคต่อวรรคมีความต่อเนื่องกันพร้อมทั้งเนื้อหาที่มีความต่อเนื่องกัน และ ส่วนพรรณนานั้นสามารถใช้ประโยคเดียวกันก็ได้ ปันทุนชนิดนี้มีพัฒนาการจากปันทุนสี่วรรคกล่าวคือ คำสุดท้ายของวรรคที่หนึ่งจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สอง และคำสุดท้ายของวรรคที่สองจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สี่เหมือนปันทุนสี่วรรคทุกประการ แต่จะนำวรรคที่สองของบทข้างต้นมาเป็นวรรคที่หนึ่งของบทต่อไป ลักษณะการสัมผัสดังกล่าวนี้เป็นลักษณะการสัมผัสที่พบมากที่สุดของปันทุนแบบต่อเนื่อง ดังแผนผัง ข้อสังเกตประการหนึ่ง ปันทุนมลายูปาตานีหลายบทจะสัมผัสเสียงเฉพาะเมื่ออ่านออกเสียงเป็นสำเนียงมลายูปาตานีเท่านั้น และจะเขียนสัมผัสทันทีหากนำไปเขียนหรือออกเสียงเป็นสำเนียงมลายูกกลาง ส่วนใหญ่พบในบทปันทุนดั้งเดิมซึ่งใช้ซับซ้อนและถ่ายทอดจากปากสู่ปากมากกว่าการนำไปเขียนบันทึก ถือเป็นสิ่งบ่งชี้ประการหนึ่งถึงแหล่งกำเนิดของปันทุนดังกล่าวว่ามาจากพื้นที่ปาตานี

³ ภาษามลายูกกลางสะกด bendut

⁴ ภาษามลายูกกลางสะกด kemuncup

⁵ ภาษามลายูกกลางสะกด humur

⁶ ภาษามลายูกกลางสะกด hunjur

⁷ ภาษามลายูกกลางสะกด terjempu

⁸ ภาษามลายูกกลางสะกด bunga

Masak masam masak manis

สุก เปรี้ยว สุก หวาน

Masak satu makan satu;

สุก หนึ่งผล กิน หนึ่งผล

Katak pisang mata jernih,

ปาด ตาใส

Katak puru belakang gerutu.

คางคก หลัง ชูขระ

○○ ○○ (a) วรรคที่หนึ่ง

○○ ○○ (b) วรรคที่สอง

○○ ○○ (a) วรรคที่สาม

○○ ○○ (b) วรรคที่สี่

Masak satu makan satu,

สุก หนึ่งผล กิน หนึ่งผล

Makan banyak tidak jamin;

กิน เยอะไป จะไม่ ปลอดภัย

Katak puru belakang gerutu,

คางคก หลัง ชูขระ

Katak menyak perut cermin.

เขียด ท้อง มีนาวา

○○ ○○ (b) วรรคที่สองของบทที่หนึ่ง

○○ ○○ (c)

○○ ○○ (b) วรรคที่สี่ของบทที่หนึ่ง

○○ ○○ (c)

(No. 130)

ฉันทลักษณ์ของปันทุนต่อเนื่องในบางบทมีลักษณะต่างกันอีกคือ ไม่ได้นำคำกลอนในวรรคที่สองและวรรคที่สี่ในบทที่หนึ่ง มาเป็นบทกลอนในวรรคที่หนึ่งและวรรคที่สามในบทที่สอง แต่มีการนำเพียงคำสุดท้าย หรือส่วนสุดท้ายของวรรคที่สี่มาเป็นคำแรกหรือส่วนแรกในวรรคที่หนึ่งของบทต่อไป เป็นลักษณะการเกี่ยวโยงของบทต่อบทที่ง่ายกว่า มักใช้แต่งปันทุนต่อเนื่องเชิงเรื่องเล่า (Pantun berkait dalam bentuk penceritaan) มีความยาวเกี่ยวเนื่องกันหลายๆบท ดังตัวอย่างต่อไปนี้

Naik nangka mambung, ขึ้นต้นขงน ผลขงนไม่มีเนื้อ	oo oo	(a)
Julai nangka dahan; อู่ที่ปลายกิ่งขงน	oo oo	(b)
Budak Cik Mah Cik Mung, เด็กชื่อเจมะฮย เจมะง	oo oo	(a)
Belaga lembu jantan. ไปขงวัวตัวผู้	oo oo	(b)
Lembu jatan jati, วัวตัวผู้ตัวแท้	oo oo	(a)
Tambat bayang guruh; ถ่านไว้ได้เงาขงต้นสมอทะเล	oo oo	(b)
Abang lambat mari, อีกช้ากว่าที่จะมา	oo oo	(a)
Nanti bulan cerah. รอจนคืนเดือนหงาย	oo oo	(b)
Bulan cerah pauk belatik, พระจันทร์สว่างก็ออกปดักสัตว์	oo oo	(a)
Patah seligi tikam kerbau; หลาวหักเพราะแทงควาย	oo oo	(b)
Orang tua meneweh gatip, คนแก่ก็โลดเต้นด้วย	oo oo	(a)
Patah gigi tumpul tahi mala. ฟันหักเอากว้างครั้งมาติด	oo oo	(b)

.....

(No. 211)

5) ปันตุนแนวบทเพลง

ปันตุนแนวบทเพลงเป็นปันตุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการหรือการให้โอวาสต่างๆ โดยปันตุนประเภทนี้อาจเหมือนกับซาอิด (Syair) แต่มีรูปแบบของปันตุน มักแต่งเป็นเพลงที่มีเนื้อหาค่อนข้างยาวและมีความต่อเนื่องกัน ปันตุนลักษณะนี้ยังมีการนำไปใช้แต่งเป็นเพลงบาตีเก ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน เช่น

Masa mu halus, เมื่อตอนเจ้าเล็ก ๆ	○ ○ ○ ○	(a)
Nak boleh ke besar; กว่าจะได้โตใหญ่	○ ○ ○ ○	(b)
Orang tua asuh, พ่อแม่คอยฟูมฟัก	○ ○ ○ ○	(a)
Pelihara sampai pandai. พ่อแม่คอยฟูมฟัก	○ ○ ○ ○	(b)
Bila mu tua, เมื่อเจ้าโตใหญ่	○ ○ ○ ○	(a)
Pandai bercakapan; พูดจาได้เก่งคล่อง	○ ○ ○ ○	(b)
Ibu mu durhaka, ต่อแม่เจ้าเนรคุณ	○ ○ ○ ○	(a)
Sampai sepak tendang. ถึงกับเตะถีบ	○ ○ ○ ○	(b)
Ibu suka hati, แม่นั้นแสนดีใจ	○ ○ ○ ○	(a)
Anak segar rasa mujur; ยามลูกสบายก็สุขใจ	○ ○ ○ ○	(b)
Berdiam kayu api, อยู่ไฟกองไม้พิน	○ ○ ○ ○	(a)
Sampai jenera atas dapur. จนหลับไหลคาเตาผิง	○ ○ ○ ○	(b)
.....		

(No. 86)

จากการศึกษาลักษณะการประพันธ์หรือฉันทลักษณ์ในบทปันทุนมลายูปาดานีที่ได้เก็บรวบรวมในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่า ปันทุนมลายูปาดานีมีฉันทลักษณ์ที่ไม่แตกต่างไปจากบทปันทุนในพื้นที่อื่นๆ นอกจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศบรูไน ถือเป็นการแพร่กระจายของของภาษาและวรรณกรรมในพื้นที่หรือกลุ่มชนเดียวกัน และพบปันทุนที่นำมาใช้อย่างกว้างขวาง คือ ปันทุนสี่วรรค ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนป็นตุนแยกตามลักษณะการประพันธ์

ลำดับที่	ลักษณะการประพันธ์	จำนวนป็นตุน	คิดเป็นร้อยละ
1	ป็นตุนสองวรรค	6	1.47
2	ป็นตุนสี่วรรค	368	89.97
3	ป็นตุนหกวรรค	2	0.49
4	ป็นตุนต่อเนื่อง	29	7.10
5	ป็นตุนแนวบทเพลง	4	0.98

จากตารางแสดงให้เห็นว่า บทป็นตุนมลายูปาตานีที่รวบรวมได้ในการวิจัยในครั้งนี้ มีลักษณะการประพันธ์แบบป็นตุนสี่วรรคมากที่สุด จำนวน 368 ป็นตุน คิดเป็นร้อยละ 89.97 รองลงมา เป็นป็นตุนต่อเนื่อง จำนวน 29 ป็นตุน คิดเป็นร้อยละ 7.10 ขณะที่ลักษณะการประพันธ์ที่พบน้อยที่สุด คือ ป็นตุนหกวรรค และป็นตุนแนวบทเพลง จำนวน 2 ป็นตุน คิดเป็นร้อยละ 0.49 และจำนวน 4 ป็นตุน คิดเป็นร้อยละ 0.98 ตามลำดับ โดยไม่พบลักษณะการประพันธ์ชนิดมากกว่าหกวรรคอยู่เลย

นอกจากการวิเคราะห์บทป็นตุนเพื่อแยกประเภทตามเนื้อหาและลักษณะการประพันธ์แล้ว ผู้วิจัยยังพบว่าบทป็นตุนที่รวบรวมได้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ หากนำไปจำแนกตามอายุหรือความเก่าแก่ของบทป็นตุน จะเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนของบทป็นตุนอยู่สองกลุ่มใหญ่ๆ คือ

1) บทป็นตุนดั้งเดิม หรือป็นตุนคลาสสิก เป็นบทป็นตุนที่ผู้รู้มิได้ประพันธ์ขึ้นมาเอง หากแต่ได้รับการถ่ายทอดในลักษณะมุขปาฐะ จากบรรพบุรุษในครอบครัว หรือผู้รู้ในชุมชน ป็นตุนดั้งเดิมส่วนใหญ่ใช้ภาษาที่บ่งชี้ถึงความเป็นท้องถิ่นปาตานีอย่างแท้จริง ทั้งสำเนียงและคำศัพท์ และในวรรณกรรมมักใช้เหตุการณ์ วิถีชีวิต และสภาพแวดล้อมที่สะท้อนถึงสถานการณ์ในอดีตได้เป็นอย่างดี ผู้รู้ป็นตุนที่สามารถบอกเล่าป็นตุนดั้งเดิมได้ส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยสูงอายุ บอกเล่าป็นตุนโดยใช้ความจำเป็นหลัก ไม่นัดที่จะประพันธ์บทใหม่ๆ บทป็นตุนส่วนใหญ่สามารถสืบย้อนหลังได้ถึง 2-3 ชั่วอายุคนทีเดียว

2) บทป็นตุนสมัยใหม่ เป็นบทป็นตุนที่ประพันธ์ขึ้นมาภายหลังโดยผู้รู้ป็นตุนที่มีความสามารถในการประพันธ์ป็นตุนและมีความรอบรู้ด้านป็นตุนอย่างลึกซึ้ง ใช้บริบทการพรรณนาและสำนวนภาษาที่เป็นปัจจุบันมากขึ้น เนื้อหามุ่งขจัดเกลาสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน ผู้ที่สามารถประพันธ์ป็นตุนได้ ส่วนใหญ่อยู่ในวัยสูงอายุแล้วเช่นกัน แต่มีภูมิหลังเคยผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียนสอนศาสนา มีโอกาสได้เรียนรู้ภาษามลายูและวรรณกรรมผ่านระบบการศึกษาสมัยใหม่ เนื้อหาส่วนมากยังคงเน้นการอบรมสั่งสอนขจัดเกลาสังคมด้วยค่านิยมอิสลาม แต่ก็ยังพบมีการนำไป

บันทึกหรือรวมเล่มอยู่น้อยมาก นอกจากนี้ยังพบนักประพันธ์รุ่นใหม่ที่เป็นผลผลิตของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เอกภาษาและวรรณกรรมหลายตามมหาวิทยาลัยต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีการรวมเล่มวางจำหน่ายอยู่บ้าง เช่น หนังสือ *Senandung Warisan Patani* เป็นหนังสือรวมเล่มบทปันทุนที่เขียนโดยนักศึกษาเอกศึกษาศาสตร์ภาษาและวรรณกรรมหลาย (Jurusan Pendidikan Bahasa dan Sastra Melayu) คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันอิสลามศึกษาศึกษา Jamiah Syiek Daud al-Fathani (JISDA) หนังสือชื่อ *Cendawan Berkembang di Bumi Gersang* ผลงานนักศึกษา Kolej ISLAM Antarabangsa Pombing (KIAP) แม้บทปันทุนที่เขียนโดยนักศึกษาเหล่านี้ยังมีอาจเทียบเคียงด้านคุณภาพทั้งด้านวรรณศิลป์และเนื้อหาแก่นักเขียนรุ่นเก่าได้ แต่ถือเป็นนิมิตหมายอันดีที่เห็นเริ่มมีการถ่ายทอดและเรียนรู้วรรณกรรมหลายในสถาบันการศึกษา ระดับสูงในพื้นที่ กลุ่มนักศึกษาเหล่านี้ยังสามารถพัฒนาตนเองได้อีกยาวไกล เชื่อได้ว่าหากได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องจะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนวรรณกรรมหลายสู่สังคมได้

ความเหมือนและความต่างของปันทุนดั้งเดิมกับปันทุนสมัยใหม่ ที่เด่นชัดสามารถอธิบายได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงความเหมือนและความต่างระหว่างปันทุนมลายูปาตานีดั้งเดิมกับปันทุนมลายูปาตานีสสมัยใหม่

	ปันทุนดั้งเดิม	ปันทุนสมัยใหม่
ความต่าง	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่สามารถสืบทราบชื่อผู้แต่งได้ - แพร่กระจายในหลายพื้นที่ - สืบทอดจากปากสู่ปาก - อาจปรากฏคำศัพท์ที่ปัจจุบันไม่นิยมใช้แล้ว - ส่วนใหญ่ใช้ภาษาสำเนียงมลายูปาตานี - เน้นสื่อสารด้วยการฟัง-พูด - กล่าวถึงเหตุการณ์แวดล้อมในอดีต 	<ul style="list-style-type: none"> - สืบทราบชื่อผู้แต่งได้ - ใช้เฉพาะบางโอกาสและสถานที่ - มีการบันทึกหรือรวมรวมเป็นเล่ม - ใช้คำศัพท์ที่เป็นปัจจุบัน - ส่วนใหญ่ออกเสียงตามภาษามาตรฐาน - เน้นสื่อสารด้วยการอ่าน-เขียน - กล่าวถึงเหตุการณ์แวดล้อมในปัจจุบัน
ความเหมือน	<ul style="list-style-type: none"> - มีคุณค่าในการขัดเกลาสังคมในด้านต่างๆ - นิยมประพันธ์ในรูปแบบปันทุนสี่วรรคมากที่สุด - นิยมใช้สำนวนเปรียบเปรย - นิยมใช้ธรรมชาติ และวิถีชีวิตในวรรณกรรม 	

1.3 บุคคลที่เกี่ยวข้องด้านป็นต้นมลายูปาตานี

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีบุคคลที่เกี่ยวข้องกับป็นต้นในฐานะผู้ให้ข้อมูลหลักอยู่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้รู้ป็นต้นมลายูปาตานี และกลุ่มผู้รู้วรรณกรรมมลายู ดังจะกล่าวในรายละเอียดต่อไปนี้

1) ผู้รู้ป็นต้น

ผู้รู้ป็นต้น เป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลป็นต้นมลายูปาตานีได้ อาจด้วยการจดจำ รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น หรือด้วยการประพันธ์ขึ้นมาเองในภายหลัง เพราะได้รับการเรียนรู้ด้านการประพันธ์ป็นต้น โดยใช้อัตลักษณ์ทางภาษาและลักษณะการประพันธ์แบบดั้งเดิม การคัดเลือกกลุ่มผู้รู้ป็นต้น เริ่มจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มผู้รู้ป็นต้นจำนวน 5 คน ต่อมาทำการขยายกลุ่มผู้รู้ป็นต้นด้วยการค้นหาแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) จนพบผู้รู้ป็นต้นเพิ่มอีกจำนวน 10 คน รวมกลุ่มผู้รู้ป็นต้นที่ผู้วิจัยได้ลงไปเก็บข้อมูลมีจำนวน 15 คน ดังรายชื่อและรายละเอียดของแต่ละคนดังต่อไปนี้

(1) นายอับดุลเลาะ วาเต็ง เป็นที่รู้จักในชื่อ เจ๊ะชูเลาะห์ ตือรือแน ปัจจุบันอายุ 65 ปี อาศัยอยู่ที่บ้านท่าหน้า ตำบลท่าหน้า อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ด้านศาสนา ภาษามลายู และภาษาอาหรับ เรียนรู้จากโรงเรียนตาดีกา ปอเนาะ และจบชั้นชานาวี (อิสลามศึกษาตอนปลาย) จากโรงเรียนดาร์ลุมาเรฟ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ด้วยผลการเรียนระดับดีเยี่ยม ด้วยใจรักในวิชาการ ท่านได้ทำหน้าที่เป็นผู้สอนตาดีกาในหมู่บ้าน สอนตามปอเนาะ และโรงเรียนสอนศาสนา ท่านสามารถสอนวิชาศาสนาได้ดีในทุกวิชา ไม่ว่าจะเป็น วิชาเตฮีด (หลักศรัทธา) วิชาฟิกฮ (หลักปฏิบัติ) ตัฟซีร (อรรถาธิบายอัลกุรอาน) ภาษาอาหรับ แต่มักได้รับมอบหมายให้สอนวิชาฟารอิด (การแบ่งมรดก) ซึ่งเป็นวิชาที่หาคนถนัดยาก

ต่อมาเมื่อมีครอบครัว ท่านได้เปิดธุรกิจเล็กๆ ด้วยการขายของชำ ภายหลังเปลี่ยนเป็นขายอุปกรณ์ทางการช่างและไฟฟ้ากระทั่งปัจจุบัน แต่เมื่อประมาณ 10 ปีที่แล้ว ท่านประสบกับปัญหาด้านสุขภาพ ด้วยโรคเบาหวาน และโรคเกาต์ หลังจากนั้นไม่นานท่านก็สูญเสียประสาทการมองเห็นทั้งสองข้าง จึงไม่สามารถทำหน้าที่ครูได้อีกต่อไป แต่ก็มีลูกศิษย์ลูกหามาเยี่ยมเยียน สอบถามเรียนรู้ถึงที่บ้านอยู่ตลอดเวลา

จากประสบการณ์การเรียนและการสอนของท่าน ไม่พบการเรียนรู้ป็นต้นหรือวรรณกรรมมลายูอื่นๆ เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด แต่ด้วยระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนตาดีกา และโรงเรียนสอนศาสนาในอดีตพบที่มีการสอดแทรกวรรณกรรมทั้งของมลายูและอาหรับอย่างเข้มข้น เช่น ปันตุน ซาอिर ซาญัก เป็นต้น ท่านจึงซึมซับวรรณกรรมเหล่านี้จากระบบการศึกษาเป็นหลัก และด้วยนิสัยรักการอ่านอย่างยิ่งยวดของท่าน โดยท่านจะอ่านหนังสือตำราที่ตาบต่างๆ รวมทั้งวารสารรายสัปดาห์ หรือรายเดือนต่างๆ ซึ่งส่วนมากนำเข้ามาจากมาเลเซีย

สาเหตุหรือแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ท่านมาสนใจในการประพันธ์ปันทุน คือ ท่านมักจะติดตามรายการวิทยุต่างๆ มาโดยตลอด ยิ่งเมื่อท่านพิการสายตาและเป็นอัมพาต ไม่สามารถเดินทางไปไหนได้ ยิ่งใช้เวลากับการฟังมากเป็นพิเศษ ท่านตระหนักว่าผู้ฟังจำนวนมากรักความบันเทิง เห็นได้จากการโทรศัพท์มาขอเพลงโปรดในรายการวิทยุเป็นจำนวนมาก แต่เพลงส่วนใหญ่ในปัจจุบันเน้นเพียงความบันเทิง ไม่ค่อยมีเนื้อหาเชิงอบรมสอนใจแต่อย่างใด ท่านจึงเริ่มโทรศัพท์ไปหารายการวิทยุต่างๆ พร้อมกับพูดคุยแลกเปลี่ยนและฝากบทปันทุนทิ้งท้ายเสมอ จนเป็นที่ชื่นชอบของผู้ฟัง ปัจจุบันมีรายการวิทยุในท้องถิ่นบางรายการเชิญชวนท่านให้โทรศัพท์มาจัดรายการร่วมด้วย ซึ่งท่านก็ยินดีและโทรศัพท์ร่วมรายการอยู่บ่อยครั้ง

ลักษณะบทปันทุนของนายอับลเลาะ วาเต็ง ส่วนใหญ่เป็นปันทุนสี่วรรคใช้คำกะทัดรัด สละสลวย มีการสัมผัสนอกและสัมผัสใน เนื้อหาทั้งหมดมีลักษณะเชิงอบรมสั่งสอน ชัดเกลาสังคม เน้นการปฏิบัติตนตามกรอบของศาสนาอิสลาม การรู้บุญคุณ หมั่นศึกษาเล่าเรียน รมัตรีวัง ความโลภจากทรัพย์สินเงินทอง เป็นต้น จุดเด่นความสามารถในการประพันธ์ปันทุนของท่านคือ ท่านสามารถประพันธ์ปันทุนได้สดๆ ในทุกสถานการณ์

ในปัจจุบันท่านใช้ช่องทางรายการวิทยุต่างๆ ในพื้นที่ในการเผยแพร่ปันทุน เพื่อสอดแทรกคติคำสอนต่างสู่อำเภอ ซึ่งปันทุนเป็นช่องทางที่ท่านคิดว่าสะดวกที่สุดตามข้อจำกัดด้านสุขภาพของท่าน กระนั้นก็ได้รับการตอบรับอย่างดีจากทั้งผู้จัดรายการเองและผู้ติดตามรายการ ส่วนการถ่ายทอดบทปันทุน ท่านได้ขอร้องให้ภรรยาของท่าน นางรอซีเยาะ ดาเม็ง ซึ่งสามารถอ่านเขียนด้วยภาษามลายูอักษรยาวีได้เป็นอย่างดีเป็นผู้จัดบันทึก แล้วนำไปแจกจ่ายสำหรับผู้สนใจ

(2) นายดีอระ แวเต็ง อายุ 75 ปี เกิดปี พ.ศ. 2485 ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่บ้านลำลอง ตำบลนาทวี อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา แต่ท่านเกิดและใช้ชีวิตในวันเด็กที่บ้านบาราเฮาะ อำเภอมือปัดตานี จังหวัดปัตตานี ท่านเคยเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาเพียงสองปี จบการศึกษาแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สามารถอ่านเขียนภาษาไทยได้นิดหน่อย แต่ท่านสามารถอ่านเขียนภาษามลายูอักษรยาวีได้ดีพอสมควร เพราะในวัยเด็กมีโอกาสได้เรียนภาษามลายู และความรู้พื้นฐานด้านศาสนาจากครูท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นชาวมลายูเชื้อสายจีน หนีภัยสงครามมาอาศัยที่บ้านปูยู

ส่วนการเรียนรู้ปันทุน ท่านเล่าให้ฟังว่า ในวัยเด็กท่านชอบที่จะเข้าร่วมในที่ๆ ผู้ใหญ่เขาชุมนุมกัน เช่น การเข้าเวรเฝ้ายามในหมู่บ้าน ซึ่งจะใช้เวลาเกือบทั้งคืนในการเล่านิทานบ้าง ขับร้องปันทุนบ้าง บางครั้งร่วมลงแขกเกี่ยวข้าวนานนับสัปดาห์ในช่วงหน้าแล้ง ซึ่งมีการขับเพลงปันทุนตอบโต้ไปมาอย่างสนุกสนานตามประสาชาวบ้าน อีกทั้งคุณยายของท่านเป็นนักขับปันทุนเพลงกล่อมเด็กด้วย ขับให้ฟังตั้งแต่ท่านยังนอนอยู่ในเปล สิ่งแวดล้อมดังกล่าวนี้หล่อหลอมให้ท่านสามารถจดจำบท

ป็นตน และนิทานเรื่องเล่าต่างๆ อย่างมากมาย โดยไม่เคยทำการจดบันทึกมาก่อนแต่อย่างใด ป็นตนของท่านจึงเป็นการถ่ายทอดจากปากสู่ปาก หรือรุ่นสู่รุ่นอย่างแท้จริง

ลักษณะการประพันธ์บทป็นตนที่ได้รับการถ่ายทอดจากนายตือระ แวเต็ง เป็นบทป็นตนแบบ 4 วรรคเกือบทั้งหมด มีเนื้อหาที่หลากหลาย แต่เน้นความบันเทิง สนุกสนาน ใช้วรรณกรรมที่สามารถสะท้อนบรรยากาศแวดล้อมของสังคมในอดีตได้เป็นอย่างดี

ในอดีตท่านมีโอกาสใช้ป็นตนอยู่บ่อยๆ เป็นวิถีชีวิตปกติทั่วไปในขณะที่มีการชุมนุมรวมตัวในโอกาสต่างๆ ในชุมชน เช่น การเตรียมงานแต่งงาน ซึ่งมีชาวบ้านมาร่วมด้วยช่วยกันที่บ้านเจ้าของงานในช่วง 2-3 วันก่อนถึงวันงาน ในโอกาสเช่นนี้ ป็นตนจะถูกขับขานตอบโต้ไปมาอย่างสนุกสนานครั้งเรง อีกบรรยากาศหนึ่งที่ยังอยู่ในความทรงจำของนายตือระ แวเต็ง คือ บรรยากาศขณะลงแขกเกี่ยวข้าวในหมู่บ้าน เสียงการขับป็นตนที่มักใช้สิ่งแวดลอมตามท้องทุ่งมาเป็นวรรณกรรมจะถูกขับร้องด้วยทำนองต่างๆ ที่แสนไพเราะ บรรยากาศดังกล่าวนี้ค่อยๆ สูญหายไปจากชุมชนเมื่อประมาณ 40 ปีที่แล้ว และสูญหายไปโดยสิ้นเชิงในปัจจุบัน เท่ากับว่าท่านห่างเหินจากป็นตนมาหลายสิบปีแล้ว ไม่มีโอกาสได้ฟังและได้ขับร้อง บทป็นตนที่ยังจำอยู่ในปัจจุบันถือว่าเป็นส่วนน้อยเท่านั้น เพราะผู้ที่มีความสามารถในการขับป็นตนจริงๆ ได้เสียชีวิตไปหมดแล้ว ท่านกล่าวว่า เมื่อสภาพแวดลอมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป การรวมตัวของผู้คนในชุมชนมีน้อยลง ต่างคนต่างยุ่งกับหน้าที่การงานของตนเอง การทำนาก็ลดน้อยลงไปมาก เมื่อไม่มีเวทีให้ใช้ป็นตนการเชื่อมต่อหรือการถ่ายทอดสู่ชนรุ่นหลังก็ขาดตอนลง

(3) นายสาหะ แวสะมะแอ อายุ 70 ปี ภูมิลำเนาเดิมและปัจจุบันอยู่บ้านบาโต ตำบลลุโป อำเภอยะลา จังหวัดยะลา อาชีพเป็นครูสอนศาสนาที่โรงเรียนธรรมวิทยามูลนิธิ และโรงเรียนวัฒนาอิสลาม เคยใช้ชีวิตเป็นนักศึกษาที่ประเทศอิรักเป็นเวลา 10 ปี จนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยแบกแดด ประเทศอิรัก ก่อนเดินทางไปศึกษาต่อที่ประเทศอิรัก ท่านเคยศึกษาในระบบปอเนาะจากปอเนาะบือแนปีแน อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี และระบบโรงเรียนจากโรงเรียนธรรมวิทยามูลนิธิ จังหวัดยะลา ท่านมีความสามารถด้านศาสนา ภาษามลายู และภาษาอาหรับเป็นอย่างดี

แม้ท่านมีประสบการณ์การศึกษาที่หลากหลายและยาวนาน แต่การเรียนรู้ป็นตนของท่านแทบไม่ได้เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การศึกษาของท่านเลย เพราะท่านเรียนรู้และได้สืบทอดจากผู้เป็นแม่ผ่านการขับเพลงกล่อมเด็ก ส่วนคุณแม่ของท่านนั้นได้สืบทอดจากคุณทวดของท่าน คุณทวดของคุณแม่เป็นนักขับป็นตนเลื่องชื่อในสมัยนั้น จนเจ้าเมืองรามันอยากให้มาเป็นผู้รับใช้ประจำวังรับหน้าที่ขับเพลงกล่อมเด็กในวังโกตาบารู เมืองรามันในอดีต คุณทวดของคุณแม่ไม่ยอมไป แต่กลัวจะไม่ปลอดภัย ท่านจึงได้ลี้ภัยไปอาศัยความคุ้มครองของเจ้าเมืองยาลอ โดยอาศัยอยู่ที่บ้านบาโต

ในเขตอำเภอเมืองยะลาในปัจจุบัน จากการสืบทราบอายุของป็นตุที่ได้จากนายสะหะ แวสะมะแอ มีอายุไม่น้อยกว่า 200 ปี ป็นตุส่วนใหญ่เป็นป็นตุที่ใช้เป็นเพลงกล่อมเด็ก มีทำนองเฉพาะบทที่ไพเราะยิ่ง

(4) นางตีเมาะ คาเร็ง อายุ 95 ปี เป็นชาวบ้านบือแนบาแต ตำบลยะรัง อำเภอ ยะรัง จังหวัดปัตตานี ชื่อเรียกในหมู่บ้าน กะนิเมาะห์ ท่านไม่เคยได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนเลย เพียงแต่สมัยก่อนเคยเรียนอัลกุรอานและหลักศาสนาตามบ้านโต๊ะครูเท่านั้น ช่วงที่มีเวลาว่างจากการทำงาน ในวัยเด็ก เคยติดตามผู้ใหญ่ไปงานต่างๆ ทั้งในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ไม่ว่าจะเป็น งานแต่งงาน งานสูขอเจ้าบ่าวเจ้าสาว งานขึ้นบ้านใหม่ ป้ายศรีรับขวัญเด็กแรกเกิด ประเพณีขึ้นเปล กิจกรรมรื่นเริงต่างๆ และกิจกรรมพื้นเมืองต่างๆ ในชุมชน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวล้วนใช้บทป็นตุในการขับร้องทั้งสิ้น ขณะที่ได้ติดตามผู้ใหญ่ก็ได้หัดและร้องตามเพื่อความเพลิดเพลิน หลังจากแต่งงานก็ได้ใช้ประสบการณ์ด้านการขับป็นตุที่ได้สะสมมาไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ทำให้มีคนรู้จักมากมาย และได้สอนลูกๆเกี่ยวกับวิถีชีวิตโดยผ่านบทป็นตุ ซึ่งจะขับเป็นเพลงกล่อมเด็ก แก่ลูกทุกคน ท่านมีลูกทั้งหมด 10 คน แต่เสียชีวิตแล้ว 4 คน

เมื่อช่วงอายุประมาณ 20 กว่าๆ ท่านได้ไปรับจ้างทำนาและสวน ที่รัฐเคดะห์ ประเทศมาเลเซีย ในขณะที่ทำนาก็ได้ขับร้องป็นตุแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน แล้วท่านก็ได้จำบทป็นตุได้ดีจากคนรอบข้างหรือญาติผู้ใหญ่ ซึ่งทำให้ท่านเองได้ประสบการณ์และข้อคิดหลายอย่างจากเนื้อหาของป็นตุ มาใช้ สั่งสอนและอบรมแก่ลูกๆ ตลอดมา ต่อมาเมื่อท่านกลับมาใช้ชีวิตที่ปัตตานี ท่านก็ยังสนใจการขับป็นตุต่างๆ ทำให้เป็นที่รู้จักในชุมชนว่าเป็นผู้ขับป็นตุได้ดีคนหนึ่ง ซึ่งในชีวิตบั้นปลายนั้นกิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ป็นตุได้เริ่มจางหาย ทำให้ท่านไม่มีเวทีหรือกิจกรรมที่สามารถขับป็นตุได้ ทำให้ท่านหลงลืมป็นตุบางส่วนที่ท่านเคยใช้มาตลอดก่อนหน้านี้ อีกทั้งคนสมัยใหม่ไม่ค่อยสนใจป็นตุด้วย จึงทำให้ไม่มีคนสืบทอด

(5) นางแวลีเมาะ โต๊ะแวอายุ ชื่อเรียกในหมู่บ้าน จิเมาะห์ หรือ เจะ อายุ 70 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 3 เกิดและอาศัยอยู่ที่บ้านบือแนปีแน ตำบลประจัน อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เรียนรู้และจดจำป็นตุจากผู้รู้ป็นตุในหมู่บ้าน ด้วยความเป็นคนชอบในเพลงป็นตุ จึงสามารถเรียนรู้ได้ง่ายและจดจำได้นาน บทป็นตุของนางแวลีเมาะ ส่วนมากมีเนื้อหาเชิงเปรียบเปรย และเสียดสีสังคม นิยมใช้ขับร้องเป็นบทเพลงตามเวทีงานต่างๆ ในอดีต และมีบางส่วนใช้ขับเป็นเพลงกล่อมเด็ก

(6) นายแหวมะ สะตียามู ชื่อเรียกในหมู่บ้าน เปาะเตะห๊ะมะ อายุ 74 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 เกิดและอาศัยอยู่ที่บ้านบือแนปีแน ตำบลประจัน อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เรียนรู้และจดจำปันทุนจากผู้รู้ปันทุนในหมู่บ้าน เพราะในวัยเด็กชอบติดตามคณะปันทุนที่เดินทางไปขับร้องเพลงปันทุนในงานพิธีต่างๆ แต่ท่านบอกว่าท่านได้หลงลืมไปมากแล้ว เพราะไม่ได้ใช้มานานแล้ว บทปันทุนของนายแหวมะ สะตียามู ส่วนมากมีเนื้อหาเชิงเสียดสีสังคมและบอกเล่าวิถีชีวิต แต่งเป็นบทเพลงใช้ขับร้องเป็นบทเพลงตามเวทีงานต่างๆ ในอดีต

(7) นางยวาทะ มูซอ อายุ 60 ปี ชื่อเรียกในหมู่บ้าน จีเฮ เป็นชาวบ้านบ้านบูโกะ ตำบลประจัน อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี อาชีพทำสวน ตลอดชีวิตไม่เคยได้รับการศึกษาผ่านระบบโรงเรียนเลย ท่านอ่านหนังสือไม่ออกและเขียนไม่ได้ แต่เรียนรู้ปันทุนได้จากการจำและประสบการณ์ตรงโดยส่วนใหญ่ เพราะสมัยเป็นเด็ก เคยอยู่กับตายาย ขณะนั้นตายายมักขับปันทุนให้ลูกๆ หรือหลานๆ ฟังเป็นประจำ ท่านจะสอนวิถีชีวิตและเล่านิทานให้เด็กๆ ฟังด้วย ซึ่งส่วนใหญ่เด็กชอบฟัง เพราะความบันเทิงสนุกสนาน ทำให้การที่ได้ยินเป็นประจำและอยู่ในภาวะแวดล้อมดังกล่าวนี้ ทำให้ได้ซึมซับ จดจำและสามารถถ่ายทอดสู่รุ่นลูกรุ่นหลานต่อไป

(8) นางแมะฮาโละ บินสามแม ชื่อเรียกในหมู่บ้าน มะดอ อายุ 79 ปี ไม่เคยเข้าเรียนในระบบโรงเรียน เกิดและอาศัยอยู่ที่บ้านโคกกะดุง ตำบลลูโบะบายะ อำเภอยิงอ จังหวัดนราธิวาส เรียนรู้และจดจำปันทุนจากคุณแม่และคุณยาย รวมทั้งผู้รู้ปันทุนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะบทปันทุนที่ใช้กล่อมเด็ก แต่เนื่องจากปัจจุบันไม่ได้นำปันทุนไปใช้เลยจึงหลงลืมไปมาก หลายบทจำได้ไม่ครบบท โดยเฉพาะบทปันทุนรือยง (Pantun Rejang) เป็นที่น่าเสียดายยิ่งที่ท่านไม่สามารถขับร้องจนจบสมบูรณ์ เพราะหลงลืมไป จึงไม่ได้นำมารวบรวมประกอบการศึกษาในครั้งนี้

(9) นางนิโล ดือราเซะ ชื่อเรียกในหมู่บ้าน แมะลี อายุ 83 ปี ภูมิลำเนาเดิมและปัจจุบันอยู่ บ้านบือราแง ตำบลลูโบะบายะ อำเภอยิงอ จังหวัดนราธิวาส ไม่เคยเข้าเรียนในระบบโรงเรียน ไม่สามารถอ่านเขียนและฟังภาษาไทยได้ ท่านจดจำปันทุนจากการฟังคนสมัยก่อนขับเล่นในหมู่บ้านเพียงอย่างเดียว บทปันทุนที่ได้รับจากท่านทั้งหมดเป็นปันทุนสี่วรรค มีเนื้อหาเชิงอบรมสั่งสอน เปรียบเปรย และเสียดสีสังคม

(10) นายวันฮูเซ็น แลกามา อายุ 61 ปี เป็นที่รู้จักในชื่ออุสตะแวงูเซ็ง บือรูวัส ภูมิลำเนาเดิมเป็นชาวบ้านบางมะรวด อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านแบรอ อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี เป็นครูสอนศาสนาที่โรงเรียนศาสนาคี อำเภอเมืองปัตตานี ท่านจบการศึกษาจากประเทศซาอุดีอาระเบีย มีความชำนาญภาษาอาหรับ และวิชาด้านศาสนา

แต่ด้วยความรักและชื่นชอบในวรรณกรรมมลายู ท่านได้ศึกษาด้วยตนเอง อาศัยความเป็นนักอ่านตัวยง ประกอบกับความรู้และประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับวรรณกรรมมลายู โดยเฉพาะปันทุนที่ได้เรียนรู้มาในวัยเด็ก ทำให้ท่านสามารถประพันธ์ปันทุนในลักษณะที่นำค่านิยมและกลิ่นอายของความเป็นปันทุนดั้งเดิมกับภาษาและบริบทแวดล้อมของสังคมปัจจุบันได้อย่างลงตัว ท่านใช้เวลาว่างในการประพันธ์ปันทุนและเผยแพร่ในโลกโซเชียลในนามปากกา Abu wardee tongkat sakti

(11) นางซาปิเยาะ บากา ชื่อเรียกในหมู่บ้าน มะตอเยาะห์ อายุ 78 ปี ท่านไม่เคยรับการศึกษาในระบบโรงเรียนเลย ประกอบอาชีพเกษตรกร ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านตะโล๊ะ ตำบลตะโล๊ะ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ท่านเรียนรู้และจดจำปันทุนจากพ่อแม่ที่ขับให้ฟังในวัยเด็ก และสังคมแวดล้อมในหมู่บ้านที่มักใช้ปันทุนในพิธีกรรมต่างๆ ในหมู่บ้าน

(12) นางตีเมาะ กาโอะ ชื่อเรียกในหมู่บ้าน เมาะชู อายุ 84 ปี ท่านไม่เคยศึกษาในระบบโรงเรียนเลย ไม่สามารถอ่านเขียนได้ ประกอบอาชีพเกษตรกร ภูมิลำเนาเดิมอยู่บ้านถนน ตำบล ถนน อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ปัจจุบันอยู่บ้านยากูนิง ตำบลกระโด อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เรียนรู้ปันทุนจากการขอติดตามขณะปันทุนในหมู่บ้านตั้งแต่วัยเด็ก และนำมาขับขานในหมู่เพื่อนอยู่เสมอ แต่ในช่วงหลังนอกจากการขับปันทุนเป็นเพลงกล่อมเด็กนอนแล้ว แทบไม่มีโอกาสได้ขับปันทุนอีกเลย จึงเกิดการหลงลืมปันทุนไปมาก และที่ท่านเสียดายคือ ท่านไม่ได้จดบันทึกไว้เลย เพราะเป็นคนอ่านเขียนไม่ได้

(13) นางมารีแย กาสอ ชื่อเรียกในหมู่บ้าน เมาะ หรือ รอเมะแย อายุ 87 ปี ท่านไม่เคยศึกษาในระบบโรงเรียน ภูมิลำเนาเดิมและปัจจุบันอยู่บ้านกูแบซีรา ตำบลกอลำ อำเภอ ยะรัง จังหวัดปัตตานี ท่านเรียนรู้ปันทุนและซาฮ์รจากการขับร้องเป็นเพลงกล่อมเด็กของมารดา แม้ท่านไม่เคยศึกษาผ่านระบบโรงเรียน แต่ท่านจดจำหลักศาสนาต่างๆ ได้อย่างแม่นยำผ่านบทปันทุนและซาฮ์ร

(14) นางปาตีเมาะ กาโงง ชื่อเรียกในหมู่บ้าน กะเมาะห์ อายุ 56 ปี ถือกำเน็ด ณ เมืองเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านบือแนปีแน ตำบลประจัน อำเภอ ยะรัง จังหวัดปัตตานี สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 7 เคยศึกษาในโรงเรียนสอนศาสนาในหมู่บ้าน เคยไปศึกษาภาษาอาหรับและอังกฤษที่ประเทศอิรัก ท่านสามารถพูดและอ่านเขียนภาษามลายู ไทย อาหรับและอังกฤษได้ ในสมัยเป็นนักเรียนเป็นคนชอบการขับร้องอานาซีดเป็นอย่างมาก ได้เป็นตัวแทนของโรงเรียนไปแข่งขันตามเวทีต่างๆ อยู่เสมอ ซึ่งในเวทีงานดังกล่าวมักมีการแสดงการขับร้องปันทุนอยู่ด้วย ทำให้ได้มีโอกาสรับฟังมาแต่วัยเด็ก นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้และจดจำบทปันทุนในเพลง

บาติเกในอดีต ซึ่งมีเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์เป็นส่วนใหญ่ ให้ข้อคิด คติสอนใจ เสียดสีสังคมเพื่อให้เกิดความตระหนัก แต่ในปัจจุบันแทบไม่ได้รับฟังและขับขานบทปันทุนเหล่านี้อีกเลย จึงมีบางส่วนหลงลืมไปแล้วบ้าง

(15) นางนาปีเสาะ แวตะ อายุ 60 ปี ชื่อเรียกในหมู่บ้าน กะเสาะ จบการศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีอาชีพเป็นเกษตรกร ภูมิลำเนาเดิมและปัจจุบัน อยู่บ้านกาเดาะ ตำบลลิปะสะโง อำเภอนองจิก จังหวัดปัตตานี ท่านเรียนรู้ปันทุนจากการได้ฟังคุณแม่ขับปันทุนขณะกล่อมหลานนอน และในวัยเด็กเคยฟังจากการขับปันทุนโต้ตอบในงานพิธีต่างๆ ในหมู่บ้าน ซึ่งต่อมาได้ห่างหายไป แต่ท่านยังนำมาใช้อยู่บ้างในการขับเป็นเพลงกล่อมเด็กจนกระทั่งปัจจุบัน

จากการศึกษารายละเอียดของผู้รู้ปันทุนทั้ง 15 คน และจากการสังเกตช่วงลงพื้นที่ เพื่อค้นหาและพบผู้รู้ปันทุนพบว่า มีผู้รู้ปันทุนอยู่ในสังคมหลายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน น้อยมาก หลายชุมชนที่ได้เดินทางไปสอบถาม ไม่พบผู้รู้ปันทุนอยู่เลย ผู้รู้ส่วนใหญ่อยู่ในวัยสูงอายุ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนผู้รู้ปันทุนหลายปาทานีแยกตามกลุ่มอายุ

ลำดับที่	ระดับอายุผู้รู้ปันทุน	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
1	80 ปีขึ้นไป	4	26.66
2	60-79 ปี	10	66.66
3	40-59 ปี	1	6.66
4	ต่ำกว่า 40 ปี	-	0

จากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นว่า กลุ่มคนที่มีอายุระหว่าง 60-79 ปี เป็นกลุ่มที่สามารถขับปันทุนได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.66 รองลงมาคือ กลุ่มคนที่อายุ 80 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 26.66 ส่วนกลุ่มคนที่มีอายุ 40 - 59 ปี มีจำนวนผู้ขับปันทุนได้อยู่ในเกณฑ์น้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 6.66 บ่งบอกถึงปันทุนหลายปาทานี ได้เริ่มจางหายในคนกลุ่มนี้เป็นเบื้องต้น และได้สูญหายไปจากสังคมโดยสิ้นเชิงในกลุ่มคนอายุต่ำกว่า 40 ปี จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า โดยความจริงแล้ว กลุ่มคนอายุมากกว่า 80 ปี อาจเป็นกลุ่มที่สามารถขับปันทุนได้มากที่สุด แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมีความหลงลืม เป็นอัมพาต หรือเสียชีวิตไปก่อน อย่างไรก็ตาม สามารถกล่าวได้ว่า การค่อยๆ ลดจำนวนของผู้รู้ปันทุนหลายปาทานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดขึ้นมาเป็นเวลามากกว่า 50 ปี มาแล้ว หรือตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา

การลดน้อยถอยลงของป็นต้นตามความอาวุโสของอายุดังปรากฏในตารางข้างต้นสามารถบ่งชี้ประการหนึ่งถึงปัญหาการขาดตอนในการสืบทอดป็นต้นจากรุ่นสู่รุ่น ตามลักษณะการถ่ายทอดของวรรณกรรมมุขปาฐะที่เคยดำเนินตลอดมา สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดภาวะการณ์เป็นหมันของป็นต้นมลายูปาตานี ดังสะท้อนได้จากการบอกเล่าของผู้รู้ป็นต้นดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้าไม่ได้ขับป็นต้นอย่างเป็นทางการเป็นงานมาร่วม 50 ปีแล้ว ไม่รู้จะขับให้ใครฟัง ไม่มีการจัดเวทีในงานพิธีต่างๆ อีกต่อไป คนรุ่นใหม่สนใจหาความบันเทิงจากเพลงอานาซิดและเพลงไทยมากกว่า”

(นางแวลิเมาะ โต๊ะแวอายุ 20 ตุลาคม 2560)

“ยังนึกเสียดายอยู่ว่าตนได้หลงลืมบทป็นต้นไปมากแล้ว เพราะไม่ได้นำไปใช้มานานมากแล้ว แต่นึกเสียดายมากกว่าที่คนรุ่นใหม่ไม่สนใจสืบต่อ ทั้งที่สำหรับตัวเองแล้วป็นต้นมีคุณค่ามาก บทป็นต้นหลายๆ บท ตนยึดเป็นสิ่งเตือนสติในการดำเนินชีวิตตลอดมา”

(นางยวาวเฮ มูซอ. 25 ตุลาคม 2560)

ตลอดการลงพื้นที่เพื่อค้นหบทป็นต้นนี้ ผู้วิจัยได้ทราบทัศนคติของชาวบ้านต่อป็นต้น สถานการณ์ของป็นต้นในสังคมชาวมลายูในปัจจุบัน ผู้รู้ป็นต้นสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่จดจำป็นต้นผ่านการสืบทอดจากบรรพบุรุษในครอบครัวหรือชุมชน โดยส่วนใหญ่แล้วผู้ที่ยังสามารถขับป็นต้นได้ ล้วนอยู่ในวัยสูงอายุ และแทบไม่ได้ขับป็นต้นให้ใครฟังมานานหลายสิบปีแล้ว จึงเกิดความหลงลืมไปมาก บางครั้งลูกหลานของผู้รู้เองก็ไม่ทราบว่าคุณปู่คุณย่าของตนเองสามารถขับป็นต้นได้ ผู้วิจัยจึงเน้นการสอบถามผู้สูงอายุ ประมาณวัย 60 ปีขึ้นไปมากเป็นพิเศษ ซึ่งสามารถบอกแหล่งข้อมูลในหมู่บ้านได้อย่างชัดเจน ต่างจากการสอบถามบุคคลวัยกลางคนหรือวัยรุ่นที่น้อยคนที่สามารถอธิบายป็นต้นได้

ด้วยความสูงวัยของผู้รู้ป็นต้น อาจเกิดอุปสรรคในการเก็บข้อมูลอยู่บ้าง เช่น การออกเสียงที่ไม่ตรงกับอักขระ เพราะความไม่สมบูรณ์ของฟัน สุขภาพที่ไม่ค่อยแข็งแรงไม่พร้อมที่จะขับป็นต้น หรือความหลงลืม สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้วิจัยต้องเดินทางไปพบผู้รู้ป็นต้นหลายครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และได้จำนวนบทป็นต้นมากที่สุด จากการสอบถามผู้สูงอายุในหมู่บ้านต่างๆ ยิ่งสร้างความเสียดายแก่ผู้วิจัย เพราะว่ามีผู้รู้ที่สามารถขับป็นต้นได้ล้นจากโลกนี้ไปแล้ว เหลือไว้แต่เรื่องเล่าถึงความสามารถของบุคคลเหล่านั้น โดยไม่มีใครสืบทอดหรือจดบันทึกไว้เลย บทป็นต้นดั้งเดิมจำนวนมากจึงสูญหายพร้อมกับผู้รู้เหล่านั้นอย่างไม่อาจหาที่ไหนได้อีกเลย

กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่มีความสามารถในการประพันธ์ปันทุนขึ้นมาเองได้ โดยมีความรู้ด้านการประพันธ์ปันทุนเป็นอย่างดี ผ่านการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนและสภาพแวดล้อมอื่นที่ได้ไปสัมผัส เช่น มีโอกาสเข้ารับการอบรมด้านวรรณกรรม มีโอกาสไปศึกษาต่อต่างประเทศ หรือการบริโภคสื่อจากมาเลเซีย เป็นต้น ผู้รู้กลุ่มนี้ นอกจากได้สัมผัสวรรณกรรม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชาวมลายูในพื้นที่แล้ว ยังได้เรียนรู้และฝึกฝนจากสภาพแวดล้อมนอกพื้นที่ เป็นการเติมเต็มในช่วงเวลาที่ ความเข้มข้นในการเรียนรู้วรรณกรรมมลายูในพื้นที่ลดน้อยลงไป บทปันทุนที่ได้จากกลุ่มผู้รู้ในกลุ่มนี้เป็นบทปันทุนที่ยังคงมีกลิ่นอายของความเป็นมลายูปาดานี ไม่ว่าจะ เป็นบริบทของสถานที่ เหตุการณ์ สำนวนภาษา และค่านิยม เพียงแต่มีการใช้ภาษาที่เป็นทางการมากขึ้น ทำการถ่ายทอดผ่านวิธีการเขียนมากกว่าการถ่ายทอดในลักษณะมุขปาฐะเหมือนบทปันทุนดั้งเดิมจากกลุ่มผู้รู้กลุ่มแรก ถือเป็นอีกหนึ่งวิวัฒนาการของปันทุนมลายูปาดานี ที่เกิดจากการผสมกลมกลืนอย่างลงตัวระหว่าง ค่านิยมของสังคมดั้งเดิมกับบริบทของสังคมสมัยใหม่ การมีอยู่ของกลุ่มผู้รู้กลุ่มที่สองนี้ มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมต่อบทปันทุนสู่เยาวชนคนรุ่นใหม่ ผ่านการถ่ายทอดในระบบการศึกษาสมัยใหม่ เป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่าปันทุนจะไม่สูญหายไปจากสังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2) ผู้รู้วรรณกรรมมลายู

ผู้รู้วรรณกรรมมลายู เป็นบุคคลที่ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 6 คน โดยพิจารณาจากคุณสมบัติ 1) เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านวรรณกรรมมลายู สามารถอธิบายลักษณะ และความหมายของวรรณกรรมมลายูประเภทต่างๆ ได้ได้อย่างชัดเจน 2) เป็นผู้เคยทำการศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมมลายูหรือมีผลงานด้านวรรณกรรมมลายูเป็นที่ประจักษ์ ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

(1) ดร. ฮามีดิน สะนอ เป็นที่รู้จักในชื่อ บาบอดิง ปาแดรู ปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานกรรมการสถาบันภาษามลายูไทยแลนด์ (Dewan Bahasa dan Pustaka Melayu Thailand) เป็นผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนพัฒนาเยาวชนอิสลามวิทยา ปาแดรู เป็นอาจารย์สอนวิชาวรรณกรรมมลายู มหาวิทยาลัยฟาฏอนี อดีตเคยทำงานที่ Institute Pendidikan Kelantan ประเทศมาเลเซีย สอนวิชาวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ เป็นนักวิจารณ์วรรณกรรมมลายู โดยเฉพาะซาอ์ก (Sajak) เคยศึกษาในประเทศมาเลเซียตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาถึงระดับปริญญาตรี จบปริญญาโทและปริญญาเอกที่ประเทศอินโดนีเซีย นับเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณกรรมมลายูที่โดดเด่นยิ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน

(2) ดร.อับดุลรอแมะ หะยีหะซา เป็นที่รู้จักในนามปากกา อับดุลเราะห์มาน เดวานี เป็นนักเขียนวรรณกรรมมลายูที่มีชื่อเสียงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะผลงานด้าน

วรรณกรรมปันทุน ชาญัก และงานเขียนด้านประวัติศาสตร์ งานเขียนของท่านเกือบทั้งหมดใช้ภาษามลายูอักษรยาวี ท่านสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีใน 2 สาขาวิชา คือ สาขาภาษาอินโดนีเซีย ที่ Institut Keguruan Pendidikan (IKIPM) สาขา Keguruan Sastra Seni (การสอนวรรณกรรม) ที่ Yogyakarta ประเทศอินโดนีเซีย และ สาขาการเผยแพร่ศาสนา (Dakwah) ที่ Universitas Muhammadiyah Yogyakarta ระดับปริญญาโทที่ Institute Agama Negeri Sunan Kalijogo Yogyakarta คณะสังคมศาสตร์ สาขาวัฒนธรรมอิสลาม ต่อมาในปี พ.ศ. 2559 ท่านได้รับวุฒิปริญญาเอก จาก Open System Leadership University (OSLU) ประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยผลงานการวิจัยภาคสนามเรื่อง *Post Modernism and Islamic Cooperatives management in Thailand* (การบริหารจัดการสหกรณ์อิสลามยุคหลังสมัยใหม่ในประเทศไทย)

ท่านเคยเป็นครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมาร่วม 30 ปี เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมากมาย โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมการศึกษา เคยเป็นกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ปัจจุบันท่านเป็นกรรมการบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์อิสลามปัตตานี เป็นรองประธานกรรมการสถาบันภาษามลายูไทยแลนด์ (Dewan Bahasa dan Pustaka Melayu Thailand) เป็นอาจารย์พิเศษสอนนิสิตชาววรรณกรรมมลายู ผู้ริเริ่มการจัดเวทีอ่านวรรณกรรมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในต้นปี พ.ศ. 2527 ซึ่งกิจกรรมลักษณะดังกล่าวได้มีมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

(3) นายสาเหอะอับดุลเลาะ อัลยุฟรี เป็นอดีตอาจารย์ภาคภาษามลายู มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนอามานะศักดิ์ ปัตตานี ปัจจุบันเป็นผู้ประสานงานศูนย์วิจัยท้องถิ่นประเด็นภาษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล มีความเชี่ยวชาญพิเศษด้านวรรณกรรมมลายู

(4) นายอับดุลเลาะ ตาเห เป็นอาจารย์สอนศาสนาโรงเรียนอัลอิสลามียะห์วิทยาลัย มูลนิธิ อำเภอยะรังจังหวัดปัตตานี เกิดที่หมู่บ้านลูโบะจาแวง อำเภอยะรัง เคยผ่านการศึกษาในระบบ ปอเนาะที่สถาบันปอเนาะดัลมกราวัด ซึ่งเป็นปอเนาะใกล้หมู่บ้าน และไปศึกษาต่อที่รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซียในระบบโรงเรียน ต่อมาได้กลับมาปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สอนศาสนาหลายโรงเรียนในจังหวัดปัตตานี โดยเฉพาะที่โรงเรียนประสานวิทยา และโรงเรียนโรงเรียนอัลอิสลามียะห์วิทยาลัย มูลนิธิ ซึ่งรับหน้าที่สอนในหลากหลายสาขาวิชา ทั้งวิชาด้านศาสนา ประวัติศาสตร์ ภาษาอาหรับ และภาษามลายู ส่วนการเรียนรู้ภาษามลายูและวรรณกรรมมลายูของท่านนั้น นอกจากจากระบบโรงเรียนที่ประเทศมาเลเซียแล้ว ท่านได้เรียนผ่านการเป็นนักอ่านด้วย ความเป็นนักอ่านของท่านเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ทำให้ท่านมีความเชี่ยวชาญในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านภาษามลายู และประวัติศาสตร์

(5) นายอับลฮาเล็ม คาเร็ง เป็นที่รู้จักในชุมชนในชื่อ อุตตะเล็ง ปัจจุบันอายุ 38 ปี ภูมิลำเนาเดิมและปัจจุบัน อยู่บ้านแนบาแด หมู่ที่ 5 ตำบลยะรัง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี มีอาชีพเป็นครูสอนภาษามลายูโรงเรียนประสานวิทยามูลนิธิ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรี เอกศึกษาศาสตร์ ภาษามลายู มหาวิทยาลัยบูรไนดารุสซาลาม ระดับปริญญาโท สาขาอักษรศาสตร์ ภาษามลายูและภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรไนดารุสซาลาม ประสบการณ์เป็นนักวิจัยประเด็นภาษาของ สกว. นักวิจัยอักษรศาสตร์ ภาษามลายู ประธานชุมชนแนบาแด ของเทศบาลตำบลยะรัง สมาชิก อาสตราวานี (Asterawani) บรูไน สมาชิกภาษามลายู บรูไน ปัจจุบันกำลังศึกษาต่อระดับปริญญาเอก สาขาอักษรศาสตร์ภาษามลายู ณ มหาวิทยาลัยบูรไนดารุสซาลาม ระหว่างอยู่ที่บรูไน เคยอรรถการขับกลอนและป็นต้นมลายู เคยร่วมวิเคราะห์ วรรณกรรมร้อยกรองมลายู เคยเป็นกรรมการด้านวรรณกรรมมลายู เคยร่วมวิจัยการรวบรวมวรรณกรรมพื้นเมือง ชาวมูรุต (Murut) ในรัฐ เต็มบุง (Temburung) ประเทศบรูไน จัดโดย ศูนย์ภาษามลายู บรูไน และร่วมสัมมนาต่างๆของชมรม อาสตราวานี (Asterawani) บรูไน

(6) นายฮูเซ็น เบ็ญยูซุฟ เป็นที่รู้จักในชื่อ อุตตาซเซ็ง มัจลิส อายุ 70 ปี เป็นชาวบ้านจือรังบาตู อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี แต่ภูมิลำเนาเดิมอยู่อำเภอสุไหงโกลก จังหวัดนราธิวาส ท่านมีโอกาสได้เรียนรู้ป็นต้นผ่านทั้งสภาพแวดล้อมในสังคมและระบบการศึกษาในโรงเรียน กล่าวคือ ในช่วงอาศัยอยู่ที่สุไหงโกลกท่านจะติดตามรายการวิทยุของมาเลเซีย และสิงคโปร์เป็นประจำ ได้ฟังการขับป็นต้นอยู่บ่อยๆ ประกอบกับการใช้ป็นต้นในชุมชนหมู่บ้านในขณะนั้นยังพอมืออยู่บ้าง ต่อมาได้เข้าเรียนในโรงเรียนธรรมวิทยามูลนิธิ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งแรกๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้เริ่มเข้าศึกษาตั้งแต่ระดับอิสลามศึกษาปีที่ 4 จนจบชั้นสูงสุดคือ อิสลามศึกษาปีที่ 10 ตลอดช่วงที่อยู่โรงเรียนธรรมวิทยามูลนิธิ ท่านได้เรียนรู้วรรณกรรมมลายู และเริ่มเขียนบทประพันธ์ต่างๆ ทั้งในรูปป็นต้น ซาอ์ร เรื่องสั้น ละครเวที เป็นต้น

ต่อมาเมื่อมีโอกาสได้ไปศึกษาต่อ ณ เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย ในสาขาการธนาคาร ท่านอาศัยเวลาว่างศึกษาและเข้าร่วมเวทีวรรณกรรมต่างๆ อยู่เสมอ เมื่อจบกลับมาแล้ว แม้มีผู้ติดต่อให้ไปทำงานด้านการธนาคารที่ประเทศอินโดนีเซีย ตามสาขาที่ท่านเรียน แต่ด้วยความตระหนักถึงบุญคุณของชาวบ้านที่ช่วยกันสนับสนุนทุนตั้งต้นให้ท่านได้ไปศึกษาต่อถึงประเทศอินโดนีเซีย ท่านจึงมุ่งมั่นที่จะตอบแทนคุณแผ่นดินบ้านเกิดมากกว่า จึงได้เริ่มสอนหนังสือตั้งแต่กลับจากต่างประเทศจนถึงปัจจุบัน นับเป็นเวลาร่วม 40 กว่าปีแล้ว มากกว่า 10 โรงเรียน ทั้งเป็นครูประจำ และครูพิเศษ รับสอนในวิชา ภาษามลายู ประวัติศาสตร์ และ เศรษฐศาสตร์ นอกจากนี้ยังเป็น

นักจัดรายการวิทยุอีกด้วย ด้วยประสบการณ์ที่หลากหลายดังกล่าว บทปับนุนของท่านจึงเป็นบทปับนุนที่งดงามทั้งด้านเนื้อหาและวรรณศิลป์

กลุ่มผู้รู้วรรณกรรมมลายูทุกคนมีความเชี่ยวชาญไม่เพียงแต่ด้านปับนุนอย่างเดียวเท่านั้น แต่มีความเชี่ยวชาญในวรรณกรรมมลายูในด้านอื่นๆ ด้วย ถือเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นคลังสมอง เป็นผู้สอน ผู้ตรวจสอบ ผู้ให้การแนะนำ และเป็นวิทยากรในเวทีเสวนา การจัดอบรมด้านภาษาและวรรณกรรมมลายู จากการศึกษาประวัติของผู้เชี่ยวชาญปับนุนข้างต้น จะสังเกตเห็นว่าทุกคนสำเร็จการศึกษาและมีประสบการณ์ด้านวรรณกรรมมลายูจากต่างประเทศทั้งสิ้น โดยเฉพาะประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย เพราะตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันยังไม่มีสถาบันการศึกษาระดับสูงในประเทศไทยเปิดทำการสอนสาขาวิชาวรรณกรรมมลายูในระดับสูงกว่าปริญญาตรีเลย ถือเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณกรรมมลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มากนัก

นอกจากนี้ยังมีบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ในฐานะผู้ให้ข้อมูลรอง เพื่อความครบถ้วนของข้อมูล ประกอบด้วย ครูผู้สอนภาษามลายู นักกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมมลายู นักศึกษาเอกภาษาและวรรณกรรมมลายู ตลอดจนชาวบ้านที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับปับนุน

1.5 สถานการณ์การใช้ปับนุน

จากการวิเคราะห์บทปับนุนที่รวบรวมได้ระหว่างการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ทั้งด้านเนื้อหาและลักษณะการประพันธ์ ตลอดจนวิเคราะห์ข้อมูลผู้รู้ปับนุนมาลายูปาตานี ทำให้เห็นเป็นภาพรวมถึงความเคยเป็นแหล่งอารยธรรมมลายูในอดีตของปาตานีหรือจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน และด้วยความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับปับนุนในหลายๆ ด้านทำให้สถานะและบทบาทของปับนุนเปลี่ยนไป และการทำความเข้าใจอดีตย่อมทำให้เข้าใจสถานการณ์ในปัจจุบันได้อย่างถูกต้องอีกด้วย ดังจะกล่าวในรายละเอียดตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1) บทปับนุนดั้งเดิมที่เคยใช้อย่างแพร่หลายในอดีตกำลังขาดการสืบทอด

จากการตั้งข้อสังเกตและวิเคราะห์ข้อมูลจากการลงพื้นที่ตามชุมชนต่างๆ พบว่าปับนุนเคยเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในสังคมมลายูในอดีต เป็นวรรณกรรมร้อยกรองที่ใช้เพื่อความบันเทิง สนุกสนาน และใช้ในการอบรมสั่งสอน ให้คิดสอนใจ ทั้งในรูปแบบเพลงกล่อมเด็ก หรือบทเพลงทั่วไป สะท้อนให้เห็นการอบรมฟุ่มเฟือกูกหลานชาวมลายูโดยสุนทรีย์ เพื่อให้มีจิตใจที่อบน้อมอ่อนโยน จากการสอบถามผู้รู้ปับนุนถึงวิธีการสืบทอดบทปับนุนนั้นทำให้ทราบถึงอายุของบทปับนุนมาลายูปาตานีชนิดที่เป็นบทปับนุนดั้งเดิม ที่มีความเป็นมานับร้อยๆ ปี เพราะผู้รู้ปับนุนส่วนใหญ่อยู่ในวัยชรา ได้รับการสืบทอดปับนุนจากปู่ ย่า ตา ยาย ตั้งแต่ตนเองยังอยู่ในวัยเด็ก เช่น จากการบอกเล่าของ

ท่านได้สืบทอดบทปันทุนจากผู้เป็นแม่ผ่านการขับเพลงกล่อมเด็ก ส่วนคุณแม่ของตนเองนั้นได้สืบทอดจากคุณทวดของท่าน คุณทวดของคุณแม่เป็นนักขับปันทุนเลื่องชื่อในสมัยนั้น จนเจ้าเมืองรามันอยากให้มาเป็นผู้รับใช้ประจำวัง รับหน้าที่ขับเพลงกล่อมในวังโกตาบารู เมืองรามันในอดีต คุณทวดของคุณแม่ไม่ยอมไป แต่กลัวจะไม่ปลอดภัย ท่านจึงได้สืบทอดไปอาศัยความคุ้มครองของเจ้าเมืองยาโลง โดยอาศัยอยู่ที่บ้านบาโดในเขตอำเภอเมืองยะลาในปัจจุบัน จากการสืบทราบอายุของบทปันทุนที่ได้จากนายสะหะ แวสะมะแอ มีอายุไม่น้อยกว่า 200 ปี

ขณะที่จากการสอบถามนางมารีแยะ กาซอ อายุ 88 ปี ผู้รู้ปันทุนจากบ้านกูแบชีรา อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี (2559, ธันวาคม 27) ทราบว่า ท่านได้สืบทอดบทปันทุนจากคุณพ่อของท่านเองโดยคุณพ่อของท่านได้เสียชีวิตขณะที่ท่านอายุเพียง 15 ปี ในวัย 63 ปี บทปันทุนที่ได้จากนางมารีแยะ กาซอจึงมีอายุไม่ต่ำกว่า 140 ปี ท่านได้กล่าวอีกว่าเนื่องจากในสมัยก่อนยังไม่มีระบบโรงเรียน พ่อแม่ในสมัยก่อนจึงปลูกฝังหลักศรัทธาและหลักปฏิบัติต่างๆ ผ่านเพลงกล่อมเด็กในรูปของปันทุนหรือซาอिरเพื่อความไพเราะและง่ายต่อการจดจำ

ในปัจจุบันบทปันทุนดั้งเดิมจำนวนมากได้สูญหายไปจากสังคมชาวมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่เป็นที่นิยมในหมู่ชนรุ่นใหม่ ไม่มีโอกาสในการนำมาใช้ ไม่มีการจดบันทึก และแทบจะไม่มีมีการสืบทอดสู่ชนรุ่นหลัง เพราะสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนค่านิยมสังคมยุคใหม่ ซึ่งแตกต่างกับสังคมในสมัยก่อนโดยสิ้นเชิง เสมือนเป็นม่านกั้นการถ่ายโอนภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ปันทุนจึงกำลังกลายเป็นวรรณกรรมล้ำค่าที่ถูกลืม สาเหตุสำคัญที่ทำให้ปันทุนมลายู ปาตานีลดบทบาทลง คือ การรับอิทธิพลค่านิยมสมัยใหม่เข้ามาแทนที่ ทำให้คนในสังคมเพิกเฉยต่อมรดกทางปัญญาของตนเอง โดยมุ่งให้ความสนใจต่อค่านิยมสมัยใหม่ในด้านเดียว ผลักดันให้คนในสังคมปรับเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ และวิถีการดำเนินชีวิต ปมสาเหตุอีกด้านหนึ่งของการลดถอยลงของปันทุน คือ การขาดองค์กรที่เข้มแข็งรับผิดชอบและกำกับดูแลอย่างยาวนาน นอกจากนี้ความอ่อนแอของภาษามลายูในหมู่ชนรุ่นใหม่ย่อมส่งผลกระทบต่อการนำปันทุนไปใช้หรือทำความเข้าใจ บทปันทุน ทำให้สถานการณ์ของปันทุนในพื้นที่แห่งนี้ตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญหายเป็นอย่างยิ่ง อับดุลฮาเล็ม คาเร็ง (2560, กันยายน 29) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

“ปันทุนที่ถือว่ากำลังสูญหายไปจริงๆ คือปันทุนดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาจาก รุ่นสู่รุ่น ที่เรียกว่า pantun warisan ไม่สามารถระบุผู้แต่งหรือแหล่งที่มาได้ ส่วนมากใช้เป็นเพลงกล่อมเด็ก ปันทุนเหล่านี้แทบจะสูญหายไปจากสังคมมลายูปาตานีโดยสิ้นเชิง เพราะไร้ผู้สืบทอดจากคนรุ่นใหม่ ประกอบความอ่อนแอทางภาษามลายูของคนรุ่นใหม่ การรับค่านิยมสากลผ่านสื่อยุคไร้

*พรมแดนในปัจจุบันและความไม่สนใจในอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของกลุ่มนิยม
ศาสนาแบบ puritant”*

สอดคล้องกับการบอกเล่าของผู้รู้ป็นต้นดั้งเดิมหลายๆ ท่านที่พูดเป็นเสียงเดียวกันว่า
ในปัจจุบันแทบไม่ได้ขับร้องป็นตนอีกต่อไป เพราะกิจกรรมต่างๆที่เคยใช้ป็นตนได้ลดความนิยมลง
หรือถูกแทนที่ด้วยการขับร้องเป็นบทเพลงประเภทอื่นแทน ดังคำกล่าวของนายสาเห แวสะมะแอ
(2560, พฤศจิกายน 20)

*“ตนยังจดจำบทป็นตนที่ใช้ขับเป็นเพลงกล่อมเด็กอยู่จำนวนไม่น้อย แม้จะขับ
ร้องบ้างในขณะมีโอกาสเลี้ยงดูหลาน แต่ถือว่าน้อยครั้งมากไม่ได้ทำเป็นกิจวัตร
เหมือนครั้งที่คุณแม่ใช้กับตนในวัยเด็ก เป็นความรู้สึกที่สัมผัสได้ระหว่างอดีต
กับปัจจุบัน ถึงความแตกต่างในด้านการให้ความอบอุ่น และอารมณ์สุนทรีย์
ขณะเลี้ยงดูบุตรหลาน...”*

แนวคิดเรื่องค่านิยมในการรักษาความบริสุทธิ์ในอิสลาม พยายามเจียรไนอิสลามให้
ปลอดจากอิทธิพลของความเป็นท้องถิ่นใดๆ โดยถือว่า คำภีร์อัลกุรอาน และพระวจนะของท่าน
ศาสนทูตมีความสมบูรณ์ครบถ้วนแล้ว จึงไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่จะต้องใช้อย่างอื่นมาเป็นสื่อขัดเกลา
สังคม แนวคิดนี้มีส่วนไม่น้อยที่ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวรรณกรรม เช่น ป็นตน สำนวนสอนใจ
นิทาน ไม่ได้ได้รับการเหลียวแล ฉะนั้นการลดน้อยลงไปของป็นตนคงจะไปโทษใครอื่นไม่ได้ มากไปกว่า
โทษตนเองที่ไม่ให้ความสำคัญ ไม่พยายามเรียนรู้และสืบต่อ การขาดตอนในการสืบทอดเกิดจากการ
เปลี่ยนในค่านิยมของสังคม เกิดทัศนคติที่เปลี่ยนไปต่อป็นตน ดังสะท้อนได้จากการให้สัมภาษณ์ของ
ดร.อับดุลรอแมะ หะยีหะซา (2560, กรกฎาคม 17)

*“.....แม้ป็นตนดั้งเดิมจะยังคงมีอยู่บ้าง แต่ได้ถูกแทนที่ด้วยเพลงอานาฮีด⁹
ที่ได้รับการฝึกฝนโดยครูศาสนาในโรงเรียน ขณะเดียวกัน การขับป็นตน
ในขณะกล่อมเด็กนอน ได้รับการแนะนำจากبابอ¹⁰ บางท่านว่า ควรขับ
ร้องด้วยการกล่าวสรรเสริญพระองค์อัลลอฮจะได้ผลบุญมากกว่า....”*

ความจริงแล้วตัวบทป็นตนเองไม่เป็นสิ่งต้องห้ามในอิสลามแต่ประการใด เพราะ
ค่านิยมในป็นตนล้วนเป็นค่านิยมในอิสลาม เพราะอิสลามได้ซึมซับเข้าสู่วิถีชีวิตชาวมลายูมาช้านาน

⁹ เพลงแนวศาสนาหรือสังคม มีเนื้อหาเชิงสรรเสริญพระเจ้า สรรเสริญท่านบี และหลักคำสอนในอิสลาม

¹⁰ ผู้รู้ศาสนา ทำหน้าที่สอนศาสนาในโรงเรียนปอเนาะหรือตามมัสยิด

แล้ว จนแทบจะเป็นสิ่งเดียวกันระหว่างมลายูและอิสลาม จึงไม่เป็นการห้ามแต่ประการใดที่จะใช้ ปันตุนในกิจกรรมทางศาสนา เช่น สอดแทรกปันตุนในการคุตบะห์¹¹ ในวันศุกร์ เป็นต้น

ด้วยอิทธิพลของแนวคิดทางศาสนาดังกล่าวนี้อ ทำให้ปันตุนยิ่งถอยห่างไปจากวิถีชีวิตของชาวมลายูไปอีก และยังทำให้มุมมองหรือทัศนคติของชาวมลายูโดยทั่วไปต่อปันตุนเปลี่ยนแปลงไปด้วย เพราะจากการศึกษาพบว่าในช่วงที่ปันตุนได้หดหายไปจากการใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน ปันตุนได้ถูกนำไปใช้ในรูปแบบของการประพันธ์เป็นบทเพลงบาตีเกอร์ และในวาทย์กฤต (หนังสือตอลง) เน้นการสร้างความเป็นหนึ่งเป็นหลัก ซึ่งกลุ่มผู้รู้ในศาสนาไม่เห็นด้วยกับการใช้ความเป็นหนึ่งในลักษณะนี้อีกเช่นกัน ด้วยอิทธิพลของผู้รู้ทางศาสนาดังกล่าว ย่อมส่งผลโดยตรงต่อผู้ที่ยึดเคร่งในหลักศาสนา ยกเว้นกลุ่มคนที่ไม่เคร่งครัดในศาสนา กลุ่มนี้จะนิยมสื่อให้ความเป็นหนึ่งในรูปแบบดังกล่าวต่อไป จนในระยะหลังเป็นที่เข้าใจในบางกลุ่มคนว่า ปันตุนคือ เพลงบาตีเกอร์ เป็นบทหรือกรองที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม หากจะใช้วรรณกรรมร้อยกรองที่สื่อค่านิยมทางศาสนา ควรใช้บทหรือกรองในรูปชาอีร์ ซึ่งเป็นรูปแบบร้อยกรองที่รับอิทธิพลโดยตรงจากโลกอาหรับพร้อมๆกับการรับอิสลาม ดังตัวอย่าง เช่น บทอ่านชีวประวัติของศาสดา ที่นิยมอ่านเป็นทำนองเสนาะในช่วงเดือนแห่งการประสูติของท่านศาสดามูฮัมหมัด ก็อยู่ในรูปของชาอีร์ทั้งสิ้น งานประพันธ์ในรูปร้อยกรองของเชคอะฮ์มัด อัลฟาตอนี ปราชญ์ที่ยิ่งใหญ่ของชาวปาตานี ก็ล้วนประพันธ์ในรูปร้อยกรองชาอีร์เช่นกัน

อย่างไรก็ตามเพลงบาตีเกอร์นี้ว่ามีส่วนในการธำรงรักษาปันตุนในสังคมมลายูปาตานีอยู่ไม่น้อย บทเพลงบาตีเกอร์จำนวนไม่น้อยที่มีเนื้อหาเชิงอบรมสั่งสอน สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่นิยมไม่เพียงแต่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น แต่ยังรวมถึงพื้นที่รัฐชายแดนของประเทศมาเลเซีย เช่น กลันตัน ตรังกะนู เป็นต้น ดังตัวอย่างบทเพลงที่ประพันธ์และขับร้องโดยมะเยะ

Lutut keras,	เข้าแข็ง
Tulang besi;	กระดูกเหล็ก
Usaha malas,	ขี้เกียจพยายาม
Tak se cari.	ไม่ชวนหา
Bendangnya luas,	ผืนนากว้าง
Tak ada padi;	ไม่มีต้นข้าว
Genak tak berberas,	โถไม่มีข้าว
Ubi tak berisi.	มันไม่มีหัว
Kebun sayur,	ไร่ผัก
Kho duk kosong;	ปล่อย่างเปล่า

¹¹ การบรรยายธรรมศาสนาที่มีสอดในช่วงการทำพิธีละหมาดวันศุกร์

Selaput tunggul,	เหลือแต่ตอ
Naik menerung.	ขึ้นหญาารก
Pisang tepi dapur,	กล้วยอยู่ข้างรั้ว
Berbuah terbit jantung;	ออกผลออกปลี
Nya tak ambil padul,	ก็ไม่ได้เหลียวแล
Habis makan di burung.	จนนกกินเสียหมด
Tubuh kho tua,	กายยิ่งแก่ลง
Penyakit nak mari;	โรคเริ่มถามหา
Belajar mengaji mengeja,	ฝึกเรียนสะกดอ่าน
Mata tak bergari.	ดวงตาไม่ค่อยชัด
Bacaan pun telo,	การอ่านก็ติดขัด
Lidah tak nak jadi;	ลิ้นใช้ไม่คล่อง
Dunia pun nak sahaja,	โลกนี้ดูจะสูญเปล่า
Akhirat pula rugi.	โลกนาก็ขาดทุนอีก
Kepala uban,	หัวหงอก
Rambut dua serupa;	ผมสองสี
Sain kho renggan,	เพื่อนค่อยๆ เห็นห่าง
Orang tak mulia.	คนก็ไม่ใช่เกียรติ
Tenagapun kurang,	กำลังก็ลดน้อยลง
Kuasapun tak ada;	อำนาจก็ไม่มี
Kalau umur panjang,	หากว่าอายุยืน
Macam mana kita kira.	เราจะทำอย่างไรดี

ช่วงเปลี่ยนผ่านทางสังคมในมิติด้านการเข้าถึงการศึกษาของเยาวชน ถือว่ามีส่วนสำคัญยิ่งต่อความเสื่อมถอยและความอยู่รอดของป็นตุนมลายูปัตตานี กล่าวคือ จากบริบทการให้การศึกษา การอบรมพุ่มพักลูกในวัยแรกเริ่มของเด็ก แต่เดิมสถาบันครอบครัวจะทำหน้าที่หลักในการให้เด็กได้เรียนรู้วิถีชีวิต ผ่านการถ่ายทอดโดยตรงจากพ่อแม่ และปู่ย่า ตายาย ตามลักษณะครอบครัวใหญ่ของชาวมลายูในอดีต เป็นการรับประสบการณ์ตรงในสภาพแวดล้อมจริง นับว่าเป็นการอนุบาลเด็กที่เหมาะสมกับธรรมชาติของวัยเด็กยิ่ง บทป็นตุนก็มีส่วนในฐานะสื่อให้ความบันเทิงเชิงสอดแทรกหลักคำสอน ในรูปแบบของเพลงกล่อมเด็ก บทร้องประกอบการละเล่น บทร้องต่างๆ ไปสำหรับเด็กที่จะซบซ่านในบ้าน ในหมู่บ้าน อย่างเป็นปกติวิถี เด็กๆ เกิดสุนทรียภาพ ทักษะคิด มโนทัศน์ และภาษาที่สื่อถึงอัตลักษณ์ของตัวตน พร้อมทั้งจะก้าวสู่การเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

แต่เมื่อเริ่มมีการบังคับให้เด็กวัยเยาว์ดังกล่าวต้องเข้าสู่ระบบการศึกษาในลักษณะของโรงเรียนรัฐ มีการนำหลักสูตรจากส่วนกลาง ทำให้เด็กมีเวลาเรียนรู้จากสถาบันครอบครัวน้อยลง เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่จากสถาบันครอบครัว เป็นโรงเรียนในฐานะผู้ให้การอบรมเด็ก ถือว่าเป็นสิ่งดีเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย แต่ก็ส่งผลกระทบมากมาย เมื่อเด็กต้องเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมตนเองในบริบทที่แปลกใหม่ ภาษาที่แปลกใหม่ บริบทดังกล่าวนี้แทบไม่มีรากเหง้าของความเป็นท้องถิ่นมาเกี่ยวข้องเลย สถานการณ์ในช่วงเปลี่ยนผ่านนี้ถือเป็นช่วงแรกๆ ของการขาดตอนในการถ่ายทอดภูมิปัญญา มิใช่เพียงป็นต้นเท่านั้น แต่เกิดขึ้นกับภูมิปัญญาอื่นๆ ด้วยเช่นกัน

สถานการณ์เช่นนี้ ยังมีนักคิดชาวมาลาโยที่เริ่มตระหนักในผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงมีการพยายามนำภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านภาษาและศาสนาเข้าสู่ระบบการศึกษาสมัยใหม่ให้ได้ ด้วยการเปิดสอนเด็กในช่วงวันหยุด พัฒนาปอเนาะเป็นระบบโรงเรียน ซึ่งสามารถนำหลักสูตรที่สอดคล้องกับท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ของเด็กได้บ้าง แม้จะไม่มาก แต่ถือเป็นกำแพงแนวสุดท้ายที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการรักษาพรมแดนด้านอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ให้คงอยู่ตลอดมา

2) ปันตุนสมัยใหม่กับบทบาทที่เปลี่ยนไป

ในปัจจุบันแม้จะไม่พบการใช้ปันตุนในวิถีชีวิตเหมือนในอดีตอีกต่อไป แต่ยังคงมีการสอนและขับร้องปันตุนอยู่บ้างในศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิด หรือที่รู้จักในชื่อโรงเรียนตาดีกา และในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพบมีการสอนปันตุนเฉพาะในวิชาภาษามลายู แต่ไม่มากนัก มีการแสดงการขับร้องปันตุน หรือแข่งขันการขับปันตุนอยู่บ้างในกิจกรรมวิชาการของโรงเรียน แต่ส่วนใหญ่เป็นปันตุนที่ไม่ค่อยเน้นคุณภาพหรือคุณค่าทางการขีดเกลาสังคมมากนัก เน้นเพียงความบันเทิงสนุกสนาน ซึ่งไม่ใช่วัตถุประสงค์หลักของปันตุน การเรียนรู้ปันตุนของคนรุ่นใหม่ถูกจำกัดเพียงการเรียนรู้จากระบบโรงเรียน แต่จากการศึกษาพบว่าในโรงเรียนต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผู้สอนที่มีความสามารถด้านปันตุนอยู่น้อยมาก หลายโรงเรียนไม่มีผู้จบการศึกษาด้านภาษามลายูเลย

ปัจจัยด้านความอ่อนแอด้านภาษามลายูของคนรุ่นใหม่ นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถเขียนปันตุนที่มีคุณภาพได้ ไม่สามารถแม้แต่ทำความเข้าใจบทปันตุนที่มีอยู่เดิมได้อย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับ อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต และคณะ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง คติชนวิทยาของมลายูมุสลิมจังหวัดปัตตานี: ศึกษาผ่านสุภาษิตและสำนวนสอนสั่ง พบว่าในชุมชนมลายู-มุสลิมนั้น บางคนยังสามารถรักษาอัตลักษณ์ด้านภาษาไว้ได้บ้าง เพราะเห็นถึงความงดงามของภาษา และสามารถสะท้อนถึงบริบทของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี แต่คนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาโดยหลักสูตรที่เน้นการใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร ทำให้สมรรถนะด้านภาษามลายูลดน้อยลง การสืบทอดองค์ความรู้เดิมที่สั่งสมมาหลายชั่วอายุคนกำลังลดลงไปมาก ทำให้สุภาษิต และสำนวนสอนสั่งอันเป็นส่วนหนึ่งของการ

ใช้ภาษาในสังคมมลายูมุสลิมมีการนำมาใช้ลดลงตามไปด้วย จากสาเหตุดังกล่าวเชื่อว่าสังคมมลายูในปัจจุบันไม่ชอบป็นต้น แต่ขาดทั้งผู้รู้ที่คอยอบรมสั่งสอน และขาดแคลนบทป็นต้นที่จะเป็นสื่อให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ ดังที่อาจารย์ยูเซ็น เบ็ญยูซุฟ (2560, พฤษจิกายน 25) ได้กล่าวว่า

“ในปัจจุบันเราขาดแคลนป็นต้น ทั้งในด้านบุคคลและบทป็นต้น แต่มั่นใจว่าป็นต้นยังเป็นที่ชื่นชอบของคนรุ่นใหม่ ด้วยภาษาที่งดงาม เนื้อหาที่กินใจ สังเกตได้ ทุกครั้งที่ตนได้อ่านบทป็นต้นในที่สาธารณะ จะสะกดให้ทุกคนหยุดนิ่ง เรียกร้องให้อ่านต่อเมื่อตนหยุดอยู่เสมอ”

จากการศึกษาข้างพบอีกว่า ในปัจจุบันกลุ่มคนที่สามารถเข้าถึงป็นต้นได้ง่ายที่สุดคือกลุ่มนักเรียนในโรงเรียน แต่กลุ่มที่สามารถทำความเข้าใจเนื้อหาของป็นต้นได้มากที่สุด คือ กลุ่มวัยผู้ใหญ่ เพราะยังมีความสามารถในการสื่อสารภาษามลายูได้ดี เมื่อเทียบกับคนรุ่นใหม่ที่ไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษามลายูแล้วได้ จำเป็นต้องใช้คำศัพท์ภาษาไทยผสมปนด้วยเสมอ ส่วนกลุ่มที่มีบทบาทมากที่สุดต่อการเป็นผู้ทำหน้าที่อบรมถ่ายทอด คือ กลุ่มครูสอนวิชาภาษามลายู

ความเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างไปจากอดีตของการใช้ป็นต้นในปัจจุบันที่เห็นได้ชัด คือ ไม่มีการใช้ป็นต้นตามวิถีชีวิตปกติ และพิธีกรรมต่างๆ ในสังคมอีกต่อไป มีการเรียนการสอนป็นต้นเพียงเล็กน้อยในรายวิชาภาษามลายู มีการใช้ป็นต้นอยู่บ้างในกลุ่มเล็กๆ ของผู้รู้ป็นต้นที่สามารถประพันธ์ได้เองตามสถานการณ์ และนำไปใช้เฉพาะในวันที่มีกิจกรรมภาคเวที ส่วนผู้ฟังในฐานะผู้รับสาร คิดว่าการฟังป็นต้น เป็นความบันเทิงมากกว่าการได้เรียนรู้และซึมซับคำสอนและค่านิยมที่แฝงอยู่ในป็นต้น สอดคล้องกับ Tenas Effendy (2007) ที่ได้ศึกษาพบว่า การใช้ป็นต้นในหมู่ชาวมลายูได้ลดลงเป็นอันมาก แม้จะยังคงมีการใช้ป็นต้นอยู่บ้างในปัจจุบัน แต่ดูเหมือนว่าสำหรับเยาวชนคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เห็นว่า ป็นต้นเป็นเพียงบทกลอนเพื่อความบันเทิง โดยไม่ได้ตระหนักถึงบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างสังคมมาอย่างยาวนาน

3) การฟื้นฟูป็นต้นในบริบทสังคมยุคปัจจุบัน

เมื่อบทบาทของการเป็นสถานที่อบรมพุ่มพุกเด็กๆ และเยาวชนในปัจจุบัน เปลี่ยนจากสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันการศึกษาหรือโรงเรียน เด็กๆ ใช้เวลาในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่โรงเรียนมากกว่าที่บ้าน โอกาสที่จะได้เรียนรู้จากสื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่นลดน้อยลงไป แต่ถูกแทนที่ด้วยสื่อเวดล้อมตามหลักสูตรที่ส่วนกลางกำหนด ลักษณะของความไม่สมดุลในการเรียนรู้ของเด็กๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ดำเนินมาอย่างยาวนาน ผลักดันให้ค่านิยมของเยาวชนคนรุ่นใหม่เปลี่ยนไป ความไม่พอใจภัยตามความต้องการของสังคมของการจัดการศึกษาโดยรัฐในพื้นที่จังหวัด

ชายแดนภาคใต้ สังเกตได้จากการนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนมากกว่าโรงเรียนของรัฐ ทั้งที่ต้องใช้ค่าใช้จ่ายมากกว่า แต่กระนั้นโรงเรียนเอกชนในพื้นที่เองก็ยังไม่มีความโดดเด่นในการนำภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นมากนัก ยกเว้นอัตลักษณ์ด้านศาสนาที่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเข้มข้น ฉะนั้นการไม่สามารถปรับตัวเองของภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการเรียนรู้ในครอบครัวหรือชุมชน สู่การจัดการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน จะทำให้ภูมิปัญญาเหล่านี้ค่อยๆ ลดน้อยหายไปอย่างน่าเสียดาย เฉกเช่นเดียวกับปันทุน ในฐานะวรรณกรรมที่เป็นภูมิปัญญาแห่งการขัดเกลาสังคมสู่อัตลักษณ์ และค่านิยมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษของชาวมลายู ก็กำลังตกอยู่ในภาวะที่เสื่อมเสี่ยงต่อการสูญหายด้วยเช่นกัน ฉะนั้นโอกาสในการฟื้นฟูปันทุนในปัจจุบันจึงขึ้นอยู่กับความสามารถนำปันทุนสู่ระบบการเรียนรู้ในโรงเรียนมากน้อยเพียงใด

ปัญหาของการลดหายของปันทุน ไม่ใช่อยู่ที่ตัวบทปันทุนเองที่มีอาจตอบโจทยความ ต้องการของสังคมยุคใหม่ได้ แต่ปัญหาอยู่ที่การนำไปใช้ของคนยุคปัจจุบัน การแก้ปัญหาจึงต้องแก้ที่กระบวนการนำไปใช้ ดังการให้ข้อคิดเห็นของ ดร.ฮามิดิน สะนอ (2560, ธันวาคม 17)

“ปันทุนมีคุณค่าในตัวตนอยู่เสมอ เพราะคุณลักษณะของปันทุนคือ การขัดเกลาคน ฉะนั้นสังคมใดมีโอกาสได้ซึมซับปันทุน สังคมนั้นจะได้รับอนิสงค์แห่งการขัดเกลานี้โดยอัตโนมัติ แต่ที่เป็นปัญหา คือ คนที่จะนำปันทุนไปใช้ต่างหาก”

ด้วยความตระหนักและห่วงใยในภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ในตัวตนของประชาชนในพื้นที่ จึงมีความพยายามรักษาและฟื้นฟูอัตลักษณ์ของตนผ่านระบบการศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียน ตาติกาและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ถือว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อน ดังสังเกตได้จากการกำหนดคำขวัญในการจัดการศึกษาในระดับตาติกาประจำปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2543 เป็นต้นมา ดังนี้

พ.ศ.2543	Tak kan Melayu Hilang di Dunia
พ.ศ.2544	Tadika Melibar Agama Tersibar
พ.ศ.2545	Menyemai Benih Menabur Jasa
พ.ศ.2546	Merentas Jalan Meniti Arus
พ.ศ.2547	Lunas Berteras Tunas Bernafas
พ.ศ.2548	Santun Adalah Budaya Kita
พ.ศ.2549	Pendidikan Asas Kejayaan
พ.ศ.2550	Ilmu Menyinari Hidup

พ.ศ.2551	Ilmu Asas Kemajuan
พ.ศ.2552	Rajin Usha Tangga Kejayaan
พ.ศ.2553	Ilmu Nadi Dewasa
พ.ศ.2554	Tadika Cemerlang Bangsa Gemilang
พ.ศ.2555	Membaca Budaya Kita
พ.ศ.2556	Caknakan Bahasa Julangkan Budaya
พ.ศ.2557	Memupuk Budaya Menyatu Ummat
พ.ศ.2558	Jayakan Bahasa Ibunda Kita
พ.ศ.2559	Bahasa Berkembang Budaya Gemilang
พ.ศ.2560	Bahasa Berkembang Budaya Gemilang

คำขวัญข้างต้นบ่งชี้ชัดเจนถึงความพยายามยกระดับคุณภาพการศึกษาของเด็กและเยาวชน โดยวางอยู่บนพื้นฐานของการตื่นรู้ด้าน ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอัตลักษณ์ของชาวมลายู เช่น *Membaca Budaya Kita* (การอ่านเป็นวัฒนธรรมของเรา) *Caknakan Bahasa Julangkan Budaya* (ตระหนักในภาษา เชิดชูวัฒนธรรม) *Bahasa Berkembang Budaya Gemilang* (ภาษาแบ่งบาน วัฒนธรรมเลิศล้ำ) เป็นต้น

แม้ในปัจจุบันบัณฑิตปรากฎเพียงการขับขานบนเวทีแสดงความสามารถของนักเรียนเท่านั้น แต่ก็เริ่มเห็นพัฒนาการไปในทางที่ดีขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป การสอนภาษามลายู ในปัจจุบันมีการขยายตัวเป็นอย่างมาก มหาวิทยาลัยเกือบทุกแห่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เปิดสอนเอกภาษามลายู และมีการเปิดสอนภาววิชาภาษามลายูกระจายตามมหาวิทยาลัยในภาคต่างๆ ทั่วประเทศ ถือเป็นกระแสการตื่นตัวรับอาเซียน ซึ่งประชากรมากกว่าสามร้อยล้านคนพูดสื่อสารด้วยภาษามลายู บทบาทของมหาวิทยาลัยจึงส่งผลโดยตรงต่อการผลิตบุคคลที่มีความสามารถด้านภาษามลายู และวรรณกรรมมลายูสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นในโรงเรียน

การนำบัณฑิตเข้าสู่ระบบโรงเรียนตาดีกาได้ถือว่าเป็นก้าวอย่างสำคัญยิ่ง เพราะโรงเรียนตาดีกามีในทุกหมู่บ้าน หากมีกาจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทั้งการเรียนการสอน การอบรมครูผู้สอน และจัดให้มีเวทีประชันความสามารถด้านป็นต้น ย่อมเกิดการตื่นตัวและกระแสความนิยมได้ไม่ยาก ทั้งจำเป็นต้องเป็นกิจกรรมที่ถูกกำหนดเป็นแผนต่อเนื่องขององค์กรที่รับผิดชอบ

การฟื้นตัวของบัณฑิตในสังคมมลายูปัตตานีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ด้านที่สำคัญ คือ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านแหล่งข้อมูล และปัจจัยด้านกิจกรรมส่งเสริมการใช้ ปัจจัยทั้ง 3 ด้านนี้มีความเกี่ยวโยงกัน จึงจำเป็นต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กัน จากการศึกษาในแต่ละประเด็นพบว่า

ประเด็นที่ 1 ประเด็นด้านบุคคล ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ป็นต้น กลุ่มผู้รู้วรรณกรรมมลายู และกลุ่มนักศึกษาเอกภาษามลายูและวรรณกรรมมลายู กลุ่มบุคคลทั้ง 3 กลุ่มนี้ ถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทโดยตรงต่ออนาคตของป็นต้นมลายูปาตานีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยกลุ่มผู้รู้ป็นต้นในปัจจุบันพบมีน้อยมาก โดยเฉพาะผู้รู้ป็นต้นดั้งเดิมที่สืบทอดบทป็นต้นกันมาอย่างยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น กำลังอยู่ในช่วงขาดการสืบทอด ส่วนผู้รู้ป็นต้นที่สามารถประพันธ์ป็นต้นด้วยตนเอง พบเป็นกลุ่มเล็กๆ ที่มีความสนใจในวรรณกรรมมลายูเป็นการเฉพาะ มีการรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการในรูปกลุ่มในสังคมโซเชียลเน็ตเวิร์ค ยังไม่มีกิจกรรมหรือแผนงานที่เป็นระบบใดๆ กับกลุ่มผู้รู้ป็นต้นเลย

กลุ่มที่ถือว่ากำลังเป็นผู้มีบทบาทเป็นเพียงตัวสำคัญในการเชื่อมต่อกับกลุ่มผู้รู้ป็นต้นกับกลุ่มนักศึกษา คือ กลุ่มผู้รู้วรรณกรรมมลายู ในปัจจุบันมีผู้สำเร็จการศึกษาในสาขาวรรณกรรมมลายู และปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ที่มีจำนวนน้อยมาก แต่เริ่มมีการขับเคลื่อนในด้านการเตรียมบุคคลรุ่นใหม่ ด้วยการเปิดสอนวรรณกรรมในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยในพื้นที่ โดยเฉพาะบทบาทที่โดดเด่นของสถาบันอิสลามศึกษาขั้นสูงเชคดาวูดอัลฟาฏอนี อัลอิสลามียะห์ (Jamiah Islam Syekh Daud Al fathani - JISDA) ที่เปิดสอนหลักสูตรศึกษาศาสตรภาษามลายูและวรรณกรรมมลายู เป็นสถาบันแรกในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เกิดพื้นที่แห่งการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวรรณกรรมมลายูรวมทั้งป็นต้นซึ่งอยู่ในช่วงถูกแช่แข็ง ขาดขั้นตอนการสืบทอดมาอย่างยาวนาน

ส่วนกลุ่มนักศึกษาในฐานะเป็นเยาวชนรุ่นใหม่ ที่จะเข้ามามีบทบาทในอนาคต พบมีการให้ความสนใจด้านการศึกษาต่อในเอกภาษามลายูมากขึ้น เริ่มมีนักศึกษาจัดกิจกรรมลงพื้นที่ชุมชนทั้งในรูปการสืบค้นหาข้อมูลวรรณกรรม การจัดเวทีเสวนาด้านวรรณกรรมมลายู การจัดค่ายอบรมด้านการเรียนรู้วรรณกรรมตามโรงเรียนต่างๆ และกิจกรรมภาคเวทีตามชุมชนต่างๆ ถือเป็นกระแส และแนวโน้มที่เป็นที่มั่นใจได้ว่า บุคคลที่เป็นผู้รู้ด้านวรรณกรรมมลายูจะไม่สูญหายไปจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพียงแต่เปลี่ยนแปลงสถานะและบทบาทตามบริบทของสังคมปัจจุบัน

ประเด็นที่ 2 ประเด็นด้านแหล่งข้อมูลป็นต้น เป็นประเด็นที่นับว่าอ่อนแอมากที่สุด เพราะพบแหล่งข้อมูลป็นต้นมลายูปาตานีอยู่น้อยมาก ไม่พบการรวมเล่มบทป็นต้นมลายูปาตานีฉบับที่เป็นทางการ และเผยแพร่สู่ธารณะชน มีเพียงการจัดบันทึกเป็นเอกสารส่วนตัว หรือรวมเล่มเล็กๆ ที่มีการนำไปใช้เฉพาะกลุ่มหรือโอกาส ไม่พบการรวบรวมข้อมูลในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อง่ายต่อการสืบค้น และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ด้วยข้อจำกัดของแหล่งข้อมูลป็นต้นในปัจจุบัน กลายเป็นข้อจำกัดในการเข้าถึงบทป็นต้นมลายูปาตานีของผู้ที่สนใจป็นต้น อาจเป็นเพราะว่าสังคมมลายูปาตานีโดยภาพรวมแล้ว ไม่ค่อยชอบอ่านหนังสือ โดยเฉพาะหนังสือภาษามลายูทั้งในรูปตัวเขียนยาวีและรุมี่ ดังข้อคิดเห็นของ ดร.อับดุลรอแม หะยีหะซา (2560 ธันวาคม, 21)

“สังคมมลายูไม่ค่อยมีนิสัยรักการอ่าน ตนเคยเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ฟาเจอร์ (Fajar) หนังสือพิมพ์ภาษามลายูฉบับเดียวที่วางขายในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ในขณะนั้น ปรากฏว่าเป็นที่นิยมเฉพาะกลุ่มนักอ่านกลุ่ม เล็กๆ เท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นครูสอนศาสนาและนักเรียนนักศึกษา จนในที่สุด ต้องปิดตัวลง”

ในปัจจุบัน ดร.อับดุลรอแม หะยีหะซา ได้หันมาเขียนหนังสือเกี่ยวกับวรรณกรรม มลายู ประวัติศาสตร์ การศึกษา สังคม เศรษฐกิจ และศาสนา จนมีหนังสือในนามปากกา อับดุลเราะห์มาน เดวานี ออกสู่ตลาดมากมายหลายเล่ม ที่สำคัญทุกเล่มเขียนด้วยภาษามลายูอักษร ยาวี นอกเหนือจากท่านแล้ว ยังมีนักเขียนอีกหลายท่านที่เขียนหนังสือในภาษามลายูอักษรยาวี แต่ ส่วนมากจะเกี่ยวกับด้านศาสนาเพียงอย่างเดียว ทำให้ในปัจจุบันมีแหล่งข้อมูลเพื่อใช้ในการอ้างอิง เกี่ยวกับวรรณกรรมปันทุมมลายูปาตานีอยู่น้อยมาก อย่างไรก็ตามในปัจจุบันเริ่มมีการจัดการอบรม เพื่อพัฒนานักเขียนรุ่นใหม่มากขึ้น ดำเนินการโดยเอกภาษามลายูในมหาลัยต่างๆ ชมรมโรงเรียน ตาติกา และองค์กรภาคประชาสังคมต่างๆ

ประเด็นที่ 3 ประเด็นด้านกิจกรรมส่งเสริมการใช้ เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้าง บรรยากาศแวดล้อมด้านการนำปันทุมไปใช้นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ใน ปัจจุบันพบว่ายังไม่พบการจัดเวทีแสดงปันทุมหรือจัดแข่งขันปันทุมอย่างจริงจัง เหมือนการแข่งขัน อานาซีต ซาญัก กล่าวสุนทรพจน์ (Pidato) เป็นต้น มีเพียงการขับปันทุมในลักษณะเป็นกิจกรรม สอดแทรกในกิจกรรมภาคเวทีของนักเรียน มีการนำปันทุมไปติดตามห้องในสถานศึกษาโรงเรียน เอกชนสอนศาสนา ปอเนาะ และโรงเรียนตาติกา แต่ถือว่าเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ไม่พบการปิดบท ปันทุมในที่สาธารณะอื่นๆ หรือในบ้าน แต่พบมีการนำสำนวนโวหาร และสุภาษิตมลายูติดในบ้านและ สถานศึกษาอยู่บ้าง ดร.อับดุลรอแม หะยีหะซา (2560 ธันวาคม, 21) ได้กล่าวสะท้อนถึงเรื่องนี้ว่า

“...อย่างน้อยภายในบ้าน ควรต้องมีบทปันทุมดีๆ ที่คอยเป็นคติเตือนใจติด อยู่ตามผนังบ้านอยู่บ้างสัก 2-3 บท...”

จากสถานการณ์ทั้ง 3 ประเด็นดังกล่าว แม้จะยังไม่อยู่ในขั้นที่เข้มแข็ง แต่ถือว่ายังมี ต้นทุนที่ยังสามารถขับเคลื่อนปันทุมมลายูปาตานีเข้าสู่กิจกรรมในสังคมอีกครั้ง ด้วยบริบทและบทบาท ที่อาจแตกต่างไปจากเดิม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต่อเนื่องและการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีแผนการ ขับเคลื่อนที่ชัดเจน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจและดำเนินการในแนวทางเดียวกัน เมื่อปันทุมมี

โอกาสเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในสังคมอีกครั้ง บทบาทและคุณค่าของป็นตุนต่อสังคมจะซึมซับสู่สังคมโดยอัตโนมัติ เพราะป็นตุนมีคุณลักษณะของการให้การศึกษาอยู่แล้ว

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คุณค่าของป็นตุนมลายูปาตานี

ผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้ตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 เฉพาะในส่วนคุณค่าของป็นตุนมลายูปาตานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าเป็นอย่างไร

การวิเคราะห์บทป็นตุนมลายูปาตานีที่รวบรวมได้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าใน 4 ประเด็นหลัก คือ คุณค่าด้านวรรณศิลป์ คุณค่าด้านเนื้อหาสาระ คุณค่าด้านสังคม และคุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ดังจะกล่าวในรายละเอียดของแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

2.1 คุณค่าด้านวรรณศิลป์

วรรณศิลป์ มีความหมาย ตามพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ว่า “ศิลปะในการแต่งหนังสือ, ศิลปะทางวรรณกรรม, วรรณกรรมที่ถึงขั้นวรรณคดี, หนังสือที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งดี” จากความหมายนี้ การพิจารณาคุณค่าด้านวรรณศิลป์ของป็นตุนจึงต้องศึกษาตั้งแต่การเลือกคำประพันธ์ให้เหมาะสมกับชนิดของป็นตุน การรู้จักตกแต่งถ้อยคำให้ไพเราะสละสลวยอันเป็นลักษณะเฉพาะของภาษากวี และทำให้ผู้อ่านเกิดความสะเทือนอารมณ์ ซึ่งความไพเราะของบทป็นตุนเกิดด้วยเหตุ 2 ประการ คือ ความไพเราะอันเกิดจากรสคำ และความไพเราะอันเกิดจากรสความตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ความไพเราะอันเกิดจากรสคำ พบว่าบทป็นตุนมีการเลือกสรรคำที่มีเสียงเสนาะไพเราะ ซึ่งเกิดจากวิธีการใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ คำที่มีเสียงสัมผัสคล้องจองกัน การเล่นคำ และลีลาจังหวะของคำ เช่น

Orang rajin kerja kuat,	คนขยัน ทำงานหนัก
Lantai patah tolong tukar;	พื้นกระดานหัก ช่วยกันเปลี่ยน
Ringan tulang perut berat,	กระดูกเบา (ขยัน) ท้องจะหนัก
Berat tulang perut lapar.	กระดูกหนัก (เกียจคร้าน) ท้องก็หิว

(No. 68)

บทป็นตุนข้างต้นนอกจากเป็นความไพเราะของการสัมผัสบังคับตามฉันทลักษณ์ของป็นตุนแล้ว ยังพบการเล่นคำอย่างแยบยลในสองวรรคสุดท้าย เลือกใช้คำสัมผัสในของเสียงสระ ringan กับ tulang และเลือกใช้คำสัมผัสเสียงพยัญชนะในสำนวน perut berat berat tulang เป็นการจงใจใช้เสียง r (ร) เพื่อความไพเราะในการออกเสียง

ความไพเราะที่เกิดจากการเลียนเสียงธรรมชาติ พบได้ทั่วไปในบทปันทุนสำหรับเด็ก เป็นการจูงใจให้เด็กเกิดมโนทัศน์และรู้สึกความผูกพันกับธรรมชาติ เป็นการปลูกฝังการรักธรรมชาติ ให้อยู่กับธรรมชาติตั้งแต่เด็กๆ เช่นในบทปันทุน

Kuk kekek kuk,	เอ้ก อีเอ้ก เอ้ก
Ayam balung mas;	ไก่หงอนทอง
.....

(No. 119)

Embek - embek kambing,	แบะ แบะ เสียงแพะร้อง
Kambing curi nangka;	เจ้าแพะ ขโมยลูกขนุน
.....

(No. 125)

บทปันทุนในวรรณคดีขำขัน ใช้เสียงสัตว์ คือ ไก่ขัน และ แพะร้อง เพราะเป็น สัตว์ใกล้ตัวเด็ก เด็กได้ฟังเสียงของสัตว์เหล่านี้อยู่ทุกวัน การใช้เสียงร้องของสัตว์ขึ้นต้น มักใช้ขับร้อง เล่นในขณะเลี้ยงดูลูกอยู่ที่บ้าน เมื่อได้ยินหรือพบเห็นสัตว์เหล่านี้ บทปันทุนล้อเลียนเสียงสัตว์ก็จะถูก ขับขานให้เด็กฟัง พร้อมกับแฝงคำสอนในส่วนวรรณคดีความหมายของบทปันทุน

2) ความไพเราะอันเกิดจากรสความ พิจารณาได้จากการใช้คำที่มีความหมายกระชับ ชัดเจน และการใช้โวหารต่างๆ สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก ได้อย่างลึกซึ้ง กระแทกอารมณ์ กระเทือนจิตใจ และกระทบความรู้สึก เช่น

Embun bertakung di daun keladi,	น้ำค้างขัง บนใบบอน
Keladi subur di pinggir taman;	ใบบอนสมบูรณ์ อยู่ริมสวน
Pantun indah ibarat telaga budi,	ปันทุนงดงาม เสมือนบ่อคุณธรรม
Siapa terminum menjadi budiman.	ใครได้เต็มกิน ย่อมเป็นคนดี

(No. 175)

การอธิบายคุณค่าอันมหาศาลของปันทุนด้วยคำว่า “บ่อความดี” สามารถสื่อถึง ความดีที่มีมากมายในบทปันทุน จะตักไปเท่าไรก็ไม่หมด และใช้คำว่า “เต็มกิน” เมื่อกล่าวถึงคน ที่สามารถซึมซับคำสอนต่างๆ ที่มีในปันทุน การจูงใจเลือกใช้คำเหล่านี้สามารถเข้าถึงสิ่งต่างๆ ที่เป็น นามธรรม ให้เป็นรูปธรรมชัดเจน เข้าใจได้ง่าย

ถึงแม้ปันทุนจะบังคับสัมผัสเพียงทำยวรรคในลักษณะ a-b, a-b เท่านั้น แต่ปันทุนที่ ถือว่ามีคุณภาพสูง จะมีการสัมผัสระหว่างวรรค การสัมผัสเสียงภายในวรรค รวมทั้งการเลือกใช้คำ

ที่สวยงาม สั้นกระชับ ลุ่มลึก เป็นภาษากวี เพื่อสร้างความงดงามไพเราะและให้ความหมายที่ลึกซึ้ง ความไพเราะอันเกิดจากรสความนี้ มีหลักสำคัญที่เกี่ยวข้องกัน 3 ด้าน (ดาราวดี ประสีระตา, 2555) ดังนี้

2.1) การสรรคำ

การสรรคำ คือการเลือกใช้คำให้สื่อความคิด ความเข้าใจ ความรู้สึก และอารมณ์ได้อย่างงดงาม โดยคำนึงถึงความงามด้านเสียง โวหาร และรูปแบบคำประพันธ์ การสรรคำในปันทุนพบว่า ผู้แต่งมีความละเอียดอ่อนในการเลือกใช้คำ มากไปกว่าการใช้คำเพื่อสื่อความหมายเท่านั้น กล่าวคือ มีการเลือกคำให้เหมาะกับเนื้อเรื่องและฐานะของบุคคลที่ต้องการสื่อถึง เลือกใช้คำพ้องเสียง เลือกใช้คำโดยคำนึงถึงเสียงสัมผัส สัมผัสนอก สัมผัสใน สัมผัสสระและอักษร การเล่นคำซ้ำ คำ เลือกใช้คำเลียนเสียงหรือพฤติกรรมธรรมชาติ เลือกใช้คำไวพจน์ได้ถูกต้องตรงตามความหมาย ดังตัวอย่างบทปันทุน

Ulam ulam pucuk jenerih,	ผักเอ๋ยผัก ยอดตันแซะ
Air setimba bertupah ruah;	น้ำในถัง หกกระจาย
Ulang ulang hendakkan nak boleh,	ติดตามไม่เคย ห่างหวังว่าจะได้
Seperti kerengga tunggu buah.	เสมือนมดแดง ฝ้าผลไม้

(No. 215)

บทปันทุนข้างต้น จงใจใช้พฤติกรรมของธรรมชาติด้วยการใช้สำนวน “มดแดงฝ้าผลไม้” เพื่ออุปมาให้เห็นภาพที่คมชัดของคนที่ฝ้ามอง ทุ่มเททั้งกายใจ เพื่อมุ่งหวังจะได้ครองใจคนๆ หนึ่ง แต่ท้ายแล้วไม่ได้เป็นไปตามวาดหวัง เมื่อถึงเวลาเป็นคนอื่นที่มาหยิบครองไปต่อหน้า โดยไร้ความสามารถในการเรียกร้องใดๆ การสรรคำที่ซัดลึกในตัวอยู่แล้ว ย่อมทำให้บทปันทุนมีความแหลมคมไปด้วย

2.2) การเรียบเรียงคำ

การเรียบเรียงคำ คือการจัดวางคำที่เลือกสรรแล้วให้มาเรียงร้อยกันอย่างต่อเนื่องตามจังหวะ ตามโครงสร้างภาษา หรือตามฉันทลักษณ์ ซึ่งจากการศึกษาลักษณะการเรียงคำในบทปันทุน พบว่า มีการจัดลำดับความคิดหรือถ้อยคำจากสิ่งสำคัญจากน้อยไปมาก จนถึงสิ่งสำคัญสูงสุดอันเป็นจุดสุดซึ้ง มีการเรียงถ้อยคำเพื่อให้ผู้อ่านแปลความหมายไปในทางตรงข้ามเพื่อเจตนาให้เกิดความตระหนัก เลี่ยงการใช้คำตรงไปตรงมา ดังตัวอย่าง

Susah derita anak yang kejam,
 Lebih kejam daripada kambing;
 Sepatah kata yang sangat tajam,
 Lebih tajam daripada lembing.

ยากลำบาก ลูกคนชน
 แสนชุกชน ยิ่งกว่าแพะ
 หนึ่งคำพูด ที่แสนเจ็บคม
 คมยิ่งกว่า คมทอกทวน

(No. 152)

การลำดับการเปรียบเทียบจากความเปรี้ยวความขมของแพะ กับความไม่อยู่ในโอวาทของลูกๆ ในวรรคพรรณนา ในสองบรรทัดแรก ต่อด้วยสองวรรคความหมาย ซึ่งเป็นส่วนที่ต้องการสื่อถึงจริงๆ โดยกล่าวเปรียบเทียบความแหลมคมของคำพูดที่เจ็บแสบ สามารถทะลุทะลวงความรู้สึกของคนได้ยิ่งกว่าความแหลมคมของทอกทวนที่ต้องใช้ทั้งความแม่นยำและพลังในการทะลวงเป้าหมาย การเรียงลำดับคำและประโยคถือเป็นจุดเด่นของปันทุนอยู่แล้ว เพราะถูกกำหนดว่าในสองวรรคแรกต้องเป็นวรรคพรรณนา ซึ่งเป็นเพียงวรรคที่ไหม้โนภาพ แต่จุดสูงสุดที่ต้องการสื่อสารอย่างแท้จริงคือสองวรรคหลังที่เป็นส่วนความหมายนั่นเอง

2.3) การใช้โวหาร

การใช้โวหาร คือการใช้ถ้อยคำเพื่อให้อ่านเกิดจินตภาพเรียกว่า “ภาพพจน์” ซึ่งในปันทุนพบมีการใช้โวหารเป็นจำนวนมาก หลายวิธี ได้แก่

- อุปมา คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนกับสิ่งหนึ่งโดยมีคำเปรียบปรากฏอยู่ด้วย คำเปรียบเทียบเหล่านี้ได้แก่ *seperti* (เหมือน เสมือน) *seumpama* (ดูจ ฉกเช่น) *macam* (ดั่ง) *laksana* (ราวกับว่า) ตัวอย่างบทปันทุน

Pokok gemia bersama terajan,
 Burung merbuk banyak sekali;
 Hidup di dunia umpama hujan,
 Turun sekejap lenyap kembali.

ต้นสาकु อยู่ใกล้ต้นกำชำ
 นกหัวจุก มากมายนัก
 ชีวิตบนโลก ฉกเช่นฝน
 ตกสักพัก หายดั่งเดิม

(No. 136)

ในบทปันทุนข้างต้น มีการอุปมาชีวิตบนโลกนี้กับฝนตก หมายความว่า ชีวิตบนโลกนี้เป็นชีวิตที่ไม่จีรัง เสมือนฝนตกที่ตกเพียงชั่วขณะหนึ่งแล้วก็หายไป เปรียบชีวิตกับฝนตก ฝนตกต้องมีหยุด ชีวิตต้องมีตาย สอนให้ตระหนักว่าเรามีโอกาสตายได้ทุกขณะ ฉะนั้นจงทำแต่ความดี เพราะความดีเป็นสิ่งที่ไม่ตาย ทำแล้วสังคมชื่นชมและได้ผลบุญได้ความสบายใจ

- บุคคลวัต คือ การสมมุติสิ่งต่างๆให้มีกริยาอาการ ความรู้สึกเหมือนมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตอื่น ในบทปันทุนมีการใช้บุคคลวัตในส่วนวรรณคดีเป็นส่วนใหญ่ เพราะมักใช้สิ่งแวดล้อมรอบตัวมากล่าวอยู่แล้ว เช่น

Malam berlabuh suasana damai,	กลางคืนอย่างกรายเทียบท่า สงบนิ่ง
Di langit pula gelap gelita;	บนฟ้าอากาศ ดำมืดมืดสนิท
Kasih sayang telahku semai,	ความรักความเอ็นดู ที่บ่มเพาะไว้
Tapi sayang tumbuhnya derita.	เสียดายนัก งอกออกมา เป็นทุกข์ระทม

(No. 284)

ในบทปันทุนข้างต้นปรากฏการใช้บุคคลวัตเมื่อกล่าวถึง บรรยากาศช่วงตะวันตกดิน ความมืดเริ่มมาครอบคลุม ในปันทุนวรรคแรกใช้คำว่า *berlabuh* (เข้าเทียบท่า) กับความมืด ซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิต แต่เพื่อให้เห็นการเข้ามาแทนที่ช่วงกลางวัน ซึ่งเกิดขึ้นในลักษณะซ้ำๆ ได้อย่างชัดเจน จึงใช้คำว่าเทียบท่า เสมือนคนขับเรือมาเทียบท่า หรือในอีกตัวอย่างหนึ่งที่ใช้สัตว์เป็นบุคคลวัต

Bertemu teruna datang melayar,	พบชายโสด ออกแล่นเรือ
Cuaca putih kembali memukat;	อรุณรุ่ง กลับดักอวน
Ilmu laksana binatang yang liar,	วิชาความรู้ เปรียบดังสัตว์เปรี้ยว
Membaca menulis tali pengikat.	การอ่านเขียน เป็นเชือกผูกกล่าม

(No. 138)

บทปันทุนได้กล่าวเปรียบเทียบความยากของการศึกษาหาความรู้ เสมือนสัตว์ที่เปรี้ยว ความเปรี้ยวของสัตว์ยากที่จะจับฉับใด ความรู้ก็เป็นในลักษณะเดียวกัน ใ่ว่าจะได้มาอย่างง่ายดาย กว่าจะเกิดความชำนาญในแต่ละสาขาวิชาย่อมต้องใช้เวลาและความพยายามอย่างสูง ได้มาแล้วก็ใ่ว่าจะอยู่กับเราตลอดไป บางที่อาจเกิดความหลงลืม ฉะนั้นการอ่านทบทวน และจดบันทึกจึงเป็นวิธีการที่จะเก็บรักษาความรู้ไว้ ในปันทุนเปรียบเทียบการอ่านเขียนว่า เป็นเชือกกล่ามไว้ เพื่อให้สอดคล้องกับสัตว์เปรี้ยว

- อธิพจน์ คือการกล่าวเกินจริง เพื่อเน้นข้อความนั้นให้มีน้ำหนักยิ่งขึ้น บางครั้งอาจใช้คำกล่าวน้อยกว่าจริงเรียกว่า อวพจน์ เช่นในบทปันทุน

Lembing buatan Siam,	หอกจากเมืองสยาม
Tikam tujuh relong;	พุ่งไปไกลถึงเจ็ดร้อยอง
Zaman musuh Siam,	สมัยสงครามสยาม
Makan sagu mulung.	อดอยากต้องกินสาคุ

(No. 310)

บันตุนข้างตันได้กล่าวถึงประสิทธิภาพของหอกที่ผลิตจากสยามสามารถพุ่งไปไกลถึง 7 รือลง ซึ่งความจริงแล้วเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพราะคำว่า รือลง เป็นมาตรวัดพื้นที่ของชาวมลายู โดย 1 รือลง เท่ากับ 0.75 เอเคอร์ 7 รือลง จึงเท่ากับ 5.75 เอเคอร์ หรือเท่ากับความยาวของพื้นที่ขนาด 14.54 ไร่เลยทีเดียว แต่ตั้งใจกล่าวให้เกินจริง เพื่อให้เห็นถึงประสิทธิภาพที่ไม่ธรรมดาของหอกสยาม

2.2 คุณค่าด้านเนื้อหาสาระ

บันตุนมีคุณลักษณะเฉพาะตัวที่เด่นชัด คือ การอบรมขัดเกลาคน (pantun bersifat mendidik) ในเนื้อหาบันตุนจึงเต็มไปด้วยคุณค่าในด้านต่างๆ ดังนี้

1) คุณค่าด้านคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรมจริยธรรมในภาษามลายูใช้คำว่า *budi* ซึ่งคุณค่าในด้าน *budi* นี้สามารถอธิบายได้หลากหลายและกว้างขวาง เช่น อ่อนน้อมถ่อมตน เคารพภักดี เข้าใจเข้าถึง ใจบุญ รั้งบุญคุณ ให้ความช่วยเหลือ เป็นต้น สอดคล้องกับ พัทธลินจ์ จินุ่น และคณะ (2559) ได้กล่าวถึงคุณธรรมจริยธรรมว่า เป็น คุณลักษณะ สภาวะ หรือสภาพของคุณงามความดีที่บุคคลมีอยู่ และแสดงออกหลักทางการประพฤติปฏิบัติของการอยู่ร่วมกับคนในสังคมอย่างถูกต้อง ดีงาม และเหมาะสม สอดคล้องกับกฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคม เพื่อนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติต่อตนเอง และการอยู่ร่วมกับคนในสังคมอย่างสงบสุข

คุณธรรม จริยธรรมในบริบทสังคมมลายูปาตานีถือเป็นคุณค่าที่สูงส่งและมีค่ายิ่ง เป็นสิ่งที่ยึดถือปฏิบัติมาอย่างเคร่งครัดมาแต่อดีต เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องมีและยึดปฏิบัติ คนที่มีคุณธรรมจริยธรรมจะได้รับการยกย่อง ให้เกียรติในสังคม และไม่เพียงแต่ยึดปฏิบัติเฉพาะตนเองเท่านั้น ยังสามารถเป็นตัวอย่างหล่อหลอมสังคมได้อีกด้วย ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดของสังคมมลายูในอดีต สามารถสะท้อนให้เห็น คุณค่าของความดีที่สื่อผ่าน คำสุภาพ คำพังเพย บันตุน เป็นต้น ถือเป็นแนวทางการสื่อสารเพื่อเกลาสังคมอย่างแยบยล ดังเช่น สำนวนมลายูที่ว่า

“Orang terbaik kita berbahasa, orang memberi kita merasa”

(ใครทำดี เรานอบน้อม, ใครมอบให้ เราสำนึก)

สำนวนข้างต้นเผยให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของสังคมมลายูต่อบุณคุณความดี การทำความดีเป็นการแทนบุญคุณ เปรียบได้เหมือน การให้ความช่วยเหลือประการหนึ่ง การทำความดี การให้เกียรติผู้อื่น ย่อมได้รับการปฏิบัติตอบแทนด้วยความดีเช่นกัน คุณธรรม จริยธรรมที่ดีงามในสังคมมลายู ย่อมมีอาจเกิดขึ้นได้หากไร้พื้นฐาน การหล่อหลอมที่แข็งแกร่งจากสังคม คุณธรรม จริยธรรม เกิดจากการสร้างความสำนึกในจิตใจของคนผ่านความนุ่มนวลทางภาษา ความรู้สึกในจิตใจ

ของคนๆ หนึ่งจะส่งผลโดยตรงทางทัศนคติหรือมุมมอง อันจะถูกถ่ายทอดผ่านคำพูดหรือการกระทำที่น่าชื่นชม ฉะนั้นการรู้จักตอบแทนบุญคุณ ย่อมเป็นคุณธรรม จริยธรรมที่ต้องยึดถือปฏิบัติในสังคมมลายู เมื่อมีบุญคุณ ย่อมมีการตอบแทนบุญคุณ ดังสำนวนมลายูที่ว่า

“Ada ubi adabatas, ada budi ada balas”

(มีหัวมัน ย่อมมีร่อง, มีบุญคุณ ย่อมมีการตอบแทน)

คนที่มีคุณธรรม จริยธรรมในสังคมมลายู จึงถูกมองว่าเป็นคนภูมิรู้ คุณธรรม จริยธรรมที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นปัญญาชน คือการให้ความสำคัญกับความรู้และการเรียนรู้ อย่างสูงส่ง ในทัศนคติของชาวมลายู คำว่า “budi” (พุทธิ) หมายถึง ปัญญา หรือฉลาด ถือเป็นแก่นของความรู้ ดังปรากฏในการใช้คำที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในแต่ละด้าน คือ budi bicara, budi pekerti, budi bahasa (Hassan Ahmad, 2003: 32 อ้างใน Norouni Mohidin, 2016: 6)

คุณธรรม จริยธรรมได้สะท้อนถึงตัวตนของคนๆ หนึ่ง ด้านกิริยามารยาทที่ดี ด้านความนุ่มนวลของการใช้ภาษา ความระมัดระวังในการใช้ภาษาไม่ให้เกิดความกระทบต่อความรู้สึกของอีกฝ่าย เป็นสิ่งที่สังคมมลายูให้ความสำคัญยิ่ง ดังปรากฏในบทปันทุนต่อไปนี้

Pokok durian berbuah di dusun,
Berkawan terbang burung merpati;
Bahasanya menarik dipilih disusun,
Nikmatnya terlekat di dalam hati.

ต้นทุเรียน ออกผลอยู่ที่สวน
เหล่านกพิราบ บินกันเป็นฝูง
ภาษาที่ซัดเกล้า มาร้อยเรียง
ย่อมตราตรึง ในหัวใจคน

(No. 71)

2) คุณค่าด้านศาสนา

ศาสนาอิสลามเป็นทั้งศาสนาและวิถีชีวิตที่ครอบคลุมในทุกมิติในสังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความมีคุณธรรมและจริยธรรมในตัวตนของชาวมลายูวางอยู่บนพื้นฐานของหลักคำสอนในศาสนาอิสลาม รู้จักจำแนก บาบกับบุญ สิ่งที่ยาลาล (อนุมัตในอิสลาม) กับสิ่งที่ฮารอม (สิ่งห้ามในอิสลาม) สิ่งที่ผิดกับถูก รวมทั้งสิ่งที่ดีกับสิ่งที่ไม่ดี คุณค่าด้านศาสนากลายเป็นบรรทัดฐานที่ชาวมลายูยึดเป็นธรรมนุษยชีวิต คุณค่าด้านศาสนาได้ปรากฏในวรรณกรรมประเภทต่างๆ ของชาวมลายูอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะ วรรณกรรมกิตาบ (ตำราศาสนา) ซาฮ์ร นาซาม บัรซันญี เป็นต้น วรรณกรรมดังกล่าวนี้ย่อมมีคุณค่าด้านศาสนาอิสลามอย่างเข้มข้นอยู่แล้ว เพราะตัววรรณกรรมเองเป็นวรรณกรรมที่นำเข้ามาจากอาหรับโดยตรง แต่ในกรณีปันทุน ซึ่งเป็นวรรณกรรมร้อยกรองดั้งเดิมของชาว

มลายูที่มีมาก่อนการเข้ามาของอิสลาม ค่านิยมอิสลามที่ปรากฏในป็นต้นจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังหลังจากที่ชาวมลายูรับศาสนาอิสลาม ถือว่าสภาพแวดล้อมทางสังคมทำให้เกิดวรรณกรรมป็นต้นที่มีคุณค่าด้านศาสนา ดังตัวอย่างบทป็นต้น

Banyak hari antara hari,	วันต่างๆ มีหลายวัน
Tidak semulia hari Jumaat;	แต่เกียรตินั้น ไม่เท่าวันศุกร์
Banyak nabi antara nabi,	มีนบี (ศาสดา) อยู่หลายท่าน
Tidak semulia Nabi Muhammad.	แต่เกียรตินั้น ไม่เท่าานบีมุฮัมมัด
Anak ayam turun sepuluh,	สิบลูกไก่ ลงจากรัง
Mati seekor tinggal Sembilan;	ตายเสียหนึ่ง เหลืออยู่เก้า
Bangun pagi sembahyang subuh,	ตื่นแต่เช้า ละหมาดซุฮูฮ์
Minta ampun kepada Tuhan.	ขอภัยโทษ ต่อพระเจ้า

สังคัมมลายูมองจากบทป็นต้นข้างต้น สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ของชาวมลายูปาตานีที่ยึดมั่นกับหลักคำสอนของอิสลามอย่างเด่นชัด ด้วยประการดังต่อไปนี้

- (1) เป็นสังคัมที่ยกย่องให้เกียรติท่านศาสดา
- (2) เป็นสังคัมที่ยึดถือและให้เกียรติวันสำคัญทางศาสนา
- (3) เป็นสังคัมที่มีกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์เป็นอาหาร ยึดวิถีความพอเพียงพึ่งตนเอง
- (4) เป็นสังคัมที่น้อมน้อมและยอมจำนนต่อพระเจ้า
- (5) เป็นสังคัมที่ตื่นนอนแต่เช้าตรู่ และขยันทำมาหากิน
- (6) เป็นสังคัมที่หมั่นขอพรจากพระเจ้า

อัตลักษณ์ความเป็นมลายูปาตานีดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของศาสนาอิสลามต่ออัตลักษณ์ความเป็นมลายูปาตานีว่ามีสูงมาก สอดคล้องกับวรวิทย์ บารู และคณะ (2552) ที่กล่าวถึง อัตลักษณ์ของชาวมลายูปาตานีว่าประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ ศาสนาอิสลาม ภาษามลายู วัฒนธรรมอิสลามและวัฒนธรรมมลายู องค์ประกอบเรื่องศาสนาอิสลาม ภาษามลายูและการปฏิบัติตามวัฒนธรรมอิสลามและมลายูนั้นเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเป็นมลายูปาตานี ซึ่งสอดคล้องกับชนชาวมลายูทั่วทั้งภูมิภาคมลายู (Nusantara) ที่ถือว่าคนมลายูก็คือ Melayu Adatnya Melayu Bahasanya Islam Agamanya (ประเพณีมลายู ภาษามลายู ศาสนาอิสลาม) องค์ประกอบทั้งสามตัวนี้เป็นองค์ประกอบที่มีอาจจะขาดตัวใดตัวหนึ่งได้

3) คุณค่าด้านความสามัคคี

คุณค่าด้านความสามัคคีนับเป็นคุณค่าที่สำคัญยิ่งในสังคมชาวมลายู เป็นคุณค่าที่สามารถรวบรวมความเป็นหนึ่งตั้งแต่ระดับชุมชนหมู่บ้านถึงระดับครอบครัวใหญ่ของชาวมลายูทั้งภูมิภาค หากศึกษาตั้งแต่รากเหง้าของชาวมลายูแล้ว ชาวมลายูได้แพร่ขยายไปทั้งภูมิภาคด้วยการอพยพย้ายถิ่น ซึ่งหากปราศจากความสามัคคี การรวมกลุ่มเดินทางอพยพซึ่งต้องใช้ทางเรือข้ามจากเกาะต่างๆ แล้วตั้งเป็นชุมชนใหม่ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้

Bentian William ได้ให้คำจำกัดความชาวมลายูว่า เป็นคนที่อาศัยในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเกาะต่างๆ ในบริเวณใกล้เคียง บรรพบุรุษมาจากตระกูล ออสโตรเนเซีย โปรโต (Austronesia Proto) มลายู โปรโต (Melayu Proto) มองโกลอยด์ อินโดนีเซีย (Mongoloid Indonesia) หรือ มาลายัน (Malayan) ชนเผ่าเหล่านี้เชื่อกันว่ามีถิ่นกำเนิดจากมณฑลยูนนาน ทางตอนใต้ของประเทศจีน พวกเขาได้เดินทางอพยพลงไปตามแม่น้ำโขงเมื่อประมาณ 2500 ถึง 1500 ปีก่อนคริสตกาล ต่อมาได้แพร่ขยายสู่แหลมมลายู เกาะต่างๆ ในอินโดนีเซีย มาดากัสการ์ และเกาะอื่นๆ ในฝั่งตะวันออก (Ismail Hamid, 1988, น. 2-3)

คำว่ามลายู (Melayu) ก็มีการให้คำจำกัดความที่แตกต่างกันหลายทัศนะ เช่น ตามทัศนะของ Werndly อ้างถึงใน Ismail Hamid (1988, น. 1) ระบุว่า *Melayu* มาจากคำว่า *Melaju* ซึ่งมาจากรากศัพท์ว่า *laju* หมายถึง รวดเร็ว ว่องไว กระฉับกระเฉง ซึ่งเป็นคุณลักษณะดั้งเดิมของชาวมลายู ขณะที่ Van de Tuuk อ้างถึงใน Ismail Hamid (1988, น. 1) มีความเห็นที่แตกต่างไปว่า *Melayu* หมายถึง การเดินทางข้ามฟาก หรือการเปลี่ยนการเปลี่ยนศาสนาจากฮินดู-พุทธ เป็นอิสลาม ในอีกด้านหนึ่ง Hollander มีความเห็นว่า *Melayu* มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า *Pengembara* หมายถึง การเดินทางผจญภัยจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง

อย่างไรก็ตามตั้งแต่ชาวมลายูได้เข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณนี้ วัฒนธรรมทางสังคมของพวกเขาก็ได้วางอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือสามัคคีกัน โดยเฉพาะความร่วมมือกันในการดำรงชีพ เช่น การเกษตรกรรม การล่าสัตว์ การทำประมง เป็นต้น ถึงแม้ว่าชาติพันธุ์มลายูเคยได้รับอิทธิพลทางความเชื่อหรือศาสนาจากดั้งเดิมคือ เชื่อในภูตผีนางไม้ เป็นความเชื่อในศาสนาฮินดู-พุทธ และในปัจจุบันเป็นอิสลาม แต่ค่านิยมในความสามัคคีกลมเกลียวยังคงอยู่เหมือนเดิม กลายเป็นอัตลักษณ์หนึ่งของชาวมลายู ดังปรากฏในบทปันทุน

Buah salak masak tergantung,	ผลสละสุก ห้อยติดต้น
Kulitnya keras isinya kelat;	เปลือกแข็ง เนื้อฝาด
Hidup pasti bergotong royong,	ชีวิตต้องร่วมแรงร่วมใจกัน
Itulah tanda hidup bermuafakat.	บ่งบอกถึง ความสมัครสมานสามัคคี

(No. 74)

4) คุณค่าด้านการให้การศึกษ

สังคมมลายูในอดีต มีลักษณะความเป็นอยู่ที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมในหมู่สมาชิก มีความผูกพัน มีสัมพันธภาพแน่นแฟ้น มีความเคารพนับถือ ให้ความช่วยเหลือ ดูแลกันอย่างทั่วถึง มีการติดต่อไปมาหาสู่หมู่ญาติพี่น้องสม่ำเสมอ ครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย (Extended Family) คือเป็นครอบครัวใหญ่ที่ประกอบไปด้วยญาติพี่น้องของสามีหรือภรรยา เช่น พี่ ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น อยู่ร่วมในครอบครัวด้วย แสดงบทบาทหน้าที่ในการให้การอบรมเลี้ยงดู สั่งสอน สมาชิกที่เกิดใหม่ในครอบครัว และถ่ายทอดความรู้และเป็นธุระจัดหาที่เล่าเรียนให้แก่บุตร ตลอดจนการกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีเพื่อให้บุตรเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และนำความรู้ความสามารถจริงจริงของสังคมให้พัฒนาสืบต่อไป การปลูกฝังให้มีความนิยมใฝ่เรียนจึงเกิดขึ้นตั้งแต่เล็กๆ ดังปรากฏในปันทุนต่อไปนี้

Sang kancil di tepi pagar;	กระจกน้อย ที่ข้างรั้ว
Sejak kecil mulai belajar.	ตั้งแต่เล็ก เริ่มเรียนแล้ว

(No. 108)

Kalau ke bukit membawa lembu,	ถ้าขึ้นเขา จูงวัวไป
Buah keduduk cepatnya tua;	ลูกโคลงเคลง แก่เร็วนัก
Kalaulah adik banyak ilmu,	ถ้าน้อง มากความรู้
Dapatlah duduk di tempat raja.	ย่อมได้นั่ง ณ ที่ราชา

(No. 29)

บทปันทุนข้างต้นมีเนื้อหาส่งเสริมให้หมั่นศึกษาเล่าเรียน โดยในบทแรกเป็นปันทุนสำหรับเด็ก เป็นลักษณะสองวรรค ในวรรคเนื้อส่อให้เห็นว่าการร่ำเรียนต้องดำเนินตั้งแต่ยังเป็นวัยเด็ก ถ้าเป็นบริบทของสังคมมลายูในอดีต ปันทุนลักษณะสองวรรคสั้นๆ ดังตัวอย่างนี้ จะถูกขับกล่าวให้ฟังซ้ำแล้วซ้ำเล่าในครอบครัว จนเด็กจำขึ้นใจ จนมีความรู้สึกเป็นหน้าที่ของตนว่าเป็นวัยที่ต้องร่ำเรียน ส่วนปันทุนบทที่สองกล่าวให้เห็นคุณค่าและความมีเกียรติของผู้หมั่นศึกษาจนมีความรอบรู้ ว่าสามารถได้นั่ง ณ ที่ราชา สู่ถึงความสูงส่งในอำนาจหน้าที่ หรือการงาน และรายได้ ความสะดวกสบาย และโอกาสในการสามารถให้ความช่วยเหลือผู้อื่น

บทปันทุนมลายูปาดานีมีเนื้อหาเน้นการอบรมสั่งสอน ในด้านศาสนา คุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรมประเพณี มารยาทการอยู่ร่วมกันในสังคม มีจุดมุ่งหมายให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Adisti Primi Wulan (2011) ที่กล่าวถึงคุณค่าของการให้การอบรม

สั่งสอนของป็นตนว่า ป็นตนมลายูตั้งอยู่บนคุณค่าหลัก 4 ประการ คือ คุณค่าทางศาสนา คุณค่าทาง
 กิริยามารยาท คุณค่าทางสังคม ละคุณค่าทางวัฒนธรรม คุณค่าดังกล่าวนี้ได้แฝงอยู่ในบทป็นตนซึ่ง
 เนื้อหาเต็มไปด้วยการชี้แนะที่จะแก้ไขหรือเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ติงามแก่เยาวชน คุณค่าทาง
 ศาสนาก็ได้กล่าวถึงการตักเตือนให้ระลึกถึงองค์อัลลอฮ์ ขณะที่คุณค่าทางกิริยามารยาทที่พบใน
 การศึกษาในครั้งนี้คือ การเชิญชวนให้ลูกๆ หรือเยาวชนให้ทำแต่ความดี ส่วนคุณค่าทางสังคมจะ
 สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ของสังคม และคุณค่าทางวัฒนธรรม คือ จะเชิญชวนให้ปกป้องรักษา
 ประเพณีที่ติงาม

5) คุณค่าด้านการรักษาอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ความเป็นมลายูปาดานี สะท้อนได้จากภาษา ศาสนา ประเพณี
 วัฒนธรรม ชาวมลายูปาดานีมีความรักความห่วงหาในอัตลักษณ์ของตนเป็นอย่างยิ่ง ท่ามกลาง
 กระแสอันเชี่ยวกรากของค่านิยมจากภายนอก ทำให้ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งด้าน
 อัตลักษณ์ โดยเฉพาะอัตลักษณ์ด้านภาษา สถานการณ์การถูกคุกคามทางอัตลักษณ์เหล่านี้ย่อมเกิด
 ความห่วงหาในมรดกทางชาติพันธ์ จึงเกิดวรรณกรรมที่พยายามสื่อสารให้ชนรุ่นหลังสืบทอดปกป้อง
 รักษาอัตลักษณ์ของตนมากมาย รวมทั้งในรูปบทป็นตน ดังตัวอย่าง

Berseri pengantin bersanggul suasa,
 Sirih junjung tersusun di dulang;
 Pantun di sayangi di pelihara bahasa,
 Tetap kekal dan terus gemilang.

(No. 391)

Sungguh cantik burung merpati,
 Sukar ditangkap atau dipikat jerat;
 Bahasa Melayu memikat hati,
 Setia pertahan sepanjang hayat.

(No. 393)

สง่าราศีคู่สมรส ท่ามวยผม
 ทูนชั้นหมาก เรียงสาวงามในถาด
 ป็นตนเป็นที่รัก เป็นผู้รักษาภาษา
 ยืนยงมั่นคง เปล่งประกาย

สวยจริงหนอ นกพิราบ
 ยากที่จะจับ หรือผูกล่าม
 ภาษามลายู ผูกมัดใจ
 ปกป้องรักษา ตลอดชีวิต

6) คุณค่าด้านการเยียวยาและโน้มน้าวจิตใจ

ป็นตนใช้ภาษาที่นุ่มนวล ใช้สำนวนที่แหลมคม มีการสัมผัสเสียงที่ไพเราะ ง่ายใน
 การจดจำ เป็นสิ่งคอยย้ำเตือนสติ หรือเยียวยาความรู้สึกของคนได้ นับเป็นสื่อที่ใช้วรรณศิลป์ที่
 สามารถเข้าถึงความรู้สึกของคนได้อย่างลุ่มลึก ดังอธิบายในบทป็นตน ต่อไปนี้

Cantik sungguh bunga melati,
Rimbun setaman bunga cempaka;
Pantun menusuk di dalam hati,
Menjadi pengubat jiwa yang luka.

(No. 69)

Sejarah menarik kampung Serkam,
Nangka masak nampak tergantung;
Bahasanya lembut tajam menikam,
Seperti jarum menusuk ke jantung.

(No. 174)

Sikap pahlawan berkeris sakti
Sifat bersopan nampak terserlah
Lembut menyentuh memaut hati
Jiwa yang keras tunduk mengalah

(No. 390)

สวยจ้งหนอ ดอกมะลิ
พุ่มเต็มสวน ดอกจำปี
ปันตุนแฝงลึก ในจิตใจ
เป็นผู้เยียวยา จิตใจปวดร้าว

ประวัติน่าสน บ้านเซอร์กัม¹²
ขนุนสุก เห็นห้อยอยู่
ภาษานุ่มนวล แหลมทิ่มแทง
เสมือนมีเข็ม ชุกอยู่ในหัวใจ

หมาดนักรบ พกกริชศักดิ์สิทธิ์
ยึดมารยาทงาม หลงใหลยิ่ง
แสนนุ่มนวล ทำให้ตายใจ
จิตใจที่แข็งแกร่ง ก้มยอมปราศัย

2.3 คุณค่าด้านสังคม

การพิจารณาคูณค่าด้านสังคม เป็นการพิจารณาคูณค่าบทประพันธ์ว่า ผู้แต่งมีจุดประสงค์อย่างไรในการจรรโลงสังคม ซึ่งพิจารณาจากทรรศนะ แนวคิด การให้คติเตือนใจ การแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการสอดแทรกไว้ในบทประพันธ์อย่างแนบเนียน จากการศึกษาคุณค่าด้านสังคมในบทปันทุนมลายูปาดานี สะท้อนความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของชาวมลายูปาดานี ที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่างบทปันทุน

Sedikit sebanyak ikan kembung
Biji terung di dalam kain
Duit banyak jangan sombong
Mesti tolong orang miskin

(No. 16)

มีปลาทุ อยู่น้อยนิด
ลูกมะเขือ อยู่ในผ้า
มีเงินมาก อย่าเย่อหยิ่ง
ต้องช่วยเหลือ คนยากไร้

¹² บ้านสะก้า อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

บทปันทุนข้างต้นเป็นตัวอย่างของการส่งเสริมค่านิยมที่ต้งามให้เกิดขึ้นในสังคม ต่างต้องมีส่วนในฐานะเป็นผู้ให้ อาจเป็นด้านความรู้ ด้านกำลังกาย ด้านกำลังใจ โดยเฉพาะด้านกำลังทรัพย์ ความไม่หยิ่งยโส นับเป็นจริยธรรมที่น่ายกย่อง เพราะเมื่อไร้ความหยิ่งยโส เขาจะเป็นคนถ่อมตน จะมองเห็นความยากลำบากที่สังคมกำลังประสบ และเห็นว่าเป็นหน้าที่ของตนที่ต้องทำเพื่อสังคม ค่านิยมในการเป็นผู้ให้ ต้องยอมรับว่านอกจากเป็นคุณลักษณะดั้งเดิมของชาวมุสลิมแล้ว ศาสนาอิสลามมีส่วนเป็นอย่างมาก ในการช่วยส่งเสริมให้เป็นคนมีอบนผ่านหลักปฏิบัติในศาสนา เช่น การบริจาคซากาตหรือทานประจำปี หมายถึง ทรัพย์สินส่วนเกินจำนวนหนึ่ง จะเป็นภาคบังคับก็ต่อเมื่อจำนวนผลผลิต ผลเก็บเกี่ยว หรือทรัพย์สินนั้นมีเกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งมุสลิมต้องจ่ายให้แก่ผู้ที่มีสิทธิได้รับเมื่อครบรอบปี โดยปกติอยู่ในอัตราร้อยละ 2.5 ของทรัพย์สินที่มี ถ้ามุสลิมคนใดมีทรัพย์สินเงินทอง สินค้าที่เหลือในรอบปีแล้วไม่ทำการบริจาค ผู้นั้นถือเป็นผู้หนึ่งที่ทำผิดบัญญัติของอิสลาม และยังถือเป็นการผิดกฎหมายในบางประเทศที่ใช้กฎหมายอิสลาม ในประเทศไทยมุสลิมจำเป็นต้องจ่ายทั้งชะกาตและกาซี การมีฐานะร่ำรวยในทัศนะของอิสลาม จึงหมายถึงการมีโอกาสมากขึ้นในการทำบุญช่วยเหลือผู้ยากจนและกลุ่มที่สามารถรับทานได้¹³

ค่านิยมที่ชาวมุสลิมได้รับจากศาสนาอิสลาม ถือเป็นการยกระดับหลักปฏิบัติในสังคมให้มีความชัดเจนและเป็นที่ยอมรับร่วมกันมากขึ้น วรรณกรรมจึงเป็นสื่อสำคัญในการถ่ายทอดค่านิยมเหล่านี้สู่สังคม โดยเฉพาะวรรณกรรมกิตาบหรือตำราศาสนา ส่วนปันทุนอาจเป็นวรรณกรรมเดียวของชาวมุสลิมที่สามารถปรับตัวเอง นำมาใช้กับทุกบริบทอย่างแท้จริง จึงเป็นวรรณกรรมที่มีบทบาทในการจรรโลงสังคมมุสลิมอย่างยาวนาน ดังที่ ดร.ฮามีดิน สะนอ (2560, ธันวาคม 17) กล่าวว่า

“บทบาทของปันทุนในสังคมนั้นมีมากมายยิ่ง ดังสังเกตว่ามีปันทุนสำหรับเด็กๆ ปันทุนสำหรับคนหนุ่มสาว ปันทุนผู้ใหญ่ เพื่อการสื่อสารที่เหมาะสมกับระดับวัย มีเนื้อหาที่ครอบคลุมทั้งด้านศาสนา บุญคุณ กิริยามารยาท การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว และในสมาชิกของสังคมหมู่บ้าน และด้านอื่นๆ บทบาท ดังกล่าวนี้มีหน้าที่ในการขัดเกลาสังคมโดยตรง ด้วยภาษาที่งดงาม เนื้อหาที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม รากเหง้าของปันทุนคือ การให้การศึกษาในอดีตยังไม่มีระบบโรงเรียน ปันทุนได้ทำหน้าที่เสมือนครูที่คอยสั่งสอนโดยสอดแทรกในทุกๆ อริยบทของสังคมมุสลิม ปันทุนเป็น "Messej pendidikan /Educational message"

¹³ ผู้มีสิทธิรับทานได้ในอิสลาม ประกอบด้วย 1) คนขัดสน ที่รายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย 2) คนยากจน ที่ไม่มีทรัพย์สินและไม่มียาวยได้ 3) เจ้าหน้าที่ดูแลชะกาต 4) มุอัลลีฟ คนต่างศาสนาที่เป็นมิตรกับชาวมุสลิม 5) โถกาส โถกเชลยศึก 6) คนติดหนี้ 7) ในหนทางของอัลลอฮ์ เช่นสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล และ 8) คนเดินทาง ผู้ลัดถิ่น เช่นนักศึกษาผู้เดินทางไปศึกษาต่างถิ่น

2.4) คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

การประพันธ์วรรณกรรมย่อมประกอบด้วยถ้อยคำ เนื้อหาสาระและกลวิธีการเขียนแบบต่างๆ ซึ่งสามารถนำงานประพันธ์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ เช่น ในแง่จดจำถ้อยคำสำนวนไปใช้เพื่อความสนุกสนาน ความไพเราะ ส่วนเนื้อหาสาระอาจนำไปใช้ในแง่ได้คติข้อเตือนใจ ได้ความคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อชีวิต ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ การนำคุณค่าของงานประพันธ์ไปใช้ได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถและ ประสบการณ์ของผู้อ่าน ที่จะวิเคราะห์เพื่อเลือกจดจำคิดและนำไปใช้ตามกำลังความคิดของตน จากการศึกษาคุณค่าของบทปันทุน พบว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้หลายทาง ดังนี้

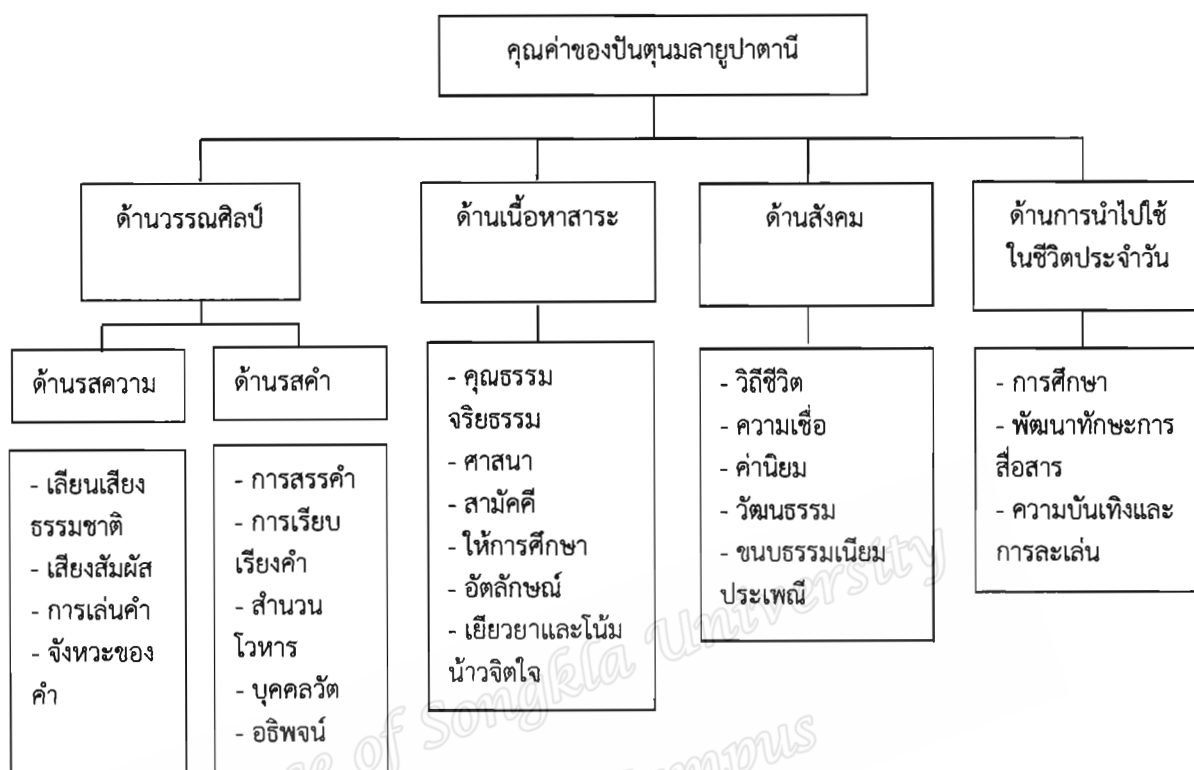
(1) ด้านการศึกษา ในบทปันทุนหลายบท จะให้ข้อคิดเกี่ยวกับการศึกษาเล่าเรียน มีคำสอนที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการศึกษา นอกจากนี้ปันทุนยังเป็นสื่อที่ปรากฏองค์ความรู้ที่กว้างขวาง ครอบคลุมเกือบทุกมิติของสังคม จึงสามารถนำมาปรับใช้ประกอบการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี

(2) ด้านการพัฒนาทักษะการสื่อสาร ปันทุนเป็นวรรณกรรมที่ใช้ภาษาสวยงาม กระชับแต่ลุ่มลึก สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพูดสื่อสารในชีวิตประจำวันได้

(3) ด้านการใช้เพื่อความบันเทิงและการละเล่น ปันทุนมีความยืดหยุ่นทั้งการปรับเปลี่ยนเนื้อหา และการนำไปใช้ในโอกาสต่างๆ เช่น การขับร้องเป็นเพลงประกอบการละเล่นต่างๆสำหรับเด็ก เพลงกล่อมเด็กนอน หรือการขับร้องทั่วไป โดยไม่จำเป็นต้องใส่ทำนองก็ได้ เพราะปันทุนมีเสียงสัมผัสและลักษณะการอ่านที่มีการใช้โทนเสียงและการเว้นวรรคเป็นการเฉพาะอยู่แล้ว หากอ่านอย่างถูกต้องย่อมสร้างความไพเราะยิ่ง

ความหลากหลายของคุณค่าในปันทุนมลายุดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงความเป็นเครื่องมือในการใช้ขัดเกลาสังคมอย่างครบถ้วน ทั้งด้านภาษา และค่านิยมในสังคม ดังสรุปเป็นแผนผังดังนี้

ภาพประกอบ 4 คุณค่าของปันทุนมลายูปัตตานี

ตอนที่ 3 ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ในปันทุนมลายูปัตตานี

ผลการสังเคราะห์ในส่วนนี้ตอบคำถามการวิจัยข้อ 2 เรื่ององค์ความรู้ใดบ้างในปันทุนมลายูปัตตานีที่สามารถใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ปันทุนแต่เดิมเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ ไม่มีการบันทึกในเอกสาร แต่นำไปใช้ในสังคมตามวิถีชีวิตประจำวัน เกิดการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ต่อมาเริ่มมีการจดบันทึก มีผู้รวบรวมเป็นเอกสารเพื่อป้องกันการสูญหาย มีการประพันธ์ปันทุนใหม่ๆ ตามสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ปันทุนจึงเกิดขึ้นจากบริบทแวดล้อมของสังคมมลายูในแต่ละยุคสมัย บทปันทุนจึงเป็นแหล่งสะสมองค์ความรู้ในด้านต่างๆ มากมาย ล้วนสะท้อนถึงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของชาวมลายู ถึงกับมีผู้กล่าวว่า ถ้าอยากรู้จักชาวมลายูอย่างลึกซึ้ง ถึงแนวคิด ค่านิยม ความเชื่อ แล้ว ควรทำความเข้าใจกับบทปันทุนของพวกเขาเสียก่อน

จากการศึกษาวิเคราะห์บทปันทุนที่รวบรวมได้ในการวิจัยในครั้งนี้ ค้นพบองค์ความรู้มากมายในบทปันทุน ทั้งด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ศาสนาและความเชื่อ เป็นต้น ในขั้นตอนการสังเคราะห์องค์ความรู้จากปันทุนนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลปันทุนที่วิเคราะห์แบ่ง

ประเภทตามปรากฏในตอนที่ 1 และการวิเคราะห์คุณค่าของป็นตุนตามปรากฏในตอนที่ 2 มาสังเคราะห์ตามทฤษฎี Penkaedahan Melayu ของ Hashim Awang (2004) ที่มองวรรณกรรมมลายูใน 2 ประเด็นหลักที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน คือ

- 1) หลักการด้านธรรมชาติ (Alamiah) ประกอบด้วย ด้านการนำไปใช้ (Gunaan) ด้านศีลธรรม (Moral) และด้านการทำนายสัญลักษณ์ (Firasat)
- 2) หลักการด้านศาสนา (Keagamaan) ประกอบด้วย ด้านการเชิญชวน (Dakwah) ด้านสังคม (Kemasyarakatan) และด้านวรรณศิลป์ (Seni)

ตามหลักทฤษฎี Pengkaedah Melayu ที่มองวรรณกรรมเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์โดยมนุษย์ เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ ตามความจำเป็นหรือความต้องการของสังคม โดยใช้ศิลปะในการสื่อสารที่สามารถจรรโลงสังคมได้ แต่ต้องไม่ละเมิดค่านิยมที่ดำรงในกรอบศาสนาอิสลาม จากการวิเคราะห์คุณค่าของป็นตุนในด้านต่างๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้น แสดงให้เห็นจุดมุ่งหมายของป็นตุนที่ต้องการเห็นสังคมที่มีศีลธรรม ด้วยการขัดเกลาสังคมตามค่านิยมอิสลาม โดยใช้ภาษาที่สวยงาม เป็นศิลปะในการสื่อสารในรูปแบบร้อยกรอง ป็นตุนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการธำรงรักษาภาษามลายู วัฒนธรรมมลายู และศาสนาอิสลาม โดยทั้ง 3 ประการดังกล่าว เป็นอัตลักษณ์สำคัญของชาวมลายูที่ต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ดังจะกล่าวในแต่ละด้านต่อไปนี้

3.1 ป็นตุนกับสุนทรียภาพทางภาษาในการขัดเกลาสังคมของชาวมลายู

จากการสังเกตในปัจจุบัน ชาวมลายูปาตานีจำนวนมากไม่มีโอกาสได้สัมผัสกับป็นตุนเลย อาจมีบ้างเล็กน้อยในช่วงวัยเรียนในโรงเรียนตาดีกาและผ่านการอ่านป็นตุนเพื่อความสนุกสนานตามเวทีกิจกรรมที่จัดขึ้นตามหมู่บ้าน แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายที่เป็นการเรียนรู้แค่ฉันทลักษณ์ ไม่ได้เรียนรู้ด้วยความเข้าใจในคุณค่าต่างๆ ที่มีอยู่ในป็นตุน ซึ่งสถานการณ์ในลักษณะดังกล่าวนี้ย่อมเป็นเรื่องที่น่าวิตกสำหรับสถานการณ์ของป็นตุนในอนาคต ย้อนแย้งกับสิ่งที่เป็นที่รับรู้โดยทั่วไปว่า ในอดีตป็นตุนถูกใช้อย่างกว้างขวางในสังคมมลายูปาตานี มีการใช้ป็นตุนในทุกโอกาส แม้แต่การพูดคุยสื่อสารประจำวันก็จะสอดแทรกป็นตุนอยู่เสมอ ป็นตุนในบางครั้งจึงดูเหมือนว่าเป็นส่วนหนึ่งของภาษามลายู เป็นทักษะทางการสื่อสารมากกว่าการนำมาประพันธ์เป็นกาพย์กลอนเพื่อเล่าเรื่องใดเป็นการเฉพาะ

ความจริงแล้วในสังคมมลายูปาตานี มีวรรณกรรมที่โดดเด่น สามารถจรรโลงสังคมอยู่หลายประเภท แต่ทำไมต้องเป็นป็นตุนในฐานะวรรณกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นมลายูจากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทั้งประวัติความเป็นมา กลุ่มผู้ใช้ และคุณค่าต่างๆ ในป็นตุนมลายูปาตานี สามารถตอบคำถามข้างต้นได้ด้วยเหตุผล 3 ประการดังนี้ (1) ป็นตุนเป็นวรรณกรรมดั้งเดิม

ของชาวมลายู (2) ปันตุนครอบคลุมกลุ่มผู้ใช้ในทุกระดับชั้นของสังคม และ (3) ปันตุนถูกนำมาใช้ในทุกสถานที่และโอกาสในสังคม ดังจะกล่าวในรายละเอียดของแต่ละข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1 ปันตุนเป็นวรรณกรรมดั้งเดิมของชาวมลายู มีมาก่อนการเข้ามาของศาสนาฮินดู พุทธ และอิสลาม ปันตุนเป็นเป็นสื่อเพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก เฉพาะสำหรับชาวมลายู และมีคุณลักษณะพหุวัฒนธรรม พหุภาษา และพหุศาสนา ซึ่งรับมาผ่านการปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอกของชาวมลายูปัตตานีตลอดช่วงเวลาที่ยาวนานของประวัติศาสตร์ปัตตานี แม้ค่านิยมและคำศัพท์อาจเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา แต่ลักษณะของปันตุนที่ประกอบด้วยส่วนพรรณนาและส่วนความหมายไม่เคยเปลี่ยนแปลง รวมทั้งคุณค่าและสถานะของปันตุนในสังคมก็ไม่เปลี่ยนแปลง ค่านิยมที่ถือเป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชาวมลายูปรากฏชัดเจนในบทปันตุนมลายู ซึ่งค่านิยมเหล่านี้อาจไม่เกี่ยวกับอิทธิพลของศาสนาที่ชาวมลายูเคยนับถือและกำลังนับถือเลยก็ได้ แต่ศาสนาอาจมาเติมเต็มในด้านสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ประกอบด้วย

1) การพูดอ้อมค้อม (Indirectness) การติดต่อสื่อสารระหว่างกันในสังคมชาวมลายูปัตตานี จะนิยมใช้ภาษาที่อ้อมค้อม พูดเปรียบเปรย อุปมา อุปมัย ใช้สิ่งแวดล้อมรอบตัวสื่อถึงสิ่งที่ต้องการบอก ซึ่งชาวมลายูถือว่า เป็นการสื่อสารอย่างสุภาพ มีมารยาท และรู้จักกาลเทศะ และถือว่าการพูดกล่าวอย่างตรงไปตรงมา เป็นความไม่สุภาพ ไม่ให้เกียรติต่อคู่สนทนา จึงถือเป็นเรื่องน่าอับอายในสังคมมลายูหากได้รับการตั้งคำถามในลักษณะตรงไปตรงมา อย่างไรก็ตามการใช้ประโยคอ้อมค้อมหรือเปรียบเปรย จำเป็นต้องสามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน ไม่คลุมเครือด้วย

ชาวมลายูจะหลีกเลี่ยงการใช้คำที่อาจกระทบความรู้สึกของคนอื่น ซึ่งอาจเป็นต้นเหตุของปัญหาอื่นๆ ตามมา เหตุนี้จึงเป็นผลว่า ทำไมชาวมลายูจึงจะไม่กล่าวถึงบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยตรง แต่จะถูกอธิบายอาการต่างๆ ด้วยสื่อแวดล้อมอื่น ซึ่งผู้รับสารสามารถเข้าใจและรับรู้ได้อย่างไม่กตสัน ถือเป็นการกระทำที่ส่งส่งทางการสื่อสารของชาวมลายู ทั้งนี้การกระทำต่างๆ ของชาวมลายูตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม (Budi) ซึ่งเป็นคำที่สื่อความหมายได้กว้าง ครอบคลุมถึง จิตใจ มารยาท สติปัญญา และ พฤติกรรม สามารถกล่าวได้ว่า คุณธรรมจริยธรรม เป็นศูนย์กลางของความคิดของชาวมลายูเลยทีเดียว สอดคล้องกับ Sigrid Spangenberg (2014) ในการศึกษาบทบาทของปันตุนในสำนวนคำพูดของชาวมลายู (The function of *pantun* in Malay speech) พบว่าชาวมลายูได้สะท้อนตัวตนของเขาอย่างชัดเจนผ่านวรรณกรรมปันตุน เป็นชนที่ให้ความเคารพอย่างสูงส่งในค่านิยมทางสังคม หลีกเลี่ยงการใช้สำนวนคำพูดที่ส่งผลโดยตรงต่อความรู้สึกที่จะสร้างความไม่สบายใจ คับแค้น หรือ อับอาย ชาวมลายูจึงชอบใช้การเปรียบเปรย โดยใช้ธรรมชาติรอบตัวเป็นตัวกลางสื่อถึงแทน ความเป็นอัตลักษณ์ที่ไม่ชอบการพูดอย่างตรงไปตรงมาของชาวมลายูสะท้อนได้จากลักษณะเด่น คือ ความเขินอาย อดกลั้น ให้ความเคารพ ถ่อมตน บริสุทธิ์ใจ และรู้บุญคุณ

2) การใช้คำที่มีความนุ่มนวล ชาวมลายูอาศัยอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ เป็นชุมชนหมู่บ้านที่สมาชิกมีการติดต่อไปมาหาสู่กันอย่างใกล้ชิด ร่วมด้วยช่วยกันในกิจกรรมของส่วนรวม หรือส่วนตัว การป้องกันภัยอันตรายจากภายนอก การอบรมเสริมความรู้จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนในชุมชน การว่ากล่าวชี้แนะ หรือกล่าวตักเตือนเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ทั่วไปในสังคมมลายู ทั้งในฐานะพ่อกับลูก หรือผู้อุโสกับเยาวชนในหมู่บ้าน เป็นต้น แต่การว่ากล่าวตักเตือนในสังคมมลายูมีอัตลักษณ์โดดเด่นในเรื่องการใช้สำนวนภาษาที่นุ่มนวล แต่แหลมคม จดจำได้ง่าย ถือเป็นความสามารถด้านการสื่อสารของชาวมลายูที่นับวันจะสูญหายไปจากคนรุ่นใหม่ไปทุกที

3) การระมัดระวังความรู้สึกของผู้อื่น ความเกรงใจ เคารพ และให้เกียรติผู้อื่น ถือเป็นกาลเทศะที่ชาวมลายูยึดถือเป็นอย่างมาก การรู้จักสัมมาคารวะต่อผู้อุโสกว่า และผู้ใหญ่ให้ความรักใคร่เอ็นดูเด็กๆ เป็นความสมดุลของการปฏิสัมพันธ์กันในสังคม ลักษณะการให้การอบรมสั่งสอนหรือการตักเตือนที่ปรากฏในปັນตุนที่มีคุณภาพ จึงมักมีช่องว่างหรือช่วงห่างระหว่างสิ่งที่ต้องการสื่อกับความรู้สึกของคนรับสื่อ ช่วงห่างดังกล่าวนี้มักจะใช้สภาพแวดล้อมรอบตัวเป็นตัวกันความรู้สึกและขณะเดียวกันก็เป็นตัวนำสื่อบอกความมุ่งหมายที่ต้องการ ดังสังเกตจากบทปັນตุนต่อไปนี้

Cedak air dengan baldi	ตักน้ำ ด้วยถัง
Cedak nasi dengan senduk	ตักข้าว ด้วยทัพพี
Baik ikut resmi padi	ยึดตามธรรมชาติรวงข้าวดีกว่า
Semakin berisi semakin tunduk	ยิ่งเข้าเนื้อ ยิ่งโค้งงอลง

บทปັນตุนข้างต้นต้องการสอนเรื่องการรู้จักวางตัวในสังคม อย่าเป็นคนโอ้อวดเมื่อเรามีดี ไม่ว่าจะเป็นด้านทรัพย์สินเงินทอง ความรู้ความสามารถ หรือยศตำแหน่ง บทปັນตุนอาจใช้เสียดสีหรือตักเตือนคนที่มีนิสัยโอ้อวด แต่เกรงจะกระทบกับความรู้สึกของผู้รับการติเตือน จึงใช้สำนวนมลายู “*ikut resmi padi, makin berisi makin tunduk*” (ตามธรรมชาติรวงข้าว ยิ่งเข้าเนื้อ ยิ่งโค้งงอลง) มาเปรียบเปรย รวงข้าวจึงเป็นช่องว่างและตัวเชื่อมระหว่างความรู้สึกและสื่อในการสื่อสาร อัตลักษณ์ของทักษะทางการสื่อสารเหล่านี้ มีปรากฏอยู่ในปັນตุนเป็นจำนวนมาก ซึ่งหากไม่ทำความเข้าใจปັນตุนก็มิอาจเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของชาวมลายูได้อย่างลึกซึ้ง เช่นเดียวกันหากเยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่ได้สัมผัสและซึมซับปັນตุน อัตลักษณ์ทางการสื่อสารเหล่านี้ก็จะหายไปจากตัวตนของชาวมลายูไปด้วย ดังคำกล่าวของนางนิโล ดือราเซะ (2560, มกราคม 12) ผู้รู้ปັນตุนจากอำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส ที่อธิบายถึงปัญหาในการสื่อสารกับเด็กยุคปัจจุบันว่า

“...เด็กสมัยนี้มีอาจพูดตักเตือนเชิงเปรียบเทียบ อ้อมค้อมได้เลย เพราะพวกเขาจะไม่เข้าใจ ต้องว่ากล่าวอย่างตรงไปตรงมา แต่ต้นคุ่นเคยกับการพูดอ้อมค้อมมากกว่า...”

อัตลักษณ์ที่กล่าวมาข้างต้นที่พบในบทปันทุนมลายูปาตานี สอดคล้องกับการศึกษาของ Haryati Shafii (2010) ต่อบทปันทุนในประเทศอินโดนีเซียต่อปรัชญาของชาวมลายูที่พบว่า การอนุรักษ์ไว้ซึ่งการพรรณนาธรรมชาติในวรรณศิลป์มลายูโดยเฉพาะปันทุนนั้นมีความสำคัญยิ่ง สืบถึงการพัฒนายั่งยืนในสังคมมลายู ซึ่งให้เห็นถึงการใช้การเปรียบเทียบในการสื่อสารของชาวมลายูซึ่งไม่นิยมกล่าวอย่างตรงไปตรงมา นับเป็นกิจกรรมภาษาที่สูงส่ง ความสุภาพ ความเกรงใจ และความนอบน้อม ชาวมลายูจึงระมัดระวังยิ่งในการพูดจา การปฏิสัมพันธ์ในสังคม ปันทุนสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดปรัชญามลายูอย่างครบถ้วน ทั้งด้านการศึกษา การอบรมสั่งสอน สาระความรู้ การอนุรักษ์ ปันทุนเป็นการคงไว้ซึ่ง มรดกสืบทอด และพินัยกรรม สู่ชนรุ่นหลัง เป็นสื่อการศึกษาของเยาวชนรุ่นใหม่

ข้อที่ 2 ปันทุนครอบคลุมกลุ่มผู้ใช้ในทุกระดับชั้นของสังคม ปันทุนเป็นวรรณกรรมที่ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ใช้ ไม่กำหนดเพศ อายุ และบทบาทหน้าที่ในสังคม เป็นวรรณกรรมมลายูที่มีความดั้งเดิม มีการใช้ปันทุนในทุกกลุ่มคนในสังคม และด้วยเหตุที่ปันทุนถูกใช้เพื่อสื่อถึงความคิด ความรู้สึกของคนทุกระดับชั้นในสังคม ปันทุนจึงเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างหนึ่ง ที่เผยให้เห็นสภาพจริงของโครงสร้างทางสังคมของชาวมลายูในอดีต ความเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงได้ในทุกระดับชั้นของสังคม สังเกตได้จากเนื้อหาของปันทุนที่แบ่งประเภทตามลักษณะของผู้ฟังออกเป็น 3 ประเภท คือ ปันทุนสำหรับเด็ก ปันทุนสำหรับคนหนุ่มสาว และปันทุนสำหรับผู้ใหญ่

ข้อที่ 3 ปันทุนถูกนำมาใช้ในทุกสถานที่และทุกโอกาสในสังคม ปันทุนเป็นสื่อที่ชาวมลายูนำมาใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน เพื่อการอบรมสั่งสอนและขัดเกลาสังคม ปันทุนเป็นเสมือนเครื่องปรุงรสในอาหาร หากไม่นำไปเติมใส่รสชาติคงจืดชืด จะไม่ติดใจในรสชาติ ฉะนั้นการพูดที่เสริมเติมด้วยปันทุนจึงแตกต่างในด้านประสิทธิภาพในการสื่อสาร ที่มีมากกว่า ลึกซึ้งกว่า ไพเราะกว่า และ กระแทกกระทอนความรู้สึกมากกว่า แต่เป็นการกระแทกอย่างนุ่มนวลหรือสะกิดด้วยภาษาโวหาร ความเป็นมรดกส่วนรวม เป็นแหล่งขุมความรู้ เป็นสื่อพัฒนาการทางภาษาของทุกกลุ่มคนในสังคมของปันทุน คุณลักษณะของปันทุนที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสื่อได้ผ่านบทปันทุนที่ว่า

Pantun Melayu wadah pusaka	ปันทุนมลายู มรดกส่วนรวม
Jadi panduan kiasan bahasa	เป็นที่รวม ภาษาเปรียบเทียบ
Mempertingkat ilmu mertabat bangsa	เสริมความรู้ ยกระดับภาษา
Demi sejahtera rakyat jelata	เพื่อความสุข ของชาวประชา

จากทั้งสามประเด็นที่กล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า ปันตุนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมากกับวิถีชีวิตชาวมลายู ปันตุนถือว่าเป็นศิลปะทางภาษาที่เกิดขึ้นจากวัฒนธรรมของชาวมลายูเอง สะท้อนแนวคิดและวิถีชีวิต ส่วนการนำไปใช้สามารถนำไปใช้ได้ในทุกๆ โอกาส รวมทั้งการประยุกต์ใส่ท่วงทำนองขับเป็นเพลงเพื่อความบันเทิงได้ด้วยเช่นกัน คุณค่าของปันตุนมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม การศึกษาบทปันตุนจึงไม่ใช่แค่ศึกษาเฉพาะลักษณะการประพันธ์หรือประเภทของเนื้อหาแต่เพียงเท่านั้น แต่ต้องศึกษาถึงความเป็นนามธรรมของรากเหง้าทางความคิดของชาวมลายูที่นำไปสู่การถ่ายทอดออกมาในรูปของปันตุน ลักษณะเฉพาะดังกล่าวนี้ ถือเป็นอัตลักษณ์ของชาวมลายู เป็นประเพณีและวิถีชีวิตในการเสริมสร้างค่านิยมที่ฝังงมให้เกิดขึ้นในสังคม ให้เป็นสังคมที่ยืนอยู่บนวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งจะเป็นฐานที่มั่นคงในการปฏิสัมพันธ์กับสังคมไร้พรมแดนในปัจจุบัน เพราะถ้าปราศจากความเป็นตัวตนที่ชัดเจนแล้วย่อมเกิดความสับสนในบทบาทหน้าที่ ขอบเขตและเป้าหมายในการปฏิสัมพันธ์กับสังคมอื่น มีโอกาสสูงที่จะทำให้สังคมของตนอ่อนแอลง ข้อวิพากษ์ดังกล่าวนี้ ดร.อับดุลรอแม ะหะยีหะซา (2560, ธันวาคม 27) ได้กล่าวไว้ว่า

“ชนชาติใดที่ปราศจากวัฒนธรรมของตนเองแล้ว การดำรงอยู่ของชนชาตินั้นจะสาบสูญไปจากหน้าแผ่นดิน”

3.2 ปันตุนกับบทบาทในการธำรงรักษาวัฒนธรรมมลายู

จากการวิเคราะห์คุณค่าด้านเนื้อหาสาระดังได้กล่าวไปแล้ว สามารถกล่าวได้ว่า ปันตุนมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสื่อสาร ถ่ายทอดความคิด เจตนารมณ์ และอัตลักษณ์มลายูสู่สังคม ผ่านการนำไปใช้ในรูปแบบ และโอกาสต่างๆ トラบใดที่ปันตุนสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคม คุณลักษณะแห่งการขัดเกลาสังคมที่มีอยู่ในปันตุน จะอำนวยความสะดวกให้ผู้เสพปันตุนได้ตระหนักถึงคุณค่าในด้านต่างๆ เกิดคนดี สังคมดี อันเป็นความมั่นคงในการดำเนินชีวิตประการหนึ่ง ทั้งนี้บทบาทของปันตุนในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม สามารถกล่าวแยกย่อยได้ดังนี้

1) ปันตุนถูกใช้ในกิจกรรมทางสังคมมลายูในด้านศิลปวัฒนธรรม ศาสนา และประเพณี

ในอดีตกิจกรรมต่างๆ จะถูกเติมเต็มด้วยการขับร้องโต้ตอบในรูปปันตุนอยู่เสมอ ผู้มีความสามารถด้านการขับปันตุน จะได้รับการเชิดชูเป็นที่นิยมชมชอบในสังคม ในปัจจุบันแม้บทปันตุนดั้งเดิมได้ลดน้อยถอยลง แต่ถูกแทนที่ด้วยบทปันตุนสมัยใหม่ ที่ประพันธ์ขึ้นมาตามสถานการณ์ใหม่ แต่ยังคงคุณค่าในการให้การอบรมสั่งสอนเหมือนเดิม

2) ปันตนเป็นสื่อเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกและความต้องการ

การถ่ายทอดความรู้สึกหรือความต้องการ ซึ่งเป็นสิ่งนามธรรม สามารถแสดงออกผ่านสีหน้า น้ำเสียง หรือท่าทาง แต่การถ่ายทอดความรู้สึกหรือความต้องการผ่านบทปันตนในลักษณะการเปรียบเปรย อุปมา อุปมัย ด้วยสภาพแวดล้อมรอบตัว ทำให้สามารถอธิบายความรู้สึกได้ชัดเจน เข้าใจง่าย โดยไม่จำเป็นต้องแสดงออกในรูปท่าทางหรือน้ำเสียง ซึ่งอาจกระทบกับความรู้สึกของผู้รับสารได้มากกว่า ถือเป็นวัฒนธรรมการสื่อสารที่สูงส่งยิ่งของชาวมลายู

3) ปันตนเป็นสื่อสร้างความบันเทิง สนุกสนาน

อิทธิพลของปันตนในสังคมมลายูปัตตานีในด้านเป็นสื่อสร้างความบันเทิงและสนุกสนาน สะท้อนได้จากบทปันตนดั้งเดิมที่ใช้เป็นเพลงกล่อมเด็ก เพลงประกอบการละเล่นสำหรับเด็กๆ เพลงบาตีเก รวมทั้งภาษาที่ปรากฏใน*นวนิยายกุลิต* (หนังสือ) ในปัจจุบันยังพบมีการใช้มากที่สุด ในรูปเพลงบาตีเก แต่ในปัจจุบันได้รับความนิยมน้อยลงไปเมื่อเทียบกับอดีต

4) ปันตนเป็นสื่อการอบรมสั่งสอนเพื่อขัดเกลาสังคม

เนื้อหาในปันตนส่วนมากแล้วมุ่งให้การอบรมสั่งสอน ปันตนถูกนำไปใช้ในทุกระดับวัย และทุกโอกาส ปันตนจึงเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงปัจเจกบุคคลพร้อมก็นำสาระที่สามารถขัดเกลาสังคมสู่ค่านิยมและอัตลักษณ์ที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะด้านคุณธรรม จริยธรรม ความมีคุณธรรม จริยธรรมในปัจเจกบุคคล ทำให้สังคมมีกฎเกณฑ์ในเรื่องของความประพฤติของมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์เอง หรือเกิดจากกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคมในเรื่องของการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม มนุษย์ผู้เจริญใช้เป็นแนวทางในการควบคุมตนเอง ทำให้การรู้จักไตร่ตรอง แยกแยะว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ กฎเกณฑ์ในทางสังคมดังกล่าวนี้เป็นที่ยอมรับกันว่า เป็นสิ่งดีงามควรประพฤติปฏิบัติเป็นเครื่องมือในการกำกับบุคคล ให้คิดดีและทำดี สถานะนี้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในจิตใจของบุคคลผู้เจริญทุกขณะ แม้กระทั่งการแสดงกริยาอาการออกสู่ภายนอกและ เป็นเครื่องกำกับบุคคลมิให้ตกไปสู่ที่ต่ำทราม การมีคุณธรรม จริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะคุณธรรม จริยธรรมเป็นเรื่องของความประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมจะทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ เว้นสิ่งควรเว้น ทำสิ่งควรทำ หากคนในสังคมต่างก็มีคุณธรรม จริยธรรมจะทำให้พบแต่ความสุข การงานเจริญก้าวหน้า อัตราของคนชั่วลดน้อยลง ความสัมพันธ์ของมนุษย์ก็จะดำเนินไปในทางสร้างสรรค์สามารถลดปัญหา และขจัดปัญหาที่จะเกิดขึ้นแก่ตน สังคม และประเทศชาติได้

5) ปันตุนเป็นสื่อสะท้อนแนวคิด ทศนคติในสังคมมลายู

ปันตุนมีรากเหง้าของความเป็นวรรณกรรมมลายูดั้งเดิม บทปันตุนเกิดจากสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ในสังคมมลายู การว่ากล่าวตักเตือน หรือให้ข้อคิดวางอยู่บนพื้นฐานค่านิยมในสังคม ซึ่งในปัจจุบันเกือบทุกมิติในสังคมมลายูเป็นค่านิยมที่อยู่ในกรอบของศาสนาอิสลาม บทปันตุนดั้งเดิมจำนวนไม่น้อยที่สื่อสะท้อนถึงทศนคติของชาวมลายูในอดีตต่อเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ถือเป็นการบินทักเฝ้าระวังเรื่องความจริงที่เกิดขึ้น ณ ช่วงเวลาหนึ่ง หรือสถานที่หนึ่ง ซึ่งการจะทำความเข้าใจความเข้าใจแนวคิด และทศนคติของชาวมลายูในอดีต จำเป็นต้องทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมในช่วงเวลานั้นด้วย เพราะแนวคิดหรือทศนคติที่เกิดขึ้น ณ ช่วงเวลาหนึ่ง หรือสถานที่หนึ่ง แต่ไม่อาจสื่อความหมายเดียวกัน ณ ช่วงเวลาหรือสถานที่ที่ต่างกัน เพราะวัฒนธรรมหรือค่านิยมทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและแตกต่างกันไปตามสถานที่ต่างๆ

3.3 ปันตุนกับการเสริมสร้างค่านิยมในหลักศาสนา

วรรณกรรมปันตุนส่วนมากมีเนื้อหาในลักษณะการเชิญชวนสู่ความดี ทั้งความดีตามค่านิยมในศาสนาอิสลาม และค่านิยมอื่นๆ ในสังคม จากการศึกษาเนื้อหาของปันตุนในด้านผู้ฟัง (Audience) หรือผู้รับสาร ซึ่งประกอบด้วยปันตุนสำหรับเด็ก ปันตุนคนหนุ่มสาว และปันตุนวัยผู้ใหญ่ พบว่าปันตุนทั้ง 3 ระดับวัยดังกล่าว ได้สอดแทรกหลักคำสอนของศาสนาอิสลามไว้อย่างมากมาย ทั้งด้านการปฏิบัติศาสนกิจ กริยามารยาทในสังคม การกตัญญูรู้คุณ และด้านอื่นๆ การสอดแทรกค่านิยมอิสลามในบทปันตุนมลายูปาตานีเกิดจากบริบทแวดล้อมของสังคมมลายูปาตานีเองที่เริ่มรับอิทธิพลของอิสลามมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 11 และแพร่หลายสู่ทุกระดับชั้นในสังคมในคริสต์ศตวรรษที่ 15 ในสมัยการปกครองของพระยาอินทิรา ภายหลังเข้ารับอิสลามได้เปลี่ยนพระนามเป็นสุลต่านอิสมาแอลซาร์ อิสลามจึงได้หยั่งรากลึกในสังคมชาวมลายูปาตานีตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เปลี่ยนความเชื่อ ประเพณี การแต่งกาย จากฮินดู-พุทธสู่อิสลาม รวมทั้งการรับอิทธิพลภาษาอาหรับในฐานะภาษาของพระคัมภีร์อัลกุรอานมาด้วยมากมาย บริบทแวดล้อมของความเป็นอิสลามดังกล่าวได้ซึมซับสู่แนวคิดของนักประพันธ์วรรณกรรม จนเกิดการผลิตและถ่ายทอดวรรณกรรมมลายูแนวอิสลามอย่างมากมาย เช่นเดียวกับกับปันตุน แม้เป็นวรรณกรรมดั้งเดิมของชาวมลายูที่มีมาก่อนอิสลาม ก็ได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาสู่ความเป็นอิสลาม ขณะเดียวกันบทปันตุนที่มีเนื้อหาขัดกับหลักศาสนาอิสลามก็ถูกทอทิ้งไป

การสอดแทรกค่านิยมอิสลามในปันตุนมีความแตกต่างกับวรรณกรรมกิตาบ ซาอีร์ หรือวรรณกรรมอื่นที่มาพร้อมกับศาสนาอิสลาม ซึ่งวรรณกรรมเหล่านี้จะสอดแทรกค่านิยมอิสลามโดยไม่ได้ยึดโยงกับค่านิยมในสังคมมลายูในขณะนั้นมากนัก แต่ยึดโยงกับหลักคำสอนในศาสนาอิสลามเพียงอย่างเดียว ถือเป็นวรรณกรรมที่ทำให้สังคมเกิดความเปลี่ยนแปลง ขณะที่ปันตุนได้สอดแทรกค่านิยมอิสลามโดยทางอ้อมมากกว่าการกล่าวอย่างตรงไปตรงมาและเข้มข้นเหมือนวรรณกรรมกิตาบ

แต่ป็นต้นเน้นการขัดเกลาสังคมอย่างนุ่มนวลบนพื้นฐานของบริบทแวดล้อมของสังคมในขณะนั้น เป็นการผสมผสานค่านิยมอิสลามกับความเป็นท้องถิ่นถิ่นได้อย่างลงตัว ถือว่าสังคมมีส่วนทำให้เกิดวรรณกรรม ขณะเดียวกันวรรณกรรมก็ได้นำความเปลี่ยนแปลงสู่สังคมเช่นกัน วรรณกรรมปันทุนมลายู ปาตานีจึงสามารถสะท้อนค่านิยมอิสลามในสังคมมลายูปาตานีได้เป็นอย่างดี ทั้งในบทปันทุนดั้งเดิมที่ลักษณะเป็นมุขปาฐะ และโดยเฉพาะในบทปันทุนสมัยใหม่ที่ผู้ประพันธ์ส่วนมากมีภูมิหลังได้รับการศึกษาด้านศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี

คำกล่าวที่ว่า วรรณกรรมเป็นกระจกเงาสะท้อนสังคม เพราะวรรณกรรมถือกำเนิดจากบริบทของแต่ละสังคม จึงสอดคล้องกับสถานะของปันทุนเป็นอย่างดี การทำความเข้าใจปันทุนมลายูปาตานีนอกจากเนื้อหาที่สามารถนำมาใช้ในการขัดเกลาสังคมแล้ว ยังสามารถเข้าใจถึงอัตลักษณ์ของชาวมลายูปาตานีที่ประกอบด้วยภาษามลายู วัฒนธรรมมลายู และศาสนาอิสลาม การนิยามความเป็นมลายูจึงสามารถศึกษาผ่านปันทุนได้เป็นอย่างดียิ่ง เพราะตามทฤษฎี Pengkaedahan Melayu แล้ว การนิยามความเป็นมลายูจำเป็นต้องเข้าใจการนิยามธรรมชาติและศาสนาในวรรณกรรมมลายู กล่าวคือ ชาวมลายูจะยึดธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต ตั้งแต่ด้านปัจจัยยังชีพจนถึงการยึดธรรมชาติเป็นครูในการใช้อบรมสั่งสอน โดยผ่านการสะสมประสบการณ์มาอย่างยาวนานตลอดหลายศตวรรษของประวัติศาสตร์ของชาวมลายู จนเป็นภูมิปัญญาในการใช้ธรรมชาติเป็นสัญลักษณ์ในการขัดเกลาสังคมสู่ความมีศีลธรรม โดยคุณค่าในการขัดเกลานั้นต้องอยู่ในขอบเขตของหลักศาสนาอิสลาม เชิงเชิญชวนสู่ความดี เป็นเครื่องมือในการวิจารณ์สังคม โดยใช้ศิลปะทางภาษาที่งดงาม เป็นสุนทรียศาสตร์ในการขัดเกลาสังคมที่อยู่คู่ชาวมลายูมาแต่ดั้งเดิม

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาารูปแบบการนำไปตุนมลายูปาตานีไปใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม

ผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้ตอบคำถามการวิจัยข้อ 3 เรื่องสามารถนำปันทุนมลายูปาตานีไปใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในรูปแบบใดบ้าง

การหารูปแบบในการนำปันทุนไปใช้ ผู้วิจัยคำนึงถึงสถานการณ์ของปันทุนในปัจจุบัน ทั้งในบริบทของผู้ส่งสาร ตัวสาร และผู้รับสาร เพราะปัจจัยทั้งสามด้านดังกล่าว มีผลโดยตรงต่อผลสำเร็จมากน้อยในการสื่อสาร ในฐานะที่ปันทุนเป็นสื่อที่มีลักษณะให้การศึกษา (Educational Message) อยู่แล้ว จึงไม่เป็นที่สงสัยใดๆ ในคุณภาพของตัวสาร แต่เมื่อบริบทการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เยาวชนในปัจจุบันนั้นเป็นที่ชัดเจนยิ่งว่าโรงเรียนมีบทบาทโดยตรง และมีอิทธิพลสูงยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นสถานที่รวมตัวของทั้งผู้ส่งสารและรับสาร นั่นคือ ผู้สอนและผู้เรียน ฉะนั้นรูปแบบการนำปันทุนไปใช้เพื่อให้เกิดผลมากที่สุดจึงมีอาจปลึกหนีไปจากบริบทของโรงเรียน ดังจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

4.1 ปันตุนกับโอกาสในการเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ในสถานศึกษา

วรรณกรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง มีวิวัฒนาการตามสถานการณ์และความจำเป็นในแต่ละยุคสมัย เฉกเช่นเดียวกับปันตุน ในฐานะที่เป็นวรรณกรรมดั้งเดิม กำเนิดขึ้นก่อนที่ชาวมลายูรู้จักการอ่านเขียนเสียอีก แสดงว่าปันตุนได้ผ่านวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน เหตุที่ปันตุนไม่สูญหายไปจากสังคมมลายูเพราะว่า ปันตุนเป็นเพียงศิลปะทางภาษา มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาตามค่านิยมของสังคมเสมอมา ความจริงแล้วคุณค่าของปันตุน ไม่ได้แปรเปลี่ยนแต่อย่างใด แต่สถานการณ์ที่เปลี่ยนไปขึ้นกับผู้ใช้ ฉะนั้นหากเห็นว่า สถานการณ์การใช้ปันตุนในปัจจุบันเบาบางลง จึงต้องมองที่กลไกการเข้าถึงบทปันตุน และกลไกการนำเสนอบทปันตุนว่า ประสบกับปัญหาอย่างไรบ้าง จากการศึกษาพบว่า ความเปลี่ยนแปลงในบริบทของการจัดการศึกษาที่ในอดีตสถาบันครอบครัวมีบทบาทในการดูแลเด็กและเยาวชนมากที่สุด มีโอกาสได้สัมผัสปันตุนผ่านการขับขานในโอกาสต่างๆ ในครอบครัว การละเล่นในหมู่เพื่อน การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนหมู่บ้าน แต่เมื่อเริ่มมีการจัดการศึกษาภาคบังคับ จุดศูนย์กลางของการจัดการศึกษาได้ย้ายไปอยู่ที่ระบบโรงเรียน ด้วยเด็กวัย 3-18 ปี เป็นวัยเรียน ใช้เวลาส่วนใหญ่ที่โรงเรียน โอกาสในการปฏิสัมพันธ์ตามวิถีเดิมลดน้อยลงไป รับค่านิยมใหม่ ภาษาใหม่ โดยไม่ได้นำภูมิปัญญาที่มีค่าในท้องถิ่น เช่น ปันตุน นิทาน และอื่นๆ เข้าสู่ระบบการเรียนรู้ในโรงเรียนแต่อย่างใด องค์ความรู้ใดที่ไม่ได้เข้าสู่ระบบการเรียนรู้ในโรงเรียน มีโอกาสที่จะสูญหายสูงมาก ปันตุนจึงสมควรอย่างยิ่งในการเข้าสู่ระบบโรงเรียนให้ได้มากที่สุด ไม่ว่าจะจัดเป็นหลักสูตรเฉพาะ หรือเป็นรายวิชาเพิ่มเติม การเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ในโรงเรียนของปันตุน มีประโยชน์ทั้งเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ และเพื่อเป็นการอนุรักษ์ปันตุนให้คงอยู่และอำนวยความสะดวกต่อสังคมสืบไป

อย่างไรก็ตาม การฟื้นฟูปันตุนให้กลับมามีบทบาทในสังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้อีกครั้งในปัจจุบัน จำเป็นต้องคำนึงถึงค่านิยมในสังคมเป็นสำคัญ ซึ่งในปัจจุบันค่านิยมที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางที่สุด คือ ค่านิยมในศาสนา บทปันตุนที่สามารถเข้าถึงสังคมได้ง่ายที่สุดจึงเป็นบทปันตุนเชิงอบรมสั่งสอนให้ปฏิบัติตนตามกรอบของอิสลาม แต่ด้วยเหตุที่ปันตุนเป็นวรรณกรรมที่ยืดโยงโดยตรงกับความเข้มแข็งของภาษา การนำปันตุนมาใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม คือ การสื่อสารด้วยปันตุน แล้วใช้คุณค่าที่มีอยู่ในปันตุนเป็นองค์ความรู้ในการขัดเกลาสังคม การดำเนินการในประเด็นนี้ จึงต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำปันตุนไปใช้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นช่องทางที่ประกอบด้วยผู้สื่อสารกับผู้รับสาร สิ่งแวดล้อมที่สามารถเอื้อต่อการดำรงอยู่ของปันตุน และที่สำคัญยิ่งคือ สถานะของภาษามลายูในสังคมปัจจุบัน ซึ่งจากการศึกษาปัจจัยดังกล่าวเห็นว่า ในปัจจุบันสถาบันการศึกษาเป็นสถานที่เหมาะสมที่สุดที่จะนำปันตุนไปใช้

หากมองถึงโอกาสที่จะนำปันตุนไปใช้ในโรงเรียน ในปัจจุบันนับว่าเปิดกว้างมาก เพราะสนองต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 57 และ 58 (2) ที่ได้กำหนดให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาทุกระดับบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในพื้นที่ โดย

นำประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลในชุมชนดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาให้มากที่สุด จากการศึกษาพบว่า มีหลักสูตรที่เหมาะสมที่จะสอดแทรกป็นต้นเพื่อการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมได้มากที่สุด ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550 ของกระทรวงศึกษาธิการ สามารถนำเนื้อหาป็นต้นไปใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในสาระที่ 1 ว่าด้วย ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม และในรายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง
2. หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการ
3. หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2550 ของกระทรวงศึกษาธิการ
4. หลักสูตรอิสลามศึกษาฟัรฎูอีนประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559 ของกระทรวงศึกษาธิการ

การนำองค์ความรู้ป็นต้นสู่การจัดการเรียนรู้ผ่านหลักสูตรดังกล่าวในสถานศึกษานั้นสามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธี ตามความต้องการของแต่ละสถานศึกษา เช่น การจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติม การจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น การสอดแทรกหรือบูรณาการกับรายวิชาต่างๆ ตามความเหมาะสมของเนื้อหา เป็นต้น ป็นต้นสามารถนำไปใช้ได้กับทุกระดับชั้นในสถานศึกษา โดยผู้สอนสามารถคัดเลือกระดับความยากง่ายของภาษาในป็นต้นให้เหมาะสมกับระดับวัยของผู้เรียน และยังสามารถนำป็นต้นไปเสริมแต่งทำนองเป็นเพลงต่างๆ ได้อย่างสนุกสนาน สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของป็นต้นที่เป็นวรรณกรรมเชิงชดเชลาสังคมที่เน้นความสุนทรีย์

4.2 การนำป็นต้นไปใช้ในโรงเรียนตาติกา

ผู้วิจัยเห็นว่า เพื่อให้การนำวรรณกรรมมลายูเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ในโรงเรียนเป็นรูปธรรม และมีความยั่งยืนมากขึ้น จึงได้เสนอรูปแบบการนำป็นต้นมลายูปาดานีไปใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านหลักสูตรอิสลามศึกษาฟัรฎูอีนประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559 ด้วยการจัดทำเป็นคู่มือการสอนจริยธรรมโดยใช้บทป็นต้นมลายูปาดานี เหตุผลที่คัดเลือกหลักสูตรดังกล่าว เพราะว่าเป็นหลักสูตรใหม่ล่าสุด ที่ถือกำเนิดจากท้องถิ่น ด้วยความร่วมมือจากมูลนิธิศูนย์ประสานงานตาติกาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (PERKASA) ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) จึงเป็นหลักสูตรที่มีบริบทความเป็นท้องถิ่นมากที่สุด และมีแนวโน้มจะถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวาง ไม่เพียงเฉพาะในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาติกา) เท่านั้น แต่จะนำไปใช้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาของรัฐ ที่เปิดสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ซึ่งเดิมใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2550

ในขณะที่หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการ นิยมใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นหลัก ส่วนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ว่าด้วย ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ก็สามารถนำไปสอดแทรกในเนื้อหาได้เช่นกัน รวมทั้งยังสามารถสอดแทรกในรายวิชาอื่นๆ ได้อีกด้วย เช่น วิชาประวัติศาสตร์ วิชาภาษามลายู หรือใช้ศึกษาเชิงเปรียบเทียบในวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เป็นต้น แต่เหตุผลที่ผู้วิจัยคัดเลือกเจาะจงนำไปใช้กับหลักสูตรอิสลามศึกษาฟัรฎูฮ์อินประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559 ของกระทรวงศึกษาธิการ เฉพาะในรายวิชา จริยธรรมก่อนนั้น เพราะว่าจากการศึกษาพบว่า กลุ่มที่สามารถเข้าถึงบทป็นต้นได้ง่ายที่สุดคือ กลุ่มนักเรียนในโรงเรียนตาดีกาและนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา และกลุ่มที่สามารถนำไปถ่ายทอดให้นักเรียนได้ดีที่สุดคือ ครูสอนวิชาภาษามลายูและครูสอนวิชาศาสนา และส่วนเนื้อหาในป็นต้นพบว่า เนื้อหาส่วนใหญ่มีลักษณะเชิงให้การอบรมสั่งสอนด้านการประพฤติตนเป็นคนดีของสังคม จึงสอดคล้องกับหลักสูตรและรายวิชาดังกล่าวมากที่สุด

ขั้นตอนการจัดทำคู่มือการสอนจริยธรรมโดยใช้บทป็นต้นมลายูปัตตานี ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาฟัรฎูฮ์อินประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559 ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ศึกษารายละเอียด หลักสูตรอิสลามศึกษาฟัรฎูฮ์อินประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559 โดยเฉพาะในสาระวิชาอัคลาก (จริยธรรม)
- 2) คัดเลือกป็นต้นมลายูปัตตานีที่มีความเหมาะสมกับตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ที่ระบุในหลักสูตร โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับระดับชั้นด้วย แล้วจัดทำเป็นร่างคู่มือการสอนจริยธรรมโดยใช้บทป็นต้นมลายูปัตตานี ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาฟัรฎูฮ์อินประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559
- 3) นำเสนอร่างคู่มือการสอนจริยธรรมโดยใช้บทป็นต้นมลายูปัตตานี ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาฟัรฎูฮ์อินประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559 พิจารณาในเวทีสนทนากลุ่ม

คู่มือการสอนจริยธรรมโดยใช้บทป็นต้นมลายูปัตตานี ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาฟัรฎูฮ์อินประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559 ประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับปันทุน

ส่วนที่ 2 สารวิชาอัลลัคลาก (จริยธรรม) ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาฟิรฎูฮีนประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559

ส่วนที่ 3 บทปันทุนแยกตามระดับชั้น

(รายละเอียดดูในภาคผนวก ค)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาหรือปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้ปันทุนเสื่อมถอยลงในสังคมหลายปาดานี้ คือความถดถอยของภาษามลายูเองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่หากมองลึกไปอีกพบว่าในโลกยุควัตถุนิยมในปัจจุบัน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญเหนืออื่นใด รวมทั้งปัจจัยด้านภาษาซึ่งภาษาที่เปิดโอกาสหรือเอื้อต่อการประกอบอาชีพ หารายได้ จะได้รับความนิยมในสังคมกลายเป็นค่านิยมที่นายกย่อง ส่วนภาษาถิ่นจะได้รับความสนใจน้อยลง การพยายามแก้ไขปัญหาด้านภาษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสิ่งที่ต้องทำอย่างเป็นระบบขั้นตอน และต้องร่วมมือกับทุกฝ่าย ดร.ฮามีดิน สนะอ (2560, ธันวาคม 17) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

“เราจำเป็นต้องมีแผนแม่บทในการแก้ปัญหาความอ่อนแอของภาษามลายูในพื้นที่ชายแดนใต้ เพราะความอ่อนแอทางภาษานอกจากจะทำให้โอกาสในการเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ ลดน้อยลงไปแล้ว ยังถือว่าเรากำลังลดทอนประสิทธิภาพของตนเองในการเป็นประตูสู่โลกมลายู ทั้งๆที่น่าจะเป็นจุดแข็งของคนชายแดนใต้ที่สามารถใช้ได้ทั้งภาษาไทยและมลายู”

การนำปันทุนไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเพียงอย่างเดียว อาจเป็นเพียงการสอนให้รู้หลักคำสอนที่ปรากฏในปันทุน แต่ยังขาดสิ่งแวดล้อมหรือบรรยากาศที่เอื้อหรือส่งเสริมให้เกิดการใช้และเรียนรู้ปันทุนในสังคมทั่วไป จากการสอบถามผู้รู้ปันทุนและผู้รู้วรรณกรรมมลายู ได้ระบุตรงกันว่า ปัจจุบันจำเป็นต้องเสริมสร้างโอกาสและสื่อแวดล้อมที่เอื้อให้ปันทุนสามารถเข้าสู่สังคมให้ได้ ผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1) จัดการแข่งขันการขับร้องปันทุนในระดับต่างๆ

ควรจัดให้มีเวทีแข่งขันปันทุนตั้งแต่ในระดับโรงเรียน อำเภอ จังหวัด จนถึงระดับภูมิภาค หรือจัดเป็นเวทีเฉพาะกิจต่างๆ การจัดกิจกรรมลักษณะนี้สามารถสร้างกระแส และความนิยมได้อย่างรวดเร็ว ดังเช่นที่เกิดขึ้นแล้วกับ เพลงอานาซิด (Anasyid) และการกล่าวสุนทรพจน์ (Pidato) จนสามารถก้าวสู่เวทีสูงสุดระดับอาเซียนได้

2) นำเสนอปันทุนในรูปแบบที่หลากหลายและแตกต่างไปจากเดิม

ความจริงปันทุนเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งไม่ใช่บทบัญญัติของศาสนา เป็นความสร้างสรรค์ (Creative) ของสังคม จึงสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมหรือค่านิยมของสังคม โดยไม่ต้องให้คุณค่าในตัวตนเสื่อมถอยลง เช่น

2.1) พัฒนาการนำเสนอปันทุนเป็นลักษณะประกอบการแสดง อาจเรียกว่า Pantundra (Pantun + Drama) เพื่อความสนใจและความหลากหลายแปลกใหม่ที่สามารสรสร้างค่านิยมในสังคม หรืออาจใช้เครื่องดนตรีประกอบการขับร้องปันทุน เพื่อเพิ่มความบันเทิง อย่างไรก็ตามต้องคำนึงถึงความพอดีพอดี ไม่เป็นความบันเทิงจนเกินไป เพราะค่านิยมดั้งเดิมของชาวมลายูนั้น ความบันเทิงต้องไม่เกินขอบเขตที่ศาสนากำหนด เป็นความบันเทิงที่สอดแทรกค่านิยมที่ดีงาม

2.2) นำปันทุนไปแต่งเป็นบทเพลงตามแนวที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน ถือเป็น การปรับตัวตามความนิยมของสังคม ดังตัวอย่างการนำปันทุนไปขับร้องเป็นบทเพลงแนวคันทรี่ของนักร้องสมัครเล่นที่ใช้ชื่อ Budu Little ดังตัวอย่างเพลง Sebalik Kegelapan (อีกด้านหนึ่งของความมืดมิด) ทำนองและขับร้องโดย Budu Little ประพันธ์โดย Abdulloh Wanahmad (Awan Book)

Song : *Sebalik Kegelapan*

เพลง : *อีกด้านหนึ่งของความมืดมิด*

" Di dalam kegelapan
terletaknya sebuah harapan
umpama sebuah impian
yang sembunyi sebalik kejayaan

ในความมืดมิด
มีหนึ่งความหวัง
เสมือนหนึ่งความฝัน
ที่ซ่อนอยู่ในอีกด้านของความสำเร็จ

kabus pagi takkan tiba
selagi malam belum menjelma
selesai sudah sengsara
gembira kan dimiliki kita

หมอกยามเช้า จะไม่ปรากฏ
ตราบที่คำคืน ไม่อย่างกรายมา
เมื่อความโศกเศร้า มลายหายไป
ความสุขสันต์ จะป็นของเรา

biar hujan takkan kering
biar mentari belum menjelang
takharus lagi kita merunsing
ingatlah kita kepada Tuhan

แม้ว่าฟ้าฝน จะไม่เหือดแห้ง
แม้ว่าดวงตะวัน ยังไม่ปรากฏ
เราไม่ควรไปวิตกกังวล
เราจงรำลึกถึงพระผู้เป็นเจ้า

hari ini adalah nyata	ในวันนี้ คือความเป็นจริง
kemarin hari takkan dilupa	วันวาน อย่าได้ลืมเลือน
terus menjulang sepenuh jiwa	มุ่งมั่นต่อไป ด้วยกำลังใจเต็มเปี่ยม
besuk hari adalah milik kita "	วันพรุ่งนี้ ต้องเป็นวันของเรา

3) ส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนรู้ป็นต้นทั้งในรูปแบบหนังสือและสื่ออิเล็กทรอนิกส์

สื่อนับเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่จำเป็นต้องรวบรวม และเผยแพร่เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นทั้งนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปให้มากที่สุด การจัดบันทึกและรวมเล่มบทป็นต้นจึงมีความสำคัญยิ่ง เปรียบเสมือนการเก็บรักษาขุมทรัพย์ไว้ ย่อมมีผู้ค้นหา ถึงคุณค่าในวรรณกรรม ป็นต้นมีอาจหายไปจากภาษามลายู เพราะเป็นอัตลักษณ์ทางภาษาไปแล้ว หากจะหาย คงหายไปพร้อมกับภาษามลายู ป็นต้นเป็นคลังภาษาอย่างต่อเนื่อง ในด้าน ภาษาศาสตร์ และด้านวรรณกรรม เป็นที่มั่นใจได้ว่า トラบใดที่ป็นต้นยังถูกนำไปบันทึกเป็นรูปเล่ม สิ่งนั้นย่อมไม่หาย จะถูกนำมาใช้ ดังเช่น วรรณกรรมก็ตาบ ถูกแต่งขึ้นมาเป็นร้อยๆปี トラบถึงปัจจุบันก็ยังคงถูกหยิบยก ถูกกล่าวอ้างตลอดมา กลายเป็นบรรณานุกรมอมตะที่ทรงคุณค่ายิ่ง มีบทบาทโดยตรงในการสร้างค่านิยมสมัยใหม่ ซึ่งเป็นค่านิยมอิสลามในสังคมมลายู

ในยุคที่โลกเข้าสู่ยุคการสื่อสารไร้พรมแดน ความก้าวหน้าทางสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถนำมาใช้เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล เผยแพร่ และเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งในปัจจุบันเริ่มมีการรวมกลุ่มคนรักป็นต้นด้วยกันในลักษณะกลุ่มไลน์ กลุ่มเฟซบุ๊ก ซึ่งจากการสังเกตแม้จะเป็นเพียงกลุ่มเล็กๆ แต่นับเป็นช่องทาง การเข้าถึงที่สะดวกและรวดเร็วยิ่ง จึงสมควรส่งเสริมให้มีการจัดทำอย่างเป็นระบบและทาง การต่อไป

4) จัดฝึกอบรมหรือเวทีเสวนาเกี่ยวกับป็นต้นอย่างต่อเนื่อง

เวทีระดมความคิดเห็น เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เวทีอบรมเพิ่มความรู้ จำเป็นต้องจัดให้มีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีหน่วยงานผู้รับผิดชอบที่น่าเชื่อถือ เช่น มหาวิทยาลัยในพื้นที่ สมาพันธ์ ตาติกาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และหน่วยงานการศึกษาอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้การดำเนิน ควรจัดทำอย่างเป็นระบบ สอดประสานกัน โดยมีแผนแม่บทในการขับเคลื่อนอย่างชัดเจน เพื่อให้ เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการสังเคราะห์องค์ความรู้จากปันทุนมลายูปัตตานีเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีจุดประสงค์ เพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้และคุณค่าของปันทุนมลายูปัตตานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สังเคราะห์องค์ความรู้ในปันทุนมลายูปัตตานีในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเสนอรูปแบบการนำปันทุนมลายูปัตตานีในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. สรุปผล

การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผู้วิจัยได้แยกสรุปออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

1.1 สถานการณ์การใช้ปันทุน

ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้ปันทุนอย่างกว้างขวางในสังคมมลายูปัตตานีในอดีต เป็นการใช้ปันทุนเพื่อการสื่อสารถ่ายทอดความคิดความรู้สึกลงและให้การอบรบขัดเกลาสังคม โดยนำมาใช้ในหลายๆ โอกาสและทุกระดับชั้นในสังคม ดังปรากฏจากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุในชุมชน และตัวอย่างปันทุนที่รวบรวมมาได้จากการขบร่องของผู้รู้ปันทุนในชุมชนจำนวน 409 ปันทุน ซึ่งมีเนื้อหาที่หลากหลายถึง 18 ประเภท คือ ปันทุนอบรมสั่งสอน ปันทุนจริยธรรม ปันทุนเด็กๆ ปันทุนเปรียบเทียบ ปันทุนประเพณีและวิถีชีวิต ปันทุนผจญภัย ปันทุนสนุกสนานและการละเล่น ปันทุนสุภาพจิต ปันทุนศาสนาและความเชื่อ ปันทุนความรัก ปันทุนพบปะทักทาย ปันทุนอำลา ปันทุนประวัติศาสตร์ ปันทุนวาสนา ปันทุนเสียดสี ปันทุนการต่อสู้ ปันทุนชอบใจ ปันทุนปริศนาคำทาย และมีลักษณะหรือฉันทลักษณ์การประพันธ์ 5 ลักษณะ คือ ปันทุนสองวรรค ปันทุนสี่วรรค ปันทุนหกวรรค ปันทุนต่อเนือง และปันทุนแนวบทเพลง

ขณะที่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับปันทุน ประกอบด้วย ผู้รู้ปันทุน และผู้รู้วรรณกรรมมลายู พบมีน้อยมากในปัจจุบัน โดยผู้รู้ปันทุนส่วนใหญ่อยู่ในวัยสูงอายุ คืออายุ 60 ปีขึ้นไป และพบผู้รู้ปันทุนในวัยต่ำกว่า 60 น้อยมาก ผู้รู้ปันทุนที่พบมีสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่สามารถขบปันทุนได้อย่างเดียวไม่ถนัดในการประพันธ์ปันทุนเอง เป็นกลุ่มที่รับการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะจากบรรพบุรุษ ปันทุนที่ได้จากกลุ่มนี้เป็นปันทุนดั้งเดิม หรือปันทุนคลาสสิกเกือบทั้งหมด ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มผู้รู้ที่สามารถ

ซับซ้อนที่มืออยู่เดิมได้และสามารถประพันธ์บทปันทันใหม่ด้วยตนเองได้ด้วย ผู้รู้กลุ่มนี้เรียนรู้ปันทันทั้งจากบรรพบุรุษและมีโอกาสได้เรียนรู้ปันทันในรูปแบบวิชาการจากระบบโรงเรียนและสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่

เฉกเช่นเดียวกับผู้รู้วรรณกรรมมลายู พบมีน้อยมากในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เช่นกัน ผู้รู้วรรณกรรมมลายู เกือบทุกท่านได้เรียนรู้วรรณกรรมมลายูจากในประเทศเป็นพื้นฐาน และเรียนรู้จนชำนาญการจากต่างประเทศ ที่มีการใช้ภาษามลายูเป็นภาษาราชการ คือ ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไนดารุสซาลาม ผู้รู้วรรณกรรมมลายู ถือเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการรวบรวมจัดการ และถ่ายทอดองค์ความรู้ปันทันให้คงอยู่ในสังคมมลายูปาดานีต่อไป ในลักษณะการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนวรรณกรรมมลายูในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย

ส่วนการนำปันทันไปใช้เป็นวิถีชีวิตเฉกเช่นอดีต ในปัจจุบันมีน้อยมาก คนรุ่นใหม่ไม่สามารถจดจำหรือประพันธ์ขึ้นมาใหม่ได้ ยกเว้นคนที่เรียนวรรณกรรมมลายูมาโดยเฉพาะ บทปันทันดั้งเดิมที่เคยสืบทอดกันมาหลายอายุคน ได้ทยอยสูญหายไป พร้อมๆกับการจากไปของเหล่าผู้รู้ปันทันเยาวชนรุ่นใหม่ไม่สนใจจะเรียนรู้รับการถ่ายทอด ภาวการณ์เช่นนี้สามารถเรียกได้ว่า ปันทันดั้งเดิมอยู่ในภาวะการขาดตอนในการสืบทอด กลไกการสืบทอดปันทันโดยสถาบันครอบครัว และวิถีชีวิตในชุมชนได้แปรเปลี่ยนไป พร้อมๆ กับการรับค่านิยมสมัยใหม่จากวัฒนธรรมกระแสหลัก ผ่านระบบการศึกษา และสื่อเทคโนโลยีต่างๆ ทำให้คนในสังคมเพิกเฉยต่อมรดกทางปัญญาของตนเอง โดยมุ่งให้ความสนใจต่อค่านิยมสมัยใหม่ในด้านเดียว ผลักดันให้คนในสังคมปรับเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ และวิถีการดำเนินชีวิต ทำให้สูญเสียดุลยภาพความเป็นมลายูในที่สุด การสูญหายของปันทันมลายูปาดานีไม่เพียงแต่เป็นการสูญหายของบทกลอนอันไพเราะเท่านั้น แต่หมายถึงการสูญหายของภูมิปัญญา คติสอนใจ วัฒนธรรมประเพณี ประวัติศาสตร์ และ สภาพแวดล้อมของสังคมมลายูในอดีตอย่างประเมินค่ามิได้

ขณะที่ในอีกด้านหนึ่งมีสถาบันทางสังคม ในรูปของโรงเรียนตาดีกา และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ที่มีการสอนรายวิชาภาษามลายูอยู่ด้วย พบมีการสอนปันทันอยู่บ้างแต่นับว่าน้อยมาก ผู้สอนส่วนมากไม่ได้มีความชำนาญด้านภาษามลายูโดยตรง แต่ถือว่าเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการธำรงรักษาภาษามลายูและอัตลักษณ์ด้านอื่นๆ อีกประการหนึ่งกระแสการตื่นตัวของประชาคมอาเซียน ซึ่งประชากรเกินครึ่งใช้ภาษามลายู จึงมีการเปิดสอนภาษามลายูอย่างกว้างขวางในระดับโรงเรียนและมหาวิทยาลัยทั้งในและนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดกลุ่มเยาวชนและนักศึกษาที่มีความสนใจด้านภาษา รวมตัวจัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมภาษาและวรรณกรรมมลายูมากขึ้น ซึ่งได้ผลตอบรับจากสังคมเป็นอย่างดี

ส่วนการฟื้นตัวของป็นตนในสังคมมลายูปาตานีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ด้านที่สำคัญ คือ 1) ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ป็นตน กลุ่มผู้รู้วรรณกรรมมลายู และกลุ่มนักศึกษาภาษามลายูและวรรณกรรมมลายู ในปัจจุบันพบมีการจัดการเรียนการสอนภาษามลายูในสถาบันระดับอุดมศึกษาในพื้นที่อย่างแพร่หลาย แต่มีการเรียนการสอนด้านวรรณกรรมมลายูโดยตรงน้อยมาก 2) ปัจจัยด้านแหล่งข้อมูลป็นตน ในปัจจุบันพบมีการรวบรวมและศึกษาวิจัยอยู่น้อยมาก และ 3) ปัจจัยด้านกิจกรรมส่งเสริมการใช้ พบยังขาดความต่อเนื่องของกิจกรรมและองค์กรที่รับผิดชอบที่เข้มแข็ง ปัจจัยทั้ง 3 ด้านนี้มีความเกี่ยวโยงกัน จึงจำเป็นต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กันอย่างเป็นระบบ

1.2 คุณค่าของป็นตน

ด้านคุณค่าของป็นตนมลายูปาตานี ได้วิเคราะห์ในสี่ประเด็น คือ คุณค่าด้านวรรณศิลป์ คุณค่าด้านเนื้อหาสาระ คุณค่าด้านสังคม และคุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

คุณค่าด้านวรรณศิลป์ พบว่าป็นตนมีความไพเราะทั้งที่เกิดจากรสคำ ด้วยการคัดสรรคำที่สัมผัสเสียงทั้งสัมผัสนอกและสัมผัสใน การเลียนเสียงธรรมชาติ และความไพเราะจากรสความ มีการใช้คำที่มีความหมายกระชับ ชัดเจน การใช้สำนวนโวหาร การอุปมา อุปมัย สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกได้อย่างลึกซึ้ง กระแทกอารมณ์ กระเทือนจิตใจ และกระทบความรู้สึก แต่จะหลีกเลี่ยงในลักษณะการกล่าวอย่างตรงไปตรงมา แต่จะใช้ธรรมชาติแวดล้อมเป็นผู้ถ่ายทอดสื่อความแทน

คุณค่าด้านเนื้อหาสาระ พบว่าป็นตนมีคุณลักษณะเฉพาะตัวที่เด่นชัด คือ การอบรมขัดเกลาคน ในเนื้อหาป็นตนเต็มไปด้วยคุณค่าในด้านต่างๆ คือ คุณค่าด้านคุณธรรม จริยธรรม คุณค่าด้านศาสนา คุณค่าด้านความสามัคคี คุณค่าด้านการให้การศึกษา คุณค่าด้านการรักษาอัตลักษณ์ คุณค่าด้านการเยียวยาและโน้มน้าวจิตใจ และด้านอื่นๆ ล้วนมีประโยชน์ต่อการเป็นสื่อถ่ายทอดคำสั่งสอนเพื่อพัฒนาคน และสังคมที่ตั้งอยู่บนอัตลักษณ์ทางภาษาและวิถีการอบรมขัดเกลาสังคมแบบมลายู

คุณค่าด้านสังคม พบว่าป็นตนมีบทบาทในการจรรโลงสังคมมลายูมาอย่างยาวนาน ด้วยการให้แนวคิด การให้คติเตือนใจ การแสดงให้เห็นถึงชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการสอดแทรกไว้ในบทประพันธ์อย่างแนบเนียน

คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน พบว่าป็นตนสามารถให้ทั้งความบันเทิง และข้อคิดในเนื้อหาสาระ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในด้านการศึกษา ด้านการพัฒนาทักษะการสื่อสาร และด้านการใช้เพื่อความบันเทิงและการละเล่น

1.3 องค์ความรู้จากปันทุน

ปันทุน เป็นวรรณกรรมจรรโลงสังคมที่สะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นมลายู ด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ 1) ปันทุนเป็นวรรณกรรมดั้งเดิมของชาวมลายู 2) ปันทุนครอบคลุมกลุ่มผู้ใช้ในทุกระดับชั้นของสังคม และ 3) ปันทุนถูกนำมาใช้ในทุกสถานที่และโอกาสในสังคม

จากการศึกษาทบทวนปันทุนที่รวบรวมได้ในการวิจัยในครั้งนี้ ค้นพบองค์ความรู้มากมาย ในบทปันทุน ทั้งด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ศาสนาและความเชื่อ รวมทั้งด้านภาษามลายูและวรรณกรรมมลายู ซึ่งเมื่อนำมาสังเคราะห์ด้วยทฤษฎี Pengkaedahan Melayu (หลักการนิยามความเป็นมลายู) สามารถสรุปได้เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1) ปันทุนกับสุนทรียภาพทางภาษาในการขัดเกลาสังคมของชาวมลายู ปันทุนเป็นวรรณกรรมดั้งเดิมของชาวมลายู ครอบคลุมกลุ่มผู้ใช้ในทุกระดับชั้นของสังคม และเป็นวรรณกรรมที่ถูกนำมาใช้ในทุกสถานที่และโอกาสในสังคม โดยมีลักษณะการพูดอ้อมค้อม พูดเปรียบเปรย อุปมาอุปมัย ใช้สิ่งแวดล้อมรอบตัวสื่อถึงสิ่งที่ต้องการบอก ซึ่งชาวมลายูถือว่าเป็นการสื่อสารอย่างสุภาพ มีมารยาท และรู้จักกาลเทศะ การใช้คำที่มีความนุ่มนวล การระมัดระวังความรู้สึกของผู้อื่น ความเกรงใจ เคารพ และให้เกียรติผู้อื่น ถือเป็นกาลเทศะที่ชาวมลายูยึดถือเป็นอย่างมาก การรู้จักสัมมาคารวะต่อผู้อาวุโส กว่า และผู้ใหญ่ให้ความรักใคร่เอ็นดูเด็กๆ เป็นความสมดุลของการปฏิสัมพันธ์กันในสังคม ลักษณะการให้การอบรมสั่งสอนหรือการตักเตือนที่ปรากฏในปันทุนที่มีคุณภาพ จึงมักมีช่องว่างหรือช่วงห่างระหว่างสิ่งที่ต้องการสื่อกับความรู้สึกของคนรับสื่อ ช่วงห่างดังกล่าวนี้มักจะทำให้สภาพแวดล้อมรอบตัวเป็นตัวกันความรู้สึกและขณะเดียวกันก็เป็นตัวนำสื่อบอกความมุ่งหมายที่ต้องการ

2) ปันทุนกับบทบาทในการธำรงรักษาวัฒนธรรมมลายู ประกอบด้วย (1) ปันทุนถูกใช้ในกิจกรรมทางสังคมมลายูในด้านศิลปวัฒนธรรม ศาสนา และ ประเพณี (2) ปันทุนเป็นสื่อการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้สึก และความต้องการ (3) ปันทุนเป็นสื่อสร้างความบันเทิง สนุกสนาน (4) ปันทุนเป็นสื่อการอบรมสั่งสอนเพื่อขัดเกลาสังคม และ (5) ปันทุนเป็นสื่อสะท้อนแนวคิด ทศนคติในสังคมมลายู

3) ปันทุนกับการเสริมสร้างค่านิยมในหลักศาสนา วรรณกรรมปันทุนส่วนมากมีเนื้อหาในลักษณะการเชิญชวนสู่ความดี ทั้งความดีตามค่านิยมในศาสนาอิสลาม และค่านิยมอื่นๆ ในสังคม จากการศึกษาเนื้อหาของปันทุนในด้านผู้ฟัง (Audience) หรือผู้รับสาร ซึ่งประกอบด้วยปันทุนสำหรับเด็ก ปันทุนคนหนุ่มสาว และปันทุนวัยผู้ใหญ่ พบว่าปันทุนทั้ง 3 ระดับวัยดังกล่าว ได้สอดแทรกหลักคำสอนของศาสนาอิสลามไว้อย่างมากมาย โดยการสอดแทรกค่านิยมอิสลามในบทปันทุนมลายู ปาดานีเกิดจากบริบทแวดล้อมของสังคมมลายูปาดานีที่รับอิสลามมาอย่างยาวนานจนหยั่งรากลึกในสังคมชาวมลายูปาดานี เปลี่ยนความเชื่อ ประเพณี การแต่งกาย จากฮินดู-พุทธสู่อิสลาม รวมทั้งการ

รับอิทธิพลภาษาอาหรับในฐานะภาษาของพระคัมภีร์อัลกุรอานมาด้วยมากมาย บริบทแวดล้อมของความเป็นอิสลามดังกล่าวได้ซึมซับสู่แนวคิดของนักประพันธ์วรรณกรรม จนเกิดการผลิตและถ่ายทอดวรรณกรรมหลายแนวอิสลามอย่างมากมาย เช่นเดียวกันกับปันทุน แม้เป็นวรรณกรรมดั้งเดิมของชาวมลายูที่มีมาก่อนอิสลาม ก็ได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาสู่ความเป็นอิสลาม ขณะเดียวกันกับปันทุนที่มีเนื้อหาขัดกับหลักศาสนาอิสลามก็ถูกทอดทิ้งไป ปันทุนได้สอดแทรกค่านิยมอิสลามโดยทางอ้อมมากกว่าการกล่าวอย่างตรงไปตรงมา แต่ปันทุนเน้นการขัดเกลาสังคมอย่างนุ่มนวลบนพื้นฐานของบริบทแวดล้อมของสังคมในขณะนั้น เป็นการผสมผสานค่านิยมอิสลามกับความเป็นท้องถิ่นถิ่นได้อย่างลงตัว ถือว่าสังคมมีส่วนทำให้เกิดวรรณกรรม ขณะเดียวกันวรรณกรรมก็ได้้นำความเปลี่ยนแปลงสู่สังคมเช่นกัน วรรณกรรมปันทุนมลายูปาตานีจึงสามารถสะท้อนค่านิยมอิสลามในสังคมมลายูปาตานีได้เป็นอย่างดี

1.4 รูปแบบการนำปันทุนไปใช้

ในปัจจุบันโรงเรียนมีบทบาทสำคัญยิ่งในการเป็นสถานที่อบรมให้ความรู้ เป็นศูนย์รวมองค์ความรู้และระบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ ฉะนั้นองค์ความรู้ใดไม่ได้เข้าสู่ระบบการเรียนรู้ในโรงเรียน องค์ความรู้เหล่านั้นจะค่อยๆ สูญหายไปจากระบบการสืบทอด รูปแบบการนำปันทุนไปใช้เพื่อให้เกิดผลมากที่สุด จึงต้องนำปันทุนเข้าสู่ระบบการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 57 และ 58 (2) ที่ได้กำหนดให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในพื้นที่ โดยนำประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลในชุมชนดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาให้มากที่สุด การนำปันทุนสู่ระบบการเรียนรู้ในสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น การจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติม หรือนำไปสอดแทรกในรายวิชาต่างๆ ทั้งในระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา หรือแม้แต่ในระดับอุดมศึกษา องค์ความรู้จากปันทุนสามารถนำไปบูรณาการในเนื้อหาตามหลักสูตรต่างๆ ที่ใช้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เป็นอย่างดี เช่น 1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550 ของกระทรวงศึกษาธิการ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในสาระที่ 1 ว่าด้วย ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม และในรายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง 2) หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการ 3) หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2550 ของกระทรวงศึกษาธิการ และ 4) หลักสูตรอิสลามศึกษาฟิรฎูอินประจำมัสยิดระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559 ของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้การศึกษาปัจจัยด้านผู้สอนและผู้เรียนแล้ว การนำปันทุนไปใช้กับหลักสูตรอิสลามศึกษาฟิรฎูอินประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559 มีความเป็นไปได้มากที่สุดกับเป้าหมายเพื่อการเสริมสร้าง

ความมั่นคงทางสังคม ด้วยการนำองค์ความรู้ป็นทุนไปสอดแทรกในสาระวิชาจริยธรรม ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น

นอกจากนี้เพื่อให้การฟื้นฟูป็นทุนเป็นไปในลักษณะที่ยั่งยืน จึงต้องดำเนินการส่วนส่งเสริมหรือสิ่งแวดลอมอื่นที่สามารถส่งเสริมการใช้ป็นทุนได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบดังนี้ 1) จัดการแข่งขันการขับร้องป็นทุนในระดับต่างๆ 2) นำเสนอป็นทุนในรูปแบบที่หลากหลายและแตกต่างไปจากเดิม 3) ส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนรู้อป็นทุนทั้งในรูปแบบหนังสือและสื่ออิเลคทรอนิกส์ และ 4) จัดฝึกอบรมหรือเวทีเสวนาเกี่ยวกับป็นทุนอย่างต่อเนื่อง

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์องค์ความรู้จากป็นทุนมลายูปัตตานีเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีประเด็นที่จะมาอภิปรายผลดังนี้

2.1 ป็นทุนกับภาษามลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการศึกษาพบว่าป็นทุนมีจุดเด่นในความเป็นอัตลักษณ์ทางภาษาและการสื่อสารของชาวมลายู เป็นวรรณกรรมดั้งเดิมที่มีความสุนทรีย์แฝงด้วยคุณค่าที่หลากหลาย และมีโอกาสในการนำไปใช้ที่ครอบคลุมทุกระดับวัย และทุกระดับชั้นในสังคม ป็นทุนจึงถือเป็นคติชนชนิดหนึ่ง สอดคล้องกับ อารี ถาวรเศรษฐ์ (2546, น. 10) ได้ระบุถึงคติชนด้วยบทบาท 5 ประการ คือ เพื่อความบันเทิงเพื่อเป็นกระจุกเงาให้เห็นวัฒนธรรม เพื่อการศึกษากล่อมเกลา เพื่อรักษาแบบแผนพฤติกรรมของบุคคล และเพื่อเป็นเครื่องบรรเทาอารมณ์ นอกจากนี้ป็นทุนยังสื่อถึงความผูกพันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอย่างเด่นชัด ชาวมลายูถือธรรมชาติเป็นครู ใช้ธรรมชาติเป็นสื่อกลางในการอธิบายความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของตน ผ่านงานวรรณกรรมที่ใช้ภาษาศิลป์เพื่อเชิญชวนมนุษย์สู่ความดีในกรอบของศาสนา ประการดังกล่าวนี้สอดคล้องกับทฤษฎี Pengkaedahan Melayu (หลักการนิยามความเป็นมลายู) ของ ฮาซิม อาวัง (1993) ที่พบหลักสำคัญ 2 ด้านในงานวรรณกรรมมลายู คือ หลักการนิยามด้านธรรมชาติ และหลักการนิยามด้านศาสนา โดยทั้งสองหลักการนี้ มีความเกี่ยวข้องเกี่ยวพันกัน

2.1.1 ภาษาแม่กับงานวรรณกรรม

ถึงแม้ว่าป็นทุนจะยังคงคุณค่าที่พร้อมอำนวยความสะดวกแก่สังคมอยู่เช่นเดิม แต่กลับพบว่าสถานการณ์ของภาษามลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันกลับลดความเข้มข้นลง ด้วยอิทธิพลของภาษาไทยในฐานะภาษาราชการ ความอ่อนแอในภาษาแม่ของชาวมลายูนี้ส่งผลโดยตรงต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ ผ่านวรรณกรรม ส่งผลกระทบต่ออัตลักษณ์ เพราะ

ภาษาแม่เป็นอัตลักษณ์ที่ระบุความเป็นตัวตนด้านเชื้อชาติ องค์กรความรู้และภูมิปัญญาต่างๆ ที่สะสมมาหลายชั่วอายุคน ได้ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านการสื่อสารด้วยภาษาแม่ ภาษาแม่เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมของตน ภาษาแม่จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ในวัยแรกเริ่ม

สำหรับชาวมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาษาแม่ของพวกเขาคือ ภาษามลายูปาตานี ซึ่งมีความแตกต่างเพียงสำเนียงและคำศัพท์บางคำกับภาษามลายูในภูมิภาคอื่น ภาษามลายูปาตานีเป็นภาษาที่ไม่มีตัวเขียนเป็นของตัวเอง แต่ผ่านการใช้อักษรปาลาวะ เพื่อเขียนสื่อสารในยุคที่ชาวมลายูนับถือศาสนาพหุ-ฮินดู ในยุคสมัยการปกครองของอาณาจักรลังกาสุกะและศรีวิชัย และเมื่อชาวมลายูปาตานีหันมารับอิสลาม ในสมัยอาณาจักรมลายูปาตานี ตัวอักษรยาวี ซึ่งยืมมาจากตัวอักษรอาหรับก็ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในราชการของรัฐ การติดต่อค้าขายระหว่างประเทศ และในกิจการทางศาสนา แต่สถานการณ์เหล่านี้ได้เปลี่ยนไปเมื่อรัฐปาตานีถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย การใช้ตัวเขียนยาวีได้ลดบทบาทลง จนเหลือเพียงการใช้ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวิชาการศาสนาเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่ปรากฏในรูปของวรรณกรรมกิตาบ มีงานเขียนที่ใช้ตัวเขียนยาวีในศาสตร์ด้านอื่นๆ อยู่น้อยมาก รวมทั้งวรรณกรรมปันทุน การถ่ายทอดวรรณกรรมปันทุนในอดีตจึงเป็นการถ่ายทอดในลักษณะมุขปาฐะเป็นหลัก

ความเปลี่ยนแปลงสำคัญที่เริ่มส่งผลกระทบต่อภาษามลายูปาตานีโดยตรง คือ เมื่อมีการบังคับใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2479 เด็กไทยทุกคนที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไปต้องเข้าเรียนในระบบโรงเรียนของรัฐ ซึ่งใช้ภาษาไทยในการจัดการเรียนการสอนและหลักสูตรจากส่วนกลางทั้งหมด โดยมีมุ่งหวังยกระดับการศึกษาและคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างทั่วถึง โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม ชาวมลายูจึงเริ่มรับภาษาและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ของตนผ่านระบบการศึกษานี้ จนทำให้ภาษาและวัฒนธรรมของตนซึ่งไม่มีโอกาสเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ในโรงเรียนได้อ่อนแอลง ความอ่อนแอด้านภาษาแม่ของชาวมลายูปาตานีถูกแทนที่ด้วยภาษาไทยในฐานะภาษาราชการ ซึ่งมีความจำเป็นในการศึกษาและการประกอบอาชีพ ส่งผลให้องค์ความรู้ทั้งที่เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์และวรรณกรรมมุขปาฐะในภาษามลายูลดประสิทธิภาพในการถ่ายทอดลง เกิดการสูญหายของภาษา ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่แฝงอยู่ในวรรณกรรมมลายูอย่างขนานใหญ่

ในปัจจุบันหลายภาคส่วนได้ระหนักรถึงความเสียหายดังกล่าวนี้ จึงเริ่มมีการส่งเสริมให้นำองค์ความรู้จากท้องถิ่นสู่ระบบการเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นฐานในระดับการศึกษาปฐมวัย การเปิดสอนหลักสูตรท้องถิ่นในรายวิชาเพิ่มเติมหรือบูรณาการกับรายวิชาต่างๆ ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา การจัดการเรียนการสอนแบบทวี-พหุภาษา โดยนักเรียนเริ่มเรียนรู้จากภาษาแม่แล้วเชื่อมโยงสู่ภาษาที่สองอย่างเป็นระบบ เป็นต้น

การดำเนินการดังกล่าว ถือเป็นการบูรณาการการเรียนรู้ที่วางอยู่บนพื้นฐานของความเป็นท้องถิ่นและความเป็นไทยได้อย่างลงตัว ภาษามลายูและวัฒนธรรมมลายูมิได้บั่นทอนการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองและภาษาราชการแต่อย่างใด แต่กลับเพิ่มความหลากหลายของภาษาในฐานะเครื่องมือในการสื่อสารและโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มากขึ้น ทั้งแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นและจากส่วนกลาง สร้างความมั่นคงทางการเรียนรู้และการรักษาอัตลักษณ์ให้ยั่งยืนต่อไป

2.1.2 สถานการณ์ภาษามลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้

“ภาษา” ถูกนับรวมอยู่ในความเป็นอัตลักษณ์ ที่มีความสำคัญในการสร้างและเชื่อมสำนักของกลุ่มหรือชาติพันธุ์ ผ่านพิธีกรรม และประสบการณ์ร่วมทางประวัติศาสตร์ แง่คิดดังกล่าวนี้ทำให้เห็นถึงความสำคัญของอัตลักษณ์ทางภาษา ที่มักใช้เป็นเครื่องมือบ่งชี้ถึงความเป็นกลุ่มชน หรือชาติพันธุ์ ซึ่งมักมีความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันไปด้วย ทัศนคติของชาวมลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีลักษณะเฉพาะทั้งทางด้านชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม และภาษา ทว่าในที่นี้ผู้วิจัยจะทำความเข้าใจเฉพาะที่เกี่ยวกับสถานการณ์ด้านภาษาเท่านั้น สังคมไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ที่มีความหลากหลายแตกต่างทางชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม ซึ่งในทางที่สร้างสรรค์แล้วน่าจะก่อประโยชน์และเกิดการทำความรู้จัก การเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ แต่ในความเป็นจริงแล้วพบว่าประเด็นนี้ยังมีปัญหาอยู่มากทีเดียว และบ่อยครั้งเกิดกระทบกระทั่งจนนำไปสู่ความขัดแย้งทางอัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ หากมองย้อนไปในอดีตต้องยอมรับว่าภาษามลายูนั้นได้ฝังรากในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาอย่างยาวนานอิทธิพลของภาษามลายูปาตานีได้ปรากฏในวรรณคดีไทยมากมาย แต่ภาษามลายูปาตานีเองในปัจจุบันก็ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมากขึ้น ซึ่งถือเป็นธรรมชาติของภาษาที่มีการเปลี่ยนแปลง มีความเคลื่อนไหว หยิบยืมระหว่างกัน

ปัจจุบันภาษามลายูที่ใช้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ สามารถแบ่งเป็น 2 ลักษณะด้วยกัน คือเป็นภาษามลายูมาตรฐาน ใช้อักษรอาหรับในการเขียน “เรียกว่าตัวเขียนยาวี” ซึ่งใช้ในด้านวิชาการศาสนา ผ่านโรงเรียนดาดิกา ปอเนาะ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนหลักสูตรอิสลามแบบเข้ม ลักษณะที่สอง คือการใช้ภาษามลายูถิ่นที่ใช้พูดในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นภาษาพูดที่ย่อมาจากภาษาเขียนอีกทีหนึ่ง และเป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปในการสื่อสารของผู้คนในสังคม ภาษามลายูได้ลงลึกในความรู้สึกนึกคิดของผู้คนอย่างลึกซึ้ง ไม่ว่าจะเป็นคติชน วรรณคดี สัญลักษณ์ต่างๆ ประชญาชีวิตหรือการเรียกชื่อสิ่งต่างๆ ที่สำคัญคือภาษามลายูได้กลายเป็นภาษาของศาสนาอิสลาม เนื่องจากผู้คนเรียนรู้ศาสนาอิสลามผ่านตำราที่เป็นภาษามลายูปาตานี ตัวเขียนยาวี

เมื่อภาษามลายูปาตานีถูกมองในแง่ที่สัมพันธ์กับศาสนาจึงแทบจะเป็นไปไม่ได้ถ้าจะให้ประชาชนลืมหือสลัดทิ้งภาษานี้ไป การทิ้งภาษาก็เท่ากับสลัดทิ้งส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ของเขา เช่นเดียวกันอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ จะปรากฏให้เห็นเมื่อผู้คนใช้ภาษามลายูในการสื่อสาร และเป็นจุดร่วมที่ไม่ยากนักที่ผู้คนเหล่านั้นจะนิยามตนเองว่าเป็นคนมลายู สอดคล้องกับงานวิจัยของวรวิทย์ บารู และคณะ (2552) ชาวมลายูปาตานีจะกำหนด อัตลักษณ์มลายูของตนเองด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ ศาสนาอิสลาม ภาษามลายู วัฒนธรรมอิสลามและวัฒนธรรมมลายู และงานวิจัยของสุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2544) อัตลักษณ์ของชาวมลายูปาตานีในปัจจุบันมีอาจแปลกแยกไปจากค่านิยมของอิสลามได้ อิสลามยังช่วยเติมเต็มในค่านิยมด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับอัตลักษณ์เดิมของชาวมลายู ซึ่งมีความโดดเด่นในด้านการรู้บุญคุณ ความเอื้ออาทร ความอ่อนโยน ความเกรงใจ และความพอเพียง การจำกัดความชาวมลายูด้วยความเป็นประเพณีมลายู ภาษามลายู และศาสนาอิสลาม จึงยังสอดคล้องกับบริบทของชาวมลายูในจังหวัดซาแดนภาคใต้ในปัจจุบันเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่า ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ภาษายังเป็นสนามในการช่วงชิงการสร้างอัตลักษณ์ ภาครัฐเคยมีนโยบายในการพยายามที่จะลดทอนภาษามลายูให้กลายเป็นเพียงภาษารอง ความผิดพลาดเชิงนโยบายนี้สร้างความเสียหายต่อภาษาและอัตลักษณ์ของชาวมลายูโดยตรง นอกจากนี้ในปี 2504 สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รัฐบาลพยายามเข้าไปแทรกบรจุหลักสูตรการศึกษาภาคสามัญในโรงเรียนปอเนาะ โดยที่ปอเนาะเหล่านั้นจะได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน อุปกรณ์การเรียนทำให้ภาษาไทยถูกแนะนำเข้ามาแทนที่ภาษามลายูและหลักสูตรศาสนาเริ่มหดตัวเพื่อเปิดทางให้หลักสูตรสามัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ฤทธิ์ ศักดาณรงค์ (2534) ปัญหาไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น เกิดจากปัญหาทางการศึกษา ปัญหาทางภาษา ปัญหาทางศาสนา ปัญหาทางวัฒนธรรม ปัญหาทางเศรษฐกิจ และปัญหาทางการเมือง ปัญหาดังกล่าวเกิดจากความผิดพลาดและความบกพร่องในนโยบายการปกครองของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการศึกษา ปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษา เป็นปัญหาที่รัฐควรแก้ไข และควรจัดการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนที่ส่วนใหญ่เป็นมุสลิม

ในอีกด้านหนึ่งก็มีปฏิกริยาจากคนท้องถิ่นที่กังวลต่ออนาคตภาษามลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีการตอรองในระดับนโยบายทางการศึกษาที่เรียกร้องต่อรัฐให้เปิดโอกาสให้ใช้ภาษามลายูในการศึกษาภาควิชาศาสนาในโรงเรียนเอกชน และมีการรวมกลุ่มเพื่อการฟื้นฟูโรงเรียนตาดิกาใหม่ ที่มีเครือข่ายโรงเรียนตาดิกา จังหวัดปัตตานี (PUSTAKA) และมูลนิธิศูนย์ประสานงานตาดิกาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (PERKASA) ทำหน้าที่ในการเรียบเรียงตำราเรียน โดยมีผู้นำทางศาสนา (อิหม่าม) ในแต่ละชุมชนเป็นตัวแทนและผู้ดูแลตาดิกา ใช้เวลาเรียน วันเสาร์- อาทิตย์ และใช้ภาษามลายูมาตรฐานตัวเขียนยาวี ในการเรียนศาสนาเบื้องต้น จาริตประเพณีและประวัติศาสตร์

ห้องถิ่นมลายู รวมทั้งการเรียนตัวเขียนรูมี หรือ โรมานซ์ เพื่อสามารถใช้ภาษามลายูมาเลเซียและอินโดนีเซียด้วย

แต่ว่าปัจจุบันภาพกิจกรรมที่แสดงถึงความเข้มแข็งในการจัดการของชุมชนชาติพันธุ์มลายูผ่านระบบการศึกษาตาดิกา โรงเรียนปอนาะ ได้หดตัวลงอย่างรวดเร็วเมื่อมีปรากฏการณ์ความรุนแรงในรอบใหม่ที่ปะทุขึ้นมาในปี 2547 เพราะในช่วงแรกของการแก้ปัญหา รัฐได้เพิ่งเล็งไปยังกลุ่มผู้นำทางศาสนา ดังเช่น กลุ่มโต๊ะอิหม่าม อุดตาสอนศาสนา ทำให้บุคคลเหล่านี้ต้องปิดบทบาทของตัวเองลง และส่งผลกระทบต่อองค์กรทางสังคม ทำให้กิจกรรมตามประเพณีห้องถิ่นภายในชุมชนต่างๆ ในสามจังหวัด ตกอยู่สภาพชะลอตัวและมีผลต่อการรวมกลุ่มทางสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของอิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต และคณะ (2556, น. 113-114) การสืบทอดองค์ความรู้เดิมที่สั่งสมมาหลายชั่วอายุคนกำลังได้ลดลงไปมาก ทำให้สุขภาพิต และสำนวนสอนสั่งอันเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ภาษาในสังคมมลายูมุสลิมมีการนำมาใช้ลดลงตามไปด้วย

ในขณะที่เดียวกันภายใต้สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ปรากฏให้เห็นว่าการใช้ภาษามลายูปาดานีของเยาวชนรุ่นใหม่โดยรวมนั้นค่อนข้างมีปัญหา สืบเนื่องจากอิทธิพลของสื่อกระแสหลัก ระบบการศึกษา การค้าขาย การติดต่อราชการ จนทำให้การใช้ภาษามลายูปาดานีถูกผสมปนกับภาษาไทยมากขึ้น จึงมีกรณีของการจัดทำพจนานุกรม ไทย-มลายู ขึ้นมาสำหรับเยาวชนหรือผู้สนใจ ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับการศึกษาการสำรวจสถานการณ์ทางภาษาชาติพันธุ์ที่พบว่า การใช้ภาษามลายูปาดานีในปัจจุบันมีปัญหาถึงขั้นเป็นวิกฤตทางภาษา สิ่งเหล่านี้ทำให้อัตลักษณ์ทางภาษาที่เป็นแหล่งรวมของภูมิปัญญาห้องถิ่นและวรรณกรรมเกิดผลกระทบ ผู้อาวุโสมลายูจำนวนไม่น้อยที่กระวนกระวายใจมากต่อการใช้ภาษาของคนรุ่นใหม่ เพราะลูกหลานไม่สามารถพูดและอธิบายให้เป็นภาษามลายู แต่มักจะปนด้วยภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่ ในแง่นี้ก็สะท้อนให้เห็นถึง ความกังวลและรู้สึกไม่สบายใจ และอาจจะส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมบรรพบุรุษและจะเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิด “ช่องว่างทางวัฒนธรรม” ระหว่างเยาวชนรุ่นใหมกับผู้ใหญ่ในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Aminoh Jehwae (2017) ชาวมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้กำลังเผชิญกับวิกฤติด้านอัตลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และแม้แต่ด้านประวัติศาสตร์ โดยวิกฤติด้านภาษาเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงมากที่สุด

ผู้วิจัยมองว่าประเด็นเรื่องศึกษานั้นควรเปิดพื้นที่ให้คนห้องถิ่นได้มีส่วนในการกำหนดรูปแบบการศึกษาให้มากขึ้น เปิดพื้นที่ให้ภาษามลายูและวรรณกรรมมลายูเข้าสู่ระบบการศึกษาอย่างเข้มข้นเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชาวมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความสามารถในการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษามลายู ถือเป็นจุดแข็งของพื้นที่รอยต่อระหว่างสองภาษาใหญ่ในอาเซียน เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถสร้างคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติในด้านต่างๆ ได้อย่างมหาศาล ในทางกลับกันหากสถานการณ์การช่วงชิง ประดิษฐ์สร้างอัตลักษณ์ของรัฐและชาว

มลาญยังคงอยู่เช่นเดิมปัญหาทางการศึกษาและความยั่งยืนในอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ก็ยังเป็นผลผลิตซ้ำซากที่ไม่ก่อประโยชน์ใดๆ ในการพัฒนาพื้นที่ปลายด้ามขวานแห่งนี้เลย

2.2 ปันตนกับการเสริมสร้างค่านิยมในสังคม

กระแสของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคปัจจุบันที่ได้ชื่อว่ายุคโลกาภิวัตน์นั้น ทำให้ทุกๆ สรรพสิ่งที่มนุษย์สรรค์สร้างขึ้นถูกพัฒนาอย่างไร้ขีดจำกัด ควบคุมไปกับการดำเนินชีวิต จนกลายเป็นสังคมที่มีอารยะแห่งความศิวิไลซ์ มนุษย์ได้ใช้ภูมิปัญญาที่สั่งสมและสืบทอดกันมาเป็นองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ความเจริญทั้งความเจริญทางวัตถุและความเจริญทางจิตใจ จนถือได้ว่าเป็นอารยธรรมที่ชี้วัดความมั่นคงทางสังคมและความเจริญก้าวหน้าของสังคมมนุษย์

แต่กระแสอันเชี่ยวกรากของโลกทุนนิยม จนกลายเป็นโครงสร้างพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจโลกในปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลจากความต้องการที่ไม่สิ้นสุดของมนุษย์ กลับทำให้ศีลธรรมอันดีงามในจิตใจมนุษย์ลดต่ำลง เงินตราและวัตถุกลายเป็นเครื่องวัดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในฐานะเป็นสิ่งบันดาลความสุขและกำหนดฐานะทางสังคมของมนุษย์ ความเห็นแก่ตัวเติบโตขึ้น บดบังคุณค่าของการเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งมีอาจเรียกได้ว่า เป็นมนุษย์ผู้มีอารยะ สิ่งที่จะขัดเกลาและยกระดับจิตใจของมนุษย์ให้สูงขึ้นและก้าวสู่ความเป็นอารยชนอย่างแท้จริง คือ วรรณกรรมที่สะท้อนคุณค่าด้านการขัดเกลาสังคม ชาติใดที่ได้ชื่อว่ามีปัญญาย่อมมีวรรณกรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชาตินั้นๆ วรรณกรรมจึงสามารถสื่อถึงความถึงความรู้สึกนึกคิด ทศนคติ และจินตนาการ ของสังคมในแต่ละยุคสมัย วรรณกรรมมีส่วนช่วยในการจรรโลงจิตใจของผู้ที่สัมผัส คอยชำระล้างจิตใจมนุษย์ให้ผ่องใสขึ้น เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เลื่องลอยทางศีลธรรม วรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในการขัดเกลาอรรถาธิบายของมนุษย์โดยใช้สุนทรียศาสตร์ทางอารมณ์ เพื่อให้มนุษย์มีภูมิคุ้มกันที่ดี การสร้างศักยภาพทางปัญญาจะช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรู้เท่าทัน

การสร้างรากฐานความเจริญทางสังคมด้วยการใช้วรรณกรรมเป็นเข็มทิศในการสร้างค่านิยมที่งดงามให้เกิดขึ้นในจิตใจมนุษย์ จนกลายเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต แต่กระแสบริโภคนิยมและความก้าวหน้าด้านสื่อเทคโนโลยีในปัจจุบัน ทำให้วรรณกรรมได้ถูกเปลี่ยนโฉมหน้าไปอย่างรวดเร็ว คุณค่าของวรรณกรรมได้ถูกบิดเบือนไปโดยเน้นการสร้างมูลค่า ด้วยการผลิตวรรณกรรมเพื่อความบันเทิงตามความต้องการของผู้เสพวรรณกรรม กำไรขาดทุนถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นสิ่งจำเป็นต่อการอยู่รอดทางธุรกิจ วรรณกรรมจึงกลายเป็นสินค้าที่สามารถแลกเปลี่ยนคุณค่าได้ด้วยราคา ทำให้เกิดช่องว่างในการเข้าถึงสื่อวรรณกรรมของมนุษย์โดยมีสถานะทางสังคมที่แตกต่างกันเป็นอุปสรรค ซึ่งแตกต่างโดยสิ้นเชิงกับการเข้าถึงสื่อวรรณกรรมของสังคมในอดีต ที่เกิดขึ้นในบริบทของวิถีชีวิตประจำวัน เป็นการถ่ายทอดโดยวิถีธรรมชาติ ทั้งนี้หากจะทำให้อุปสรรคดังกล่าวหมดสิ้นไป จะต้องสร้างค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม และปลูกจิตสำนึกเยาวชนในการพัฒนาตนเองด้วยการศึกษา

สนับสนุนกิจกรรมของสถาบันครอบครัวในการเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างเยาวชน โดยการให้วรรณกรรมเป็นพื้นฐานของการพัฒนาและสร้างภูมิคุ้มกันในชีวิต ส่งเสริมพัฒนาการด้วยการบ่งเพาะศีลธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจควบคู่ไปกับการเสริมสร้างสติปัญญา ซึ่งจะช่วยให้เยาวชนเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชลินจ์ จี๋นุ่น และคณะ (2559) กระแสนิยมในวัฒนธรรมสากลในปัจจุบันกลับสร้างความสั่นคลอนต่อตัววรรณกรรมเอง จึงจำเป็นต้องพยายามดำเนินการทั้งการอนุรักษ์ การฟื้นฟู การประยุกต์ และการสร้างใหม่ เพื่อให้วรรณกรรมสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับบริบทของสังคมปัจจุบันให้มากที่สุด

ผู้วิจัยเห็นว่า ยิ่งโลกมีความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีมากขึ้นเพียงใด การใช้วรรณกรรมเพื่อการขัดเกลาคนุชย์จำเป็นต้องดำเนินการให้มากขึ้นตามไปด้วย แต่อาจต้องคำนึงถึงบริบทของเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยการผลิตสื่อทางภาษาที่เป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่า ถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่มีประโยชน์ สร้างจิตสำนึกที่ติงามควบคู่ไปกับความบันเทิงและสามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ตามความเหมาะสมของยุคสมัยได้ ความงามทางภาษาของวรรณกรรมที่จะเป็นสื่อในการบริโภคจะต้องปราศจากอุปสรรคในการรับรู้ทุกรูปแบบ สามารถเข้าถึงได้ง่ายโดยไม่จำกัดสถานที่ เวลา เพศ วัย สถานะทางสังคม ระดับการศึกษา และความบกพร่องทางร่างกาย รวมถึงสามารถที่จะขจัดทักษะทางด้านกรอ่านที่มีข้อจำกัดของแต่ละบุคคลออกไปได้ ด้วยวิธีนี้วรรณกรรมที่มีคุณค่าจึงจะกลายเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวมนุษย์ ถือเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้วรรณกรรมให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

1) ภาครัฐควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่น โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ทั้งด้านการอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการนำไปใช้

2) หน่วยงานการศึกษาควรมีการกำหนดหลักสูตรการศึกษาท้องถิ่นเกี่ยวกับภาษาแม่ วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านอื่นๆ เพื่อให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้พื้นฐานด้านอัตลักษณ์ของตนควบคู่ไปกับวิทยาการสมัยใหม่ เป็นการปลูกฝังให้คนรุ่นใหม่มีความตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การหวงแหนรักษาต่อไป

3) หน่วยงานส่วนท้องถิ่นควรเข้าไปส่งเสริมกิจกรรมด้านภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นร่วมกับชาวบ้าน รวมถึงการเฝ้าระวังทางภูมิปัญญา โดยมุ่งเน้นให้ชาวบ้านตระหนักถึงวัตถุประสงค์ดั้งเดิม ของภาษาและวรรณกรรมในการขัดเกลาสังคม และการสืบทอดภูมิปัญญา

4) ชาวบ้านควรมีการส่งเสริมการใช้วรรณกรรมท้องถิ่นในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน พร้อมกับสร้างความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของวรรณกรรมท้องถิ่น เพื่อให้คนรุ่นใหม่มีการสืบต่อ โดยไม่หลงลืมวัตถุประสงค์ดั้งเดิมของบรรพบุรุษ

3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรมีการศึกษาวรรณกรรมมาอยู่อื่นๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกเหนือจากวรรณกรรมป็นต้น เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบที่หลากหลายขึ้น และสามารถนำผลการวิจัย มาปรับใช้ในการดำเนินงานด้านภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในระดับท้องถิ่นหรือภูมิภาคต่อไป

2) ควรมีการศึกษาเจาะลึกลงไปในรายละเอียดของแต่ละองค์ความรู้ที่ปรากฏในป็นต้นมาอยู่ปาดานี เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ชัดเจนและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

3) ควรศึกษารูปแบบการนำองค์ความรู้จากป็นต้นมาอยู่ปาดานีไปใช้กับหลักสูตรอื่นที่นอกเหนือจากหลักสูตรอิสลามศึกษาฟิรฎูอีนประจำมัธยม ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559 ของกระทรวงศึกษาธิการ เช่น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550 ของกระทรวง ศึกษาธิการ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในสาระที่ 1 ว่าด้วย ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และในรายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2550 ของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น